

Lokalna razvojna strategija u ribarstvu
FLAG-a Škoji
za programsko razdoblje 2021.-2027.

Sufinancira
Europska unija

Program
ZA RIBARSTVO
I AKVAKULTURU

Verzija dokumenta - 1.2

*PRVA JEDNOSTAVNA IZMJENA LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE U RIBARSTVU
FLAG-A ŠKOJI*

ZA PROGRAMSKO RAZDOBLJE 2021.-2027.

USKLAĐENA S RJEŠENJEM O ODOBRENJU LRSR

KLASA: UP/I-983-01/23-01/451 URBROJ: 525-12/736-23-2 OD 27. STUDENOG 2023.

*USVOJENA TEMELJEM ODLUKE O USVAJANJU 1. JEDNOSTAVNE IZMJENE LOKALNE
RAZVOJNE STRATEGIJE U RIBARSTVU FLAG-A ŠKOJI ZA PROGRAMSKO RAZDOBLJE
2021.-2027.*

NA SJEDNICI SKUPŠTINE FLAG-A ŠKOJI 31.07.2026.

*Izrada Lokalne razvojne strategije u ribarstvu FLAG-a Škoji
za programsko razdoblje 2021.-2027.
sufinancirana je sredstvima Europske unije iz
Europskog fonda za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu*

Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost Lokalne akcijske skupine u ribarstvu Škoji

Kontakt podaci korisnika:

Lokalna akcijska skupina u ribarstvu Škoji,

Trg 30. svibnja 1992. br. 2,

21480 Viš

Tel: +385 98 363 094

e-mail: info@flag-skoji.hr

SADRŽAJ

POPIS KRATICA	4
1. Osnovne značajke područja	1
1.1. Opće zemljopisne značajke područja.....	1
1.1.1. Površina, položaj i granice područja	1
1.1.2. Geomorfološka i oceanografska obilježja	3
1.1.3. Klimatska obilježja	4
1.1.4. Kulturno-povijesna baština.....	5
1.1.5. Prirodna baština	7
1.1.6. Stanje komunalne infrastrukture	8
1.2. Gospodarske značajke područja	9
1.2.1. Opće gospodarske značajke i razvijenost područja	9
1.2.2. Ribarstvo i akvakultura FLAG područja	10
1.2.2.1. Područja djelovanja ribara i uzgajivača morskih organizama	10
1.2.2.2. Broj ribara i uzgajivača morskih organizama	11
1.2.2.3. Količina i struktura ulova	12
1.2.2.4. Plovila	15
1.2.2.5. Ribolovni alati	15
1.2.2.6. Ribarska infrastruktura.....	17
1.2.3. Turizam	18
1.2.4. Poljoprivreda	19
1.2.5. Tržište rada.....	19
1.3. Demografske i socijalne značajke područja	20
1.3.1. Broj, kretanja i sastav stanovništva	20
1.3.2. Stanje društvene infrastrukture	20
1.3.3. Civilno društvo	22
2. Analiza razvojnih potreba i potencijala FLAG područja	22
2.1. SWOT analiza	22
2.2. Identifikacija razvojnih potencijala i potreba područja.....	27
3. Strateška intervencija LRSR FLAG-a za razdoblje 2021.-2027.....	31
3.1 Vizija, opći ciljevi i prioriteti razvoja	31
3.2. Opis općih ciljeva i prioriteta mjera LRSR 2021.-2027.....	33

3.3. Inovativan i integrirani karakter LRSR te horizontalna načela	44
3.4. Usklađenost LRSR s nadređenim strateškim dokumentima.....	45
4. Partnerstvo i uključenost lokalnih dionika u postupak izrade Lokalne razvojne strategije u ribarstvu FLAG-a Škoji za razdoblje 2021.-2027. godine	47
4.1. Opis uključenosti identificiranih dionika tijekom postupka izrade LRSR s obzirom na njihove specifičnosti.....	47
4.1.1. Uključenost partnerstva FLAG-a Škoji u postupak izrade LRSR	47
4.1.2. Uključenost stručne službe FLAG-a Škoji u postupak izrade LRSR.....	47
4.1.3. Uključenost vanjskih stručnjaka u postupak izrade LRSR	48
4.1.4. Uključenost predstavnika civilnog sektora koji nisu članovi partnerstva	48
4.1.5. Uključenost predstavnika javnog sektora koji nisu članovi partnerstva.....	48
4.1.6. Uključenost predstavnika gospodarskog sektora koji nisu članovi partnerstva	48
4.1.7. Djeca i mladi	49
4.1.8. Mediji	49
5. Upravljanje, praćenje i evaluacija LRSR.....	50
5.1. Opis sposobnosti za provedbu LRSR	50
5.2 Opis postupaka pripreme natječaja i odabira projekata	53
5.3. Način praćenja i evaluacije provedbe LRSR.....	54
6. Indikativni akcijski plan provedbe LRSR	56
7. Financijski plan provedbe LRSR.....	57
PRILOG 1 - Analitički podaci	59
PRILOG 2 – Provedba LRSR FLAG-a Škoji za razdoblje 2014.-2020.....	73
PRILOG 3 – Plan uključivanja dionika u proces izrade, provedbe, praćenja i vrednovanja Lokalne razvojne strategije u ribarstvu FLAG-a Škoji za programsko razdoblje 2021.-2027.....	78

POPIS KRATICA

SDŽ – Splitsko-dalmatinska županija

FLAG – eng. Fisheries Local Action Group – hrv. lokalna akcijska skupina u ribarstvu (LAGUR)

MGOR – Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja

HGK – Hrvatska gospodarska komora

DZS – Državni zavod za statistiku

MRRFEU – Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU

DUNEA – Dubrovačko-neretvanska razvojna agencija

APPRRR – Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

HZZ – Hrvatski zavod za zapošljavanje

HZMO – Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

MP – Ministarstvo poljoprivrede

UR – Uprava ribarstva

JLS – jedinica lokalne samouprave

NP – nacionalni park

PP – Park prirode

NN – Narodne novine

TZ – Turistička zajednica

PRARH– Program za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2021.-2027.

EFPRA - Europski fond za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu

ZRP – Zajednička ribarstvena politika

OC – Opći cilj

PM – Prioritetna mjera

HGI – Hrvatski hidrografski institut

NRS – Nacionalna razvojna strategija

1. Osnovne značajke područja

1.1. Opće zemljopisne značajke područja

1.1.1. Površina, položaj i granice područja

Lokalna akcijska skupina u ribarstvu Škoji (eng. Fisheries Local Action Group - FLAG), dalje u tekstu FLAG Škoji, pripada otočnoj mikroregiji Splitsko-dalmatinske županije i obuhvaća cjelovito područje 3 većih naseljenih otoka - Hvara, Visa i Šolte koji su, s obzirom na svoj prostorni položaj u odnosu na kopno, priobalni, kanalski i pučinski otoci. Otok Šolta, zajedno s pripadajućim otočićima i hridima, priobalni je otok. Splitskim kanalom odvojen je od kopna i Splitskim vratima od susjednog otoka Brača. Otok Hvar, zajedno s pripadajućim otocima, otočićima i hridima, kanalski je otok, smješten između otoka Brača na sjeveru i otoka Visa, Korčule i poluotoka Pelješca na jugu. Otok Vis, s pripadajućim otocima, otočićima i hridima, pučinski je otok, odvojen Viškim kanalom od otoka Hvara.

Osim navedenih otoka u svom teritorijalnom obuhvatu, područje FLAG-a Škoji obuhvaća ukupno 117 pojedinačnih kopnenih jedinica - hridi, otočića i otoka, stoga otočna prostorna disperziranosti i usitnjenosti predstavlja osnovnu karakteristiku i specifičnost FLAG-a, njegovu razvojnu prednost, ali i nedostatak. U administrativno-teritorijalnom kontekstu FLAG Škoji obuhvaća teritorij i akvatorij 7 jedinica lokalne samouprave – gradove Hvar, Stari Grad, Vis i Komizu i općine Jelsu, Sućuraj i Šoltu.

Površina teritorija FLAG-a iznosi 474,63 km² što predstavlja 0,84 % kopnenog teritorija Republike Hrvatske i 10,45 % teritorija pripadajuće Splitsko-dalmatinske županije. Akvatorij FLAG-a daleko je veći od njegovog kopnenog dijela, čime se u prostornom i ribarstvenom kontekstu ističe u odnosu na druga ribarstvena područja i predstavlja razvojni potencijal od iznimnog značaja. Sukladno Pravilniku o granicama u ribolovnom moru Republike Hrvatske (NN 144/2005), akvatorij u sastavu FLAG-a pripada ribolovnim zonama C, G i J, međutim ribari s područja FLAG-a gravitiraju i drugim područjima i ribolovnim zonama.

Na sjeveru FLAG Škoji graniči s područjem FLAG-a „Brač“, južni dio FLAG-a graniči s područjima FLAG-ova „Južni Jadran“ i „Šabakun“, istočni dio graniči s područjem FLAG-a „Bura“, dok na zapadu državnim granicom graniči s Republikom Italijom.

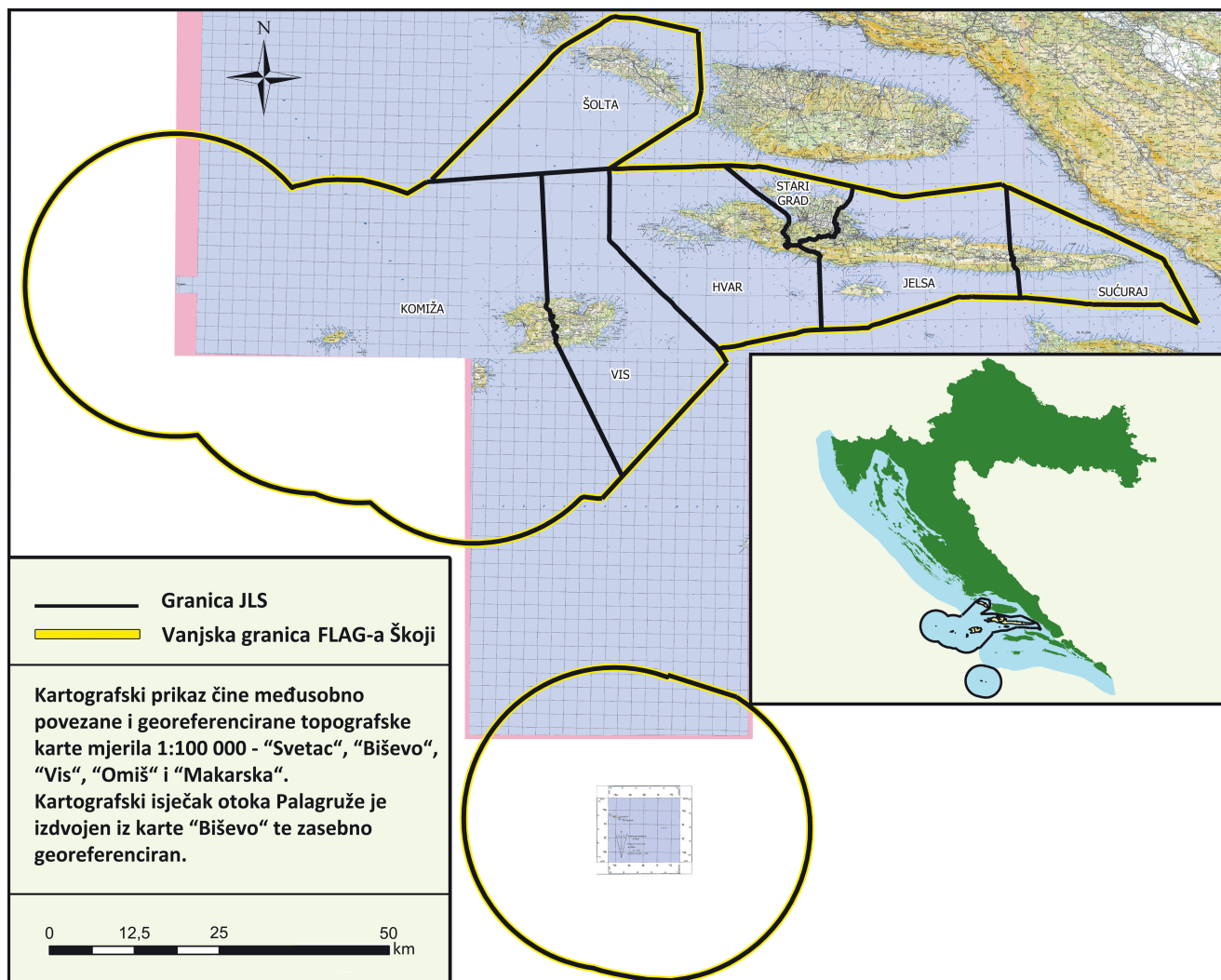
Na području obuhvata FLAG-a Škoji, prema podacima Popisa stanovništva iz 2021. godine, živi ukupno 15.965 stanovnika. S obzirom da je područje u obuhvatu FLAG-a u potpunosti ruralni prostor, gustoća naseljenosti FLAG-a od 33,7 stan./km² je znatno niža u odnosu na nacionalnu gustoću naseljenosti od 71,5 stan./km² i prosječnu naseljenost SDŽ od 93,7 stan./km². Nadalje, prostor FLAG-a karakterizira usitnjena i rastrkana naseljenost, s obzirom da se prostor FLAG-a sastoji od ukupno 55 naselja, od kojih je tek 5 naselja s više od 500 stanovnika, dok je najveće naselje u obuhvatu FLAG-a Hvar s 3.771 stanovnikom. Polovicu naselja čine mala naselja u kojima živi do 100 stanovnika što predstavlja razvojni problem i poteškoću za adekvatno pružanje temeljnih usluga stanovništvu kao i dostupnost infrastrukture. Distribucija stanovnika prema otocima u sastavu FLAG-a ukazuje kako najviše stanovnika živi na otoku Hvaru (10.678 stan.), zatim na otoku Visu (3.312 stan.), na otoku Šolti (1.975 stan.) i naposljetku 23 stanovnika žive na otoku Biševu.

Tablica 1 Osnovni podaci o FLAG obuhvatu

JLS	Površina (km ²)	Broj stanovnika (2021.)	Gustoća naseljenosti (stan./km ²)	Naselja*	Broj kućanstava
Komiža	49,27	1.394	28,29	10	644
Vis	52,09	1.918	36,82	9	850
Hvar	75,77	3.979	52,51	8	1.533
Stari Grad	53,02	2.772	52,28	5	1.128
Šolta	59,38	1.975	33,26	11	1004
Sućuraj	45,15	426	9,44	3	225
Jelsa	139,95	3.501	25,02	11	1.428
FLAG Škoji	474,63	15.965	33,64	55	6.812

Izvor: DZS

*Popis naselja po jedinicama lokalne samouprave nalazi se u Prilogu 1 – Popis naselja FLAG-a

Slika 1 Područje obuhvata i smještaj FLAG-a Škoji

Izvor: FLAG Škoji

1.1.2. Geomorfološka i oceanografska obilježja

Otoci u FLAG-a Škoji nastali su podizanjem morske razine za 100-tinjak metara tijekom pleistocenske oledbe. Tada je more poplavilo niže predjele, oblikujući izgled današnje obale i otoka. Građeni su uglavnom od vapnenca i dolomita kredne formacije, uz iznimku sjeveroistoka i istoka Komiškog zaljeva gdje se nalazi trijasko i eruptivno kamenje. Također, specifična je geološka građa otočića Brusnika i Jabuke koji su građeni od stijena magmatskog, tj. eruptivnog ili vulkanskog podrijetla. Tri veća otoka FLAG-a Škoji u geološko-geomorfološkom kontekstu sastoje se od antiklinalnih vapnenačkih uzvišenja (grebena) koja predstavljaju najviše predjele otoka i sinklinalnih zaravni, odnosno polja, ispunjenih uglavnom crvenicom kao najzastupljenijim tipom tla na otocima. Prostor FLAG-a obiluje krškim poljima, speleološkim objektima (špilje i jame), škrapama, ponikvama, krškim uvalama i sl.

Na otocima FLAG-a nema površinskih tokova, tek nekoliko prirodnih lokvi, a površinski izvori vode su rijetki (Komiški zaljev) te se djelomično koriste za lokalnu vodoopskrbu, prvenstveno zbog vapnenačkog vodopropusnog geološkog-geomorfološkog sastava podloge. Iako su njihovi kapaciteti u suvremenoj otočnoj vodoopskrbi nedostatni, predstavljaju važan okolišni i gospodarski potencijal i iziskuju redovita održavanja. Nedostatak vode predstavlja jedan od ključnih ograničavajućih čimbenika gospodarskog razvitka FLAG područja.

Obalna linija otoka FLAG-a Škoji iznimno je razvedena, s brojnim uvalama i otočićima koji predstavljaju atraktivan turistički resurs. Obale otoka Hvara i Visa imaju ukupnu dužinu 330,9 km, dok su im koeficijenti razvedenosti 4,14 (Hvar) i 4,5 (Vis) što ove otoke svrstava među najrazvedenije jadranske otoke. Akvatorij, tj. more u sastavu FLAG-a Škoji ima višestruko veću površinu od samog kopnenog djela FLAG-a, a s obzirom na prostorni položaj otoka u sastavu FLAG-a, sastoji se od unutarnjih voda i teritorijalnog mora i pruža se sve do morske granice s Italijom. More i morski resursi su jedan od najvažnijih prirodnih i gospodarskih potencijala područja FLAG-a. More se ističe čistoćom i prozirnošću budući da nema velikih industrijskih onečišćivača u neposrednoj blizini, dok rizik istima predstavljaju pomorski promet, intenzivan nautički i izletnički turizam.

Na području FLAG-a, temperatura mora na površini iznosi od 12 °C do 24 °C, a na dnu od 11 °C do 17 °C. U hladnijem dijelu godine javlja se izotermija, odnosno pojava jednake temperature od površine prema dna. U toplijem dijelu godine na dubini između 10 i 30 m javlja se termoklina, tj. temperaturni skok, odnosno nagla promjena temperature s dubinom. More je bogato kisikom. Količine se kreću između 5-6 ml/l. Maksimum kisika se javlja između 20 i 30 m, u području jake fotosintetske aktivnosti. Prozirnost mora ovisi o količini raspršenih krutih čestica u moru. More oko FLAG-a ima veću prozirnost nego obalni dio, a nižu nego otvoreni Jadran. Podaci direktnih mjerenja morskih struja dostupni su za postaju Pelegrin. Na površinske struje utječe i rijeka Neretva. Kad ona ima najviše vode (prosinac), strujanje zapadnog smjera na površini se uočava i kod otoka Visa. Srednja brzina struje na površini kod Pelegrina iznosi 20 cm/s, a maksimalna 51 cm/s. U slojevima ispod površine, brzine strujanja su manje. Na 10 m dubine srednja brzina je 18 cm/s, a na 50 m 15 cm/s. Na površini je čest SZ smjer i odgovara smjeru stalne struje uz obalu. Na 50 m smjer je stalniji nego na površini i pretežno je JZ. Preteže strujanje od Hrvatske prema talijanskoj obali. O sadržaju hranjivih soli, posebice soli fosfora, dušika i silicija, ovisi izmjena tvari u moru.

1.1.3. Klimatska obilježja

Prostor FLAG-a Škoji, poput većeg djela hrvatskog obalnog i otočnog prostora, pripada mediteranskoj klimi (Csa), s obzirom na klasifikaciju klima prema Köppenu. Obilježja ove klime su vruća i suha ljeta te blage i vlažne zime s maksimalnim padalinama u kasnu jesen (studen – prosinac), a minimalnim tijekom ljeta (srpanj – kolovoz). Srednja godišnja temperatura, mjerena u razdoblju od 60 godina iznosi 16,2 °C. Mjesec siječanj ima najnižu temperaturu zraka koja u prosjeku iznosi 8,6 °C. Prosječna temperatura zraka u veljači iznosi 9,0 °C, u prosincu 10,5 °C, a srpanj i kolovoz su najtopliji mjeseci pa je u srpnju srednja temperatura u prosjeku 23,4 °C, a u

kolovozu 23,2 °C. Prosjek oborina je 788,7 mm godišnje. Specifičnost otoka Hvara i Visa je da pripadaju najtoplijim otocima hrvatskog primorja s visokim vrijednostima srednjih temperatura koje su posljedica visoke insolacije. Srednje vrijednosti insolacije kreću se između 2.650 i 2.700 sati godišnje, čime prostor FLAG-a Škoji predstavlja izniman potencijal za iskorištavanje sunca kao izvora energije. Najčešći su vjetrovi bura i jugo u zimskom i maestral u ljetnom dijelu godine. Kako se prostor otoka Visa i pripadajućih otoka Viškog arhipelaga nalazi na otvorenom moru, tu pušu neki od najjačih vjetrova u Hrvatskoj, posebno južni vjetrovi, koji dostižu jačinu snage uragana - do 150 km/h s valovima višim od 6 metara. Vjetrovitost, posebice u hladnijem djelu godine, značajno utječe na mogućnost obavljanja ribolovne aktivnosti u akvatoriju FLAG-a.

S obzirom na pojavu klimatskih promjena, a posebice sve učestaliju pojavu klimatoloških ekstrema i prirodnih nepogoda kao izravne posljedice promjena klime na globalnoj razini, područje FLAG-a je pod izravnim negativnim utjecajima i razvojnim rizicima od primjerice sušnih razdoblja koja mogu negativno utjecati na poljoprivredne kulture i stanje razine podzemnih voda, zatim požara, mogućnosti podizanja razine mora (plime, valovi) i izazova nastalih ekstremnim vremenskim prilikama (olujni vjetrovi i more) koji mogu utjecati na otežanu prometnu komunikaciju otoka s kopnom, posebice na sigurnost obavljanja ribolovne aktivnosti na otvorenom moru.

1.1.4. Kulturno-povijesna baština

Prostor FLAG-a Škoji naseljen je još od pretpovijesnog doba, otkad se na ovom području prožimaju različiti narodi, njihovi kulturološki utjecaji i pretenzije za vlašću nad geostrateški izuzetno povoljno lociranim otocima, stoga ovaj prostor obiluje raznolikom kulturno-povijesnom baštinom. S obzirom na višestoljetnu gospodarsku orijentiranost područja FLAG-a ribarstvu i drugim djelatnostima koje obuhvaćaju valorizaciju mora poput brodogradnje, pomorstva, prerađivačke industrije temeljene na ribi i morskim organizmima, značajan dio povezan je i obuhvaća baštinu i ostavštinu povezanu s morem i ribarstvom pa ovaj segment predstavlja razvojni potencijal od iznimnog značajan i snažan čimbenik lokalnog identiteta i prepoznatljivosti područja. Dodatno su i elementi otočnosti, kao posljedica prostorne diskontinuiranosti u odnosu na kopno i povijesne prometno-komunikacijske izoliranosti otoka u sastavu FLAG-a Škoji, utjecali na bogatstvo i raznolikost tisućljetne povijesne ostavštine na ovim prostorima.

Prostor FLAG-a Škoji obuhvaća 270 zaštićenih i preventivno zaštićenih nepokretnih, materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara od kojih najveći udio i broj od 184 čine nepokretna pojedinačna zaštićena kulturna dobra kao što su crkve, samostani i drugi sakralni objekti, kuće, palače, zgrade, ljetnikovci, tvrđave, kule, svjetionici, bunari, trgovi, dijelovi cesta i drugi posebni lokaliteti. Na prostoru se nalazi i 61 zaštićeni arheološki lokalitet, a radi se ponajviše o antičkim i novovjekovnim brodolomima kao i ostacima potopljenih vojnih aviona i brodova potopljenih tijekom Viške bitke i Drugog svjetskog rata (Američki avion - bombarder „B-17G“, Ostaci potonulog broda „Teti“, Brodolom tegljača „Ursus“, Brodolom putničko-teretnog broda „Brioni“, Olupina potonulog broda Re d' Italia i dr.). Važan dio zaštićene arheološke baštine čine arheološka nalazišta iz prapovijesnog doba (Markova i Grapčeva špilja na otoku Hvaru, Arheološko nalazište Vela Straža - prapovijesna gradina na otoku Šolti) i antičkog razdoblja (Arheološka zona Antička

Issa, Antička vila u uvali Soline na otoku sv. Klementu, Ostaci grčkih zidina u kući Tadić – Gramatorov, Stari Grad). Tri su zaštićena kulturna krajolika na području FLAG-a Škoji: Kulturni krajolik Starogradsko polje, Kulturni krajolik otočja Palagruža te Kulturno-povijesni krajolik otočja Stipanska, kao i ukupno 22 zaštićene kulturno-povijesne cjeline dijela ili čitavih naselja FLAG-a Škoji, među kojim njihove ruralne i urbanističke cjeline. Pokretna kulturna dobra područja FLAG-a Škoji čini ukupno 80 dobara, od kojih su 23 pojedinačna, a 57 zbirke (Prilog 1 - Popis kulturnih dobara područja FLAG-a).

Nematerijalna baština FLAG-a Škoji sastoji se od sljedećih 6 tradicija, običaja i govora: Hvarska čipka od niti agave, Procesija Za križen, Umijeće pripreme tradicijske slastice starogrojski paprenjok, Šoltanski čakavski govori, Iskustvo gajete falkuše – pučke vrednote vezane uz komišku gajetu falkušu (umijeće gradnje, navigacija, plovidba, ribolov, jezik) i Cokavski govori otoka Visa.

Falkuša, kao jedan od najupečatljivijih maritimnih simbola područja FLAG-a, je brod čudesnih maritimnih sposobnosti koji u sebi krije dva broda, nisku veslaricu prikladnu za ribolov, osobito za izvlačenje mreža, i barku visokih bokova za jedrenje i prijevoz tereta. Ovaj poseban tip gajete komiški su ribari razvili prilagodivši ga uvjetima ribolova i navigacije na najudaljenijim rutama. Tako se falkušom, jedinom među hrvatskim ribarskim barkama, izlazilo iz Jadrana u prostranstvo Mediterana i plovilo sve do Malte. Gajeta je duga 9 metara, a široka 2,55 metra. Ima latinsko jedro i flok površine 90 m² i pomične strane broda – falke. Ovaj brod može doseći brzinu i do 11 čvorova. Opskrbljena je veslima kojima se vesla stoječki, a posadu (družinu) čine kapetan (sviđor) i dva do četiri člana posade. Ribarski svijet Komiže kroz stoljeća obilježila je srdela kao temelj egzistencije na prostoru Viškog arhipelaga, a gajeta falkuša omogućavala je komiškim ribarima tijekom proteklog milenija ulov srdele veći nego na bilo kojem drugom tipu broda na Jadranu. Zahvaljujući gajeti, komiški ribari bili su sve do 19. stoljeća jedini pučinski ribari na Mediteranu. U 16. stoljeću u komiškoj su uvali bile 74 falkuše. Danas u Komiži postoje tri gajete falkuše, jedine na svijetu, i samo nekolicina ljudi zna njima upravljati.

Kulturna baština FLAG-a Škoji prepoznata je i od strane UNESCO-a pa je dio upisan i na UNESCO-ov Popis svjetske materijalne baštine (Starogradsko polje na Hvaru 2008. godine). Na popisu nematerijalne baštine nalaze se Procesija za križen na otoku Hvaru, Klapsko pjevanje (Dalmacija), Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelu zaleđa, Umijeće suhozidne gradnje (područje jadransko-dinarskog krša).

Mnogobrojni su primjeri valorizacije maritimne baštine i ostavštine područja FLAG-a, uglavnom u turističke i posjetiteljske svrhe, kroz manifestacije poput Dani u vali (Stari Grad), Rota palagruzona (Komiža), ribarske večeri u većem broju otočnih mjesta u obuhvatu FLAG-a i dr.

Sveukupna kulturno-povijesna i maritimna baština FLAG-a Škoji danas je uglavnom djelomično i nedostavno valorizirana u funkciji turističkog resursa, dok je njezin potencijal višestruko veći s mogućnostima implementacije u odgojno-obrazovne, znanstveno-istraživačke, kulturno-kreativne i druge svrhe.

1.1.5. Prirodna baština

Brojni su elementi i lokaliteti prirodne baštine područja FLAG-a Škoji povezani s morem i morskim resursima. Na području FLAG-a Škoji nalazi se 11 lokaliteta zaštićenih nekom od kategorija sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19, čl. 111), čime se ovaj prostor ističe najvećom koncentracijom zaštićenih lokaliteta. Pet je lokaliteta iz kategorije značajni krajobraz (Uvala Stiniva, Ravnik, Pakleni otoci, Šćedro i Zečevo), pet iz kategorije spomenik prirode (Zelena špilja, Modra špilja, Medvidina špilja, Brusnik i Jabuka) i jedan lokalitet iz kategorije spomenik parkovne arhitekture (Hvar – čempres). Ovim lokalitetima upravlja Javna ustanova „More i krš“. Otočić Ravnik pripada skupini od nekoliko otoka i hridi uz jugoistočnu obalu Visa, a pokriven je uglavnom vegetacijom eumediteranske makije uz primjese alepskog bora te se na njemu gnijezde galebovi klaukavci i čiope. Pakleni otoci su arhipelag od 19 otoka i hridi pred gradom Hvarom. Pretežan vegetacijski pokrov su makija i alepski bor pa otoci gledano iz zraka imaju karakterističnu zelenu boju uz bijeli obrub stijena u supralitoralalu. Otok Šćedro je većinom pod vegetacijom makije i alepskog bora. Postoje značajni arheološki nalazi u moru i na kopnu, ruševna crkva i nekadašnji benediktinski samostan. Otočić Zečevo nalazi se kod mjesta Vrboska na Hvaru, a osim nekoliko biljnih vrsta ugroženih u nižim kategorijama ugroženosti, vrijedi istaknuti neobičan položen oblik borova i druge vegetacije na sjevernoj strani otoka. Stiniva je uvala na južnoj strani otoka Visa koja se ističe kao vizualno atraktivan geomorfološki fenomen. Pretpostavka je da je nastala urušavanjem stropa nekadašnje špilje i naknadnim djelovanjem mora. Specifična vulkanska geološka građa otočića Brusnika temeljni je fenomen ovoga spomenika prirode. Veliki oblutci (žalo) znak su vrlo snažnog rada mora. Na otoku je prisutno masovno gniježđenje galeba klaukavca, sivog sokola i morskih vranaca. Brusnička gušterica je jedna od podvrsta krške gušterice *Podarcis melliselensis*. Otok Jabuka je vulkanske građe i neobičnog oblika. Gniježđenje galeba klaukavca je masovno, a vjerojatno i morskog vranca, sivog sokola i Eleonorina sokola na njemu. Modra špilja je špilja na istočnoj strani otoka Biševa, čiji specifični svjetlosni efekti nastaju prelamanjem sunčeva svjetla u moru. Medvidina špilja nalazi se na otoku Biševu. Geomorfološki je značajna kao tipična špilja pučinskih otoka s morskim ulazom, a nastala je radom valova i erozijom mekših stijena. Ulaz je velik, a dalje se špilja sužava i postaje niža te završava malim žalom koje je zabilježeno kao mjesto za razmnožavanje sredozemne medvjedice. Zelena špilja na Ravniku ima dva morska ulaza. Ti su ulazi, a i sama unutrašnjost, dovoljno veliki da unutra mogu uploviti manji brodovi. Na stropu špilje je mali okrugli otvor kroz koji u unutrašnjost prodiru sunčeve zrake. Oko špilje postoji i manja kolonija čiopa. Čempres se nalazi u dvorištu franjevačkog samostana u Hvaru, a njegova starost je procijenjena na više od 500 godina. Osim velike starosti, stablo je specifično i po neobičnom bočno spljoštenom obliku svojih grana, a i cijeli je habitus uslijed velike starosti nesvakidašnjeg izgleda.

Ekološka mreža NATURA 2000 prekriva gotovo cjelokupni kopneni teritorij i značajan dio akvatorija FLAG-a Škoji. Područja prema Direktivi o pticama prekrivaju čitavo kopneno područje otoka Visa, Hvara i Biševa, okolnih pripadajućih otočića i pučinskih otočića Sveca, Brusnika, Jabuke i Palagruže, dok Područja prema Direktivi o staništima prekrivaju čitavi kopneni prostor i dio akvatorija otoka Visa i otočića viškog arhipelaga, ali i značajne dijelove otoka Hvara i Šolte.

Potrebno je napomenuti kako je 2019. godine Geopark Viški arhipelag uvršten u UNESCO-ovu mrežu geoparkova čiji su glavni ciljevi zaštita, edukacija i održivi razvoj. Viški arhipelag je područje u središnjem dijelu Jadranskog mora površine blizu 6.000 km² koje je prošlo kroz specifične geološke preobrazbe vezane za solnu tektoniku što je rezultiralo nevjerojatnim geološkim strukturama i geomorfološkim fenomenima. Otoke karakteriziraju i najstarije i najmlađe stijene na istočnoj jadranskoj obali i oni još uvijek rastu. Viški arhipelag prostor je najveće koncentracije spomenika prirode u Europi.

Iako je posljednjih godina napravljen značajan pomak prema unapređenju zaštite, promicanju, stvaranju dodane vrijednosti i održivom korištenju prirodne baštine na području FLAG-a Škoji od strane različitih lokalnih dionika, inicijativa i projekata, značajan dio još uvijek je izvan kvalitetne i održive društveno-gospodarske i turističke valorizacije, uz nedovoljno razvijenu svijest stanovništva o vrijednostima i mogućnostima u unaprjeđenju života i rada na prostoru FLAG-a Škoji.

1.1.6. Stanje komunalne infrastrukture

Prometna infrastruktura područja FLAG-a Škoji sastoji se od cestovne, zračne i pomorske. Cestovnu infrastrukturu predstavlja mreža od 116 km državnih (D111, D112, D116 i D117), 58,7 km županijskih, 72,93 km lokalnih i razgranate mreže nerazvrstanih cesta u nadležnosti općina i gradova. Zračna infrastruktura sastoji se od 3 heliodroma, po jedan na otocima Hvaru, Visu i Šolti. PP SDŽ planira izgradnju 2 međunarodnih zračnih luka - Zračna luka Hvar (Stari Grad) i Zračna luka Vis (Plisko polje) i niz novih heliodroma. Pomorska infrastruktura sastoji se od 9 luka otvorenih za javni promet od interesa za županiju i 4 luke od lokalnog značaja, dok je PP SDŽ planirana izgradnja 2 luka od interesa za RH, kao i 3 luka od lokalnog značaja. Osim navedenih, 4 su luke nautičkog turizma - marine na području FLAG-a Škoji, a u planu su i izgradnje 6 novih luka nautičkog turizma, 2 vojnih luka, 1 ribarske luke i 6 sportskih luka. Prometna povezanost otoka FLAG-a s kopnom odvija se dostatnom frekvencijom za lokalne potrebe u izvansezonskom periodu, dok se u sezoni, unatoč povećanju dnevnih linija, javljaju problemi gužva i nedostatnih kapaciteta. U pogledu kvalitativnih obilježja pomorskog prometa, problem predstavlja zastarjela flota što utječe na trajanje vožnje i ovisnost o vremenskim prilikama.

Poštanski uredi prisutni su u svim JLS-ovima gdje osim poštanskih pružaju i određene financijske usluge. Također djeluju i dostavne kurirske službe.

Vodoopskrba područja FLAG-a osigurava se iz vodoopskrbnog sustava Omiš-Brač-Hvar-Vis-Šolta, kojim se odvija djelomično vodoopskrba otoka Hvara i Šolte, dok se otok Vis opskrbljuje vodom iz mjesnih izvorišta (izvorišta Korita i Pizdica). Općina Sućuraj je priključena podmorskim cjevovodom na regionalni vodovod Makarskoga primorja (Podsustav Sućuraj), a dio otoka Hvara opskrbljuje se iz mjesnog izvorišta Libora u Jelsi. Na otoku Biševu, kao ni na manjim povremeno nastanjenim otocima, ne postoji javna vodovodna mreža. Ukupna duljina vodovodne mreže na području Hvara je 150 km, duljina na području Visa je 70 km, dok je ukupna duljina cjevovodne mreže na otoku Šolti 50 km. Glavni problem vodoopskrbnog sustava otoka su višestruko povećana potrošnja vode u ljetnoj turističkoj sezoni, dok su pojedini segmenti vodoopskrbnih sustava zastarjeli što za posljedicu ima velike gubitke energije i vode.

Sustav odvodnje i kanalizacije područja FLAG-a ovisi o promatranoj JLS i naseljima. Tako su izgrađeni kanalizacijski sustavi naselja Vis (s odvojenim podsustavima „Luka“ i „Kut“, uređajem za pročišćavanje i podmorskim ispustom), dok je kanalizacijski sustav naselja Komiže u postupku dogradnje. Na području Grada Hvara izgrađen je uređaj za pročišćavanje otpadnih voda i podmorski ispust kanalizacijskog sustava na razini prvog stupnja pročišćavanja. Sustavi odvodnje Starog Grada i Jelsa - Vrboska planiraju se dograditi uređajima za pročišćavanje otpadnih voda. Kanalizacijski sustav naselja Sućuraj s podmorski ispustom duljine 1.440 m u cijelosti je izgrađen na način da je, paralelno s izgradnjom kanalizacijske mreže, rađeno i na sekundarnoj mreži i kućnim priključcima.

Većina električne energije na području FLAG-a dolazi s kopna, odnosno preko podmorskih kablova. Dio električne energije na otoku Visu proizvodi se u sunčanoj elektrani Griževa Glavica, dok su PP SDŽ predviđeni prostori za gradnju sunčanih elektrana u Hvaru, Jelsi (Gdinj) i Sućurju (Bogomolje). Najvažnije energetske građevine na području FLAG-a su: TS 110/35 kV Stari Grad, TS 110/20 kV Vis, KS 110 kV Travna (o. Hvar), KS 110 kV Medvedbad (o. Hvar).

Miješani komunalni otpad na otocima u sklopu FLAG-a trenutačno se odlaže na lokacijama Wellington (otok Vis), Stanišće (otok Hvar) i Borovik (otok Šolta). PP SDŽ predviđa lokacije za pretovarne stanice, i to: PS Hvar-Stari Grad, Tusto brdo, PS Šolta-Grohote i PS Vis-Vis, Wellington.

U pogledu javne komunalne infrastrukture ističe se problematika i ograničavajući razvojni faktor nedostatne vodoopskrbe (ponajviše u gospodarske svrhe) na otocima koji se ne opskrbljuju vodom s kopna ili drugog većeg otoka, zatim nedostatno iskorištavanje obnovljivih izvora energije (poglavito sunčeva) s obzirom na izniman potencijal, problematika odlaganja i gospodarenja otpadom te nerazvijenih i neravnomjerno raspoređenih kapaciteta sustava odvodnje.

1.2. Gospodarske značajke područja

1.2.1. Opće gospodarske značajke i razvijenost područja

Ocjenjivanje razvijenosti indeksom razvijenosti za razdoblje 2014.-2016. godine kao kompozitnim pokazateljem koji se računa kao ponderirani prosjek 6 socioekonomskih pokazatelja, područje FLAG-a Škoji pripada iznadprosječno razvijenim prostorima RH, izuzev općine Sućuraj, pri čemu prosjek razvijenosti FLAG-a iznosi 104,075. Najrazvijeniji JLS FLAG-a su Grad Hvar (8. razvojna skupina) te gradovi Vis i Stari Grad i Općina Jelsa (7. razvojna skupina) dok Općina Šolta i Grad Komiža pripadaju 6. razvojnoj skupini. Općina Sućuraj najslabije je razvijena općina unutar FLAG-a Škoji i pripada 3. razvojnoj skupini (Prilog 1 - Osnovni razvojni pokazatelji u sklopu indeksa razvijenosti FLAG područja).

U gospodarskoj strukturi područja FLAG-a, promatrano prema broju poduzeća, dominiraju poduzetnici iz I – Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane ($\frac{1}{4}$ svih poduzetnika), djelatnosti G - Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (13 %) te djelatnosti L – Poslovanje nekretninama i N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (po 10 %). Ovakva gospodarska struktura pokazuje da turizam i s njim povezane uslužne djelatnosti čine osnovu razvoja gospodarstva FLAG-a Škoji što posljedično uzrokuje problematiku visoke osjetljivost glavnih izvora prihoda lokalnog stanovništva i nedostatak

djelatnosti koje omogućuju razvojnu samoodrživost. S obzirom na veličinu, na području FLAG-a Škoji dominiraju mikro i mala poduzeća i obrtništvo. Na području FLAG-a Škoji u 2023. godini bilo je registrirano 1.248 cjelogodišnja obrta, odnosno 8,9 % obrta SDŽ, a u odnosu na broj obrta iz 2020. godine, zabilježen je trend porasta (246 obrta više) što ukazuje na porast poduzetničke aktivnosti na području. Najveći broj obrta nalazi se na području Grada Hvara, kao demografskom i gospodarskom središtu područja FLAG-a. Značajno je istaknuti da na području FLAG-a Škoji egzistiraju čak 202 cjelogodišnja obrta koja imaju registrirane djelatnosti ribarstva, školjkarstva i uzgoja morskih organizama što predstavlja čak 44,5 % obrta SDŽ s ovim djelatnostima. O iznimno visokoj zastupljenosti djelatnosti ribarstva u obrtništvu područja FLAG-a ukazuje podatak o čak 16 % tzv. ribarskih obrta u odnosu na ukupni broj obrta, pri čemu se posebice ističe područje Sućurja s 38,2 % i Komiže s 37 % tzv. ribarskih obrta u ukupnom broju obrta.

Tablica 2 Broj obrta i obrta u ribarstvu na području FLAG-a Škoji u 2023. godini

JLS	Broj obrta	Broj obrta s djelatnošću ribarstva, školjkarstva i uzgoja morskih organizama
Komiža	135	50
Vis	125	13
Hvar	492	84
Stari Grad	161	28
Jelsa	243	10
Sućuraj	34	13
Šolta	58	4
FLAG Škoji	1248	202
SDŽ	14015	454

Izvor: Obrtni registar, MGOR

1.2.2. Ribarstvo i akvakultura FLAG područja

1.2.2.1. Područja djelovanja ribara i uzgajivača morskih organizama

Područje FLAG-a Škoji obuhvaća ribare otoka Šolte, Hvara i Visa koji ribare u dijelovima unutarnjeg i vanjskog ribolovnog mora Republike Hrvatske. Prema Pravilniku o granicama u ribolovnom moru (NN 5/11) ribolovno područje kojem gravitiraju ribari FLAG-a Škoji obuhvaća Ribolovnu zonu G koja se nalazi u unutarnjem ribolovnom moru Republike Hrvatske, Ribolovnu zonu C koja se nalazi u vanjskom ribolovnom moru, odnosno teritorijalnom moru Republike Hrvatske i dio Ribolovne zone J koja se nalazi u vanjskom ribolovnom moru RH i obuhvaća dio Zaštićenog ekološko – ribolovnog pojasa (ZERP) RH. Nadalje, prema navedenom Pravilniku ribolovne zone dijele se na ribolovne podzone, a s obzirom na rasprostranjenost ribara na području FLAG Škoji, njihove ribarske alate i tehnike, može se pretpostaviti da najveći dio svojih ribolovnih aktivnosti obavljaju u ribolovnim podzonama C2, C3, C4, C5, C6, G2, G3, G4 i G5 te J1 i J2.

1.2.2.2. Broj ribara i uzgajivača morskih organizama

Broj ribara na području FLAG-a Škoji određen je prema broju registriranih povlastica temeljenom na popisu plovila s područja FLAG-a. Na dan 1. kolovoza 2023. godine na području FLAG-a Škoji evidentirana je 231 povlastica za gospodarski ribolov što predstavlja smanjenje za 9,24 % u odnosu na 2017. godinu, kada je evidentirano 250 povlastica za gospodarski ribolov. Na značajnost gospodarskog sektora ribarstva u ribarstvenoj zajednici FLAG-a Škoji ukazuje podatak o zastupljenosti i udjelu registriranih povlastica gospodarskog ribolova u odnosu na pripadajuću SDŽ, koja iznosi čak 37 %, dok udio u odnosu na ukupni broj Republike Hrvatske iznosi 7,7 %. Najveći broj povlastica registriran je na području gradova Hvara (88) i Komiže (60), a najmanji u općini Šolta (6).

Tablica 3 Broj povlastica za gospodarski ribolov područja FLAG-a Škoji u 2023. godina

JLS	Broj povlastica
Grad Hvar	88
Grad Vis	22
Grad Stari Grad	11
Grad Komiža	60
Općina Jelsa	30
Općina Sućuraj	14
Općina Šolta	6
FLAG Škoji	231
SDŽ	622
Ukupno RH	2971

Izvor: MP, UR

Na području FLAG-a Škoji, prema evidenciji Uprave ribarstva (Registar dozvola u akvakulturi), 2 su aktivna subjekta uzgajivača morskih organizama – Sajtija d.o.o. i Hama d.o.o. Lokacija uzgoja subjekta Sajtija d.o.o. je predio uvale Vela Luka na otoku Šolti (isključivo na morskom dijelu), površine uzgajališta od 29.195 m², te dozvoljene godišnje količine uzgoja od 45 tona ribe i 15 tona školjki. Vrste koje se uzgajaju su lubin (*Dicentrarchus labrax*), komarča (*Sparus aurata*), pagar (*Pagrus pagrus*), hama (*Argyrosomus regius*), pic (*Diplodus puntazzo*), gof (*Seriola dumerili*), arbun (*Pagellus erythrinus*), ovčica (*Lithognathus mormyrus*), fratar (*Diplodus vulgaris*), kavala (*Sciaena umbra*), salpa (*Sarpa salpa*), šarag (*Diplodus sargus sargus*), ušata (*Oblada melanura*), cipal zlatar (*Liza aurata*), cipal balavac (*Liza ramado*), cipal putnik (*Chelon labrosus*), cipal bataš (*Mugil cephalus*), kalifornijska pastrva (*Oncorhynchus mykiss*), dagnja (*Mytilus galloprovincialis*) i kamenica (*Ostrea edulis*). Subjekt Hama d.o.o. ima dvije lokacije uzgoja-predio uvale Duboka na području općine Sućuraj, k.o. Bogomolje, površine uzgajališta od 6.462 m², te dozvoljene količine uzgoja od 500.000 komada mlađi vrste za uzgoj: lubin (*Dicentrarchus labrax*), komarča (*Sparus aurata*) i hama (*Argyrosomus regius*), te predio uvale Duboka, općina Sućuraj, površine uzgajališta od 31,941 m² te dozvoljene količine uzgoja od 50 tona vrsta lubin (*Dicentrarchus labrax*) i komarča (*Sparus aurata*).

Tablica 4 Popis uzgajivača morskih organizama područja FLAG-a Škoji

JLS	Uzgajivač	Lokacija	Vrste uzgajanih vodenih organizama
Sućuraj	HAMA d.o.o.	predio uvala Duboka, Općina Sućuraj, k.o. Bogomolje	lubin (<i>Dicentrarchus labrax</i>), komarča (<i>Sparus aurata</i>) i hama (<i>Agryrosomus regius</i>)
		dio kat. Čest. 3959/3 k.o. Bogomolje, predio uvala Duboka, općina Sućuraj	lubin (<i>Dicentrarchus labrax</i>) i komarča (<i>Sparus aurata</i>)
Šolta - Stomorska	SAJTIJA d.o.o.	dio k.o. Gornje Selo, predio uvala Vela Luka, otok Šolta, isključivo na morskom dijelu	lubin (<i>Dicentrarchus labrax</i>), komarča (<i>Sparus aurata</i>), pagar (<i>Pagrus pagrus</i>), hama (<i>Argyrosomus regius</i>), pic (<i>Diplodus puntazzo</i>), gof (<i>Seriola dumerili</i>), arbun (<i>Pagellus erythrinus</i>), ovčica (<i>Lithognathus mormyrus</i>), fratar (<i>Diplodus vulgaris</i>), kavala (<i>Sciaena umbra</i>), salpa (<i>Sarpa salpa</i>), šarag (<i>Diplodus sargus sargus</i>), ušata (<i>Oblada melanura</i>), cipal zlatar (<i>Liza aurata</i>), cipal balavac (<i>Liza ramado</i>), cipal putnik (<i>Chelon labrosus</i>), cipal bataš (<i>Mugil cephalus</i>), kalifornijska pastrva (<i>Oncorhynchus mykiss</i>), dagnja (<i>Mytilus galloprovincialis</i>) i kamenica (<i>Ostrea edulis</i>)

Izvor: Registar dozvola u akvakulturi, UR

1.2.2.3. Količina i struktura ulova

Prema podacima Uprave ribarstva, na iskrcajnim mjestima u obuhvatu područja FLAG-a Škoji u 2022. godini iskrcana je količina od 1.590.044,74 kg ribe i drugih morskih organizama što predstavlja 14,57 % iskrcane ribe u SDŽ, odnosno čak 12,35% iskrcane ribe u RH u istoj godini, čime se ukazuje na značaj geografske i prometne pozicioniranosti ribarstvenog područja FLAG-a Škoji, ujedno i na izniman razvojni potencijal u odnosu na glavne ribolovne zone u hrvatskom predjelu Jadranskog mora, kao i na gravitaciju ribolovne flote izvan obuhvata FLAG-a Škoji ovom području. Količina iskrcane ribe na području FLAG-a Škoji oscilira kroz promatrane godine, s primjetnim trendom opadanja iskrcane količine ribe u posljednje 4 godine. Najveća količina od 648.792,95 kg iskrcane ribe u 2022. godini zabilježena je na iskrcajnom mjestu Vira na otoku Hvaru, a potom slijede iskrcajna mjesta Vis s količinom od 309,490.56 kg ribe i Komiža s količinom od 271,838.96 kg ribe.

Tablica 5 Iskrcaj morskih organizama (u kg) na području FLAG-a Škoji u razdoblju 2019. - 2022.

Iskrcajno mjesto	2019. godina	2020. godina	2021. godina	2022. godina
Hvar	712,013.45	134,569.10	102,447.55	98,993.29

Hvar - Sv. Nedilja	55,530.24	971.00	340.13	2,649.83
Hvar - Vira	1,931,932.97	839,866.05	539,872.30	648,792.95
Vis	357,661.68	524,439.49	340,292.60	309,490.56
Stari Grad	199,010.43	163,916.45	114,214.28	158,122.45
Komiža	297,851.16	309,173.94	266,120.62	271,838.96
Jelsa	4,549.80	3,720.70	3,694.90	2,703.30
Vrboska	18,966.10	19,326.37	21,824.80	23,352.65
Sućuraj	21,071.80	24,156.40	30,227.00	16,755.70
Maslinica	84,133.65	17,450.00	4,249.95	12,649.95
Rogač	20,089.85	41,882.50	6,657.58	44,695.10
FLAG Škoji	3,702,811.13	2,079,472.00	1,429,941.71	1,590,044.74
SDŽ	9,601,475.91	11,574,033.91	9,553,360.81	10,910,675.78
RH	13,750,949.40	14,069,215.82	11,316,077.37	12,872,716.18

Izvor: MP, UR

Prema vrstama, na području FLAG-a Škoji u 2022. godini daleko najznačajniji je iskrcaj male plave ribe, u iznosu od 792.334,45 kg, zatim bijele ribe u iznosu od 558.365,94 kg i rakova u iznosu od 102.293,83 kg. Ostale vrste su prema količinama manje značajne. Iako zastupljenost ribolovnih alata i plovila koja obavljaju ribolovne aktivnosti ulova male plave ribe s područja FLAG-a Škoji nije utoliko značajna, zaključuje se kako iskrcaj na području FLAG-a vrše plovila koja gravitiraju ovom području. Iskrcajna mjesta na otoku Hvaru prednjače po količinama za sve morske organizme osim velike plave ribe, hrskavične ribe i rakova za koje je najvažnije iskrcajno mjesto Komiža.

Usporedbom iskrcajne količine prema vrstama s područja obuhvata FLAG-a Škoji i SDŽ pomoću logaritamske skale, može se zaključiti da je količina iskrcajne velike plave ribe, bijele ribe, hrskavične ribe i rakova s područja obuhvata FLAG-a Škoji vrlo velika u odnosu na količine SDŽ. Udio iskrcajne velike plave ribe je 69 %, udio bijele ribe 67,6 %, hrskavične ribe i rakova 65 %. Ovakvi rezultati i udjeli u skladu su s dominantnim korištenim alatima i ciljanim skupinama riba ribara s područja obuhvata FLAG-a Škoji.

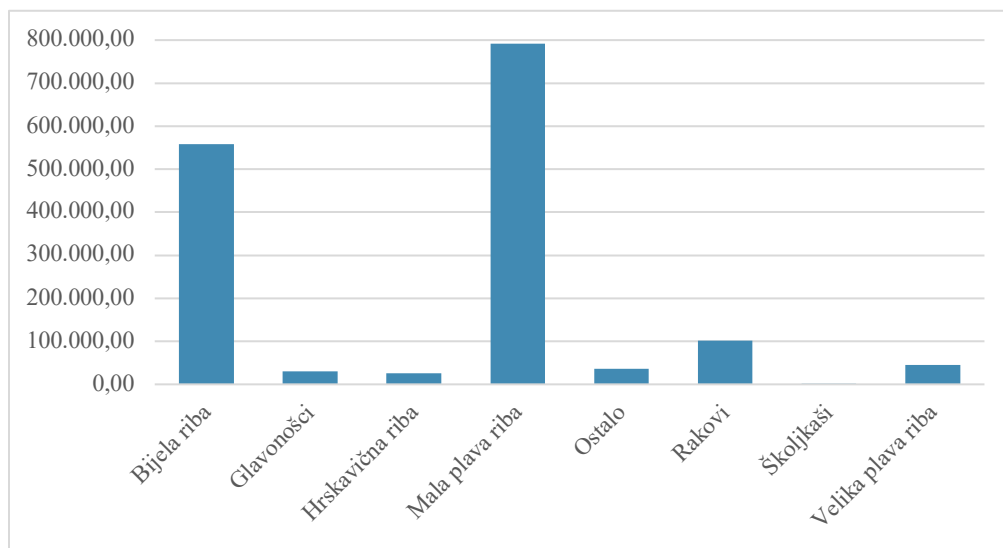
U odnosu na količinu iskrcaja nacionalne razine, također je visoko značajan udio iskrcaja bijele ribe koji iznosi 16,4 % od ukupnog iskrcaja u RH, dok je udio iskrcaja velike plave ribe u odnosu na pokazatelj za RH 15,21 %.

Tablica 6 Količine ulovljenih morskih organizama prema vrstama i iskrcajnim mjestima područja FLAG-a Škoji u 2022. godini

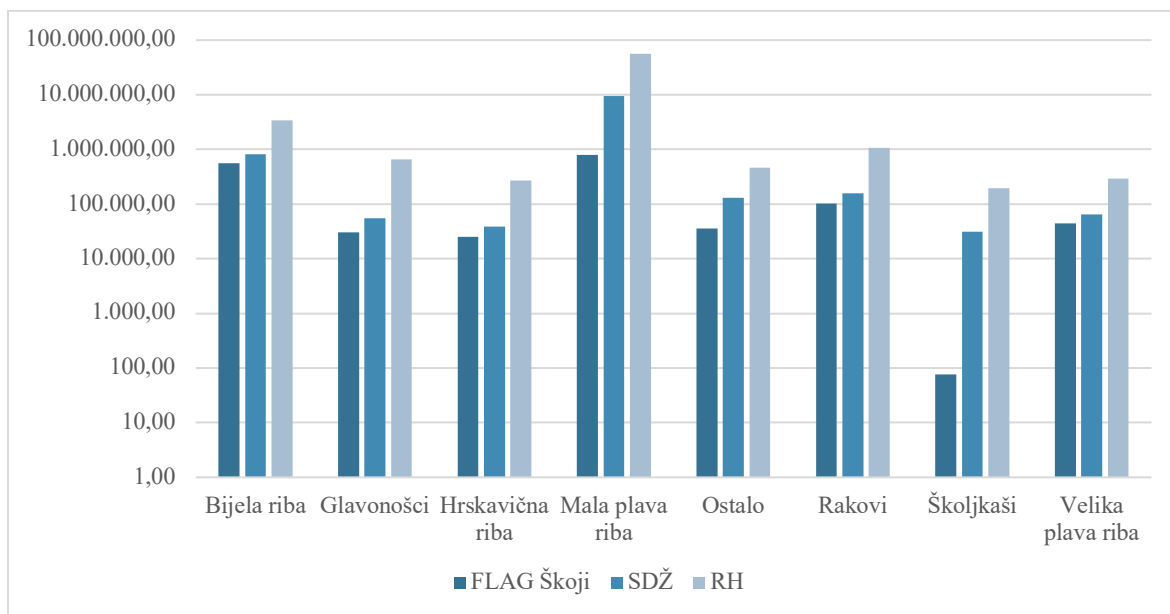
Grupa morskih organizama	Šolta	Sućuraj	Jelsa	Komiža	Stari Grad	Vis	Hvar	FLAG Škoji	SDŽ	RH
Bijela riba	4,261.65	14,097.80	22,902.50	147,215.98	6,405.55	41,252.79	322,229.67	558,365.94	826,175.67	3,404,013.17
Glavonošci	714.00	821.10	1,214.50	4,974.26	612.20	3,235.97	19,029.28	30,601.31	54,481.15	665,426.16
Hrskavična riba	227.50	605.50	456.70	11,510.88	217.90	3,436.90	8,933.70	25,389.08	39,111.05	270,076.58

Mala plava riba	50,988.60	80.00	167.40	24,234.15	140,722.70	236,465.40	339,676.20	792,334.45	9,605,429.83	56,244,848.85
Ostalo				3,129.00	7,644.00		25,394.70	36,167.70	131,879.61	457,630.86
Rakovi	1,045.40	1,106.30	373.55	49,983.26	248.10	19,912.60	29,624.62	102,293.83	157,054.44	1,074,374.99
Školjkaši				18.60	31.50		26.00	76.10	31,512.65	194,462.31
Velika plava riba	107.90	45.00	941.30	30,772.83	2,240.50	5,186.90	5,521.90	44,816.33	65,031.38	294,727.79
Ukupno	57,345.05	16,755.70	26,055.95	271,838.96	158,122.45	309,490.56	750,436.07	1,590,044.74	10,910,675.78	62,605,560.71

Izvor: MP, UR

Slika 2 Struktura ulova prema vrstama i količinama na području FLAG-a Škoji u 2022. godini

Slika 3 Odnos količine ulova prema vrstama područja obuhvata FLAG-a Škoji, SDŽ i RH u 2022. godini

Izvor: obrada FLAG-a Škoji prema podacima MP, UR

1.2.2.4. Plovila

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, Uprave za ribarstvo na području FLAG-a Škoji za gospodarski ribolov registrirano je 231 plovilo, odnosno 37,14 % plovila SDŽ i 7,76 % plovila RH. Prema dužinskim kategorijama plovila, najviše ih je u kategoriji malih plovila duljine do 12 metara (209 plovila), dok na području obuhvata FLAG-a ne postoji plovilo dulje od 24 metra. Najveći je broj plovila registriran u Hvaru (80 plovila), Komiži (60 plovila) i Jelsi (30 plovila).

Tablica 7 Broj i struktura plovila područja FLAG-a Škoji

JLS	Broj plovila	Dužinske kategorije plovila (m)			Snage motora (kW)			
		< 12	12 – 24	> 24	< 20	20 – 100	100 - 300	> 300
Hvar	88	80	8	0	22	45	19	2
Vis	22	18	4	0	7	11	2	2
Stari Grad	11	11	0	0	3	6	2	0
Komiža	60	59	1	0	3	48	6	3
Jelsa	30	29	1	0	17	12	1	0
Sućuraj	14	6	8	0	4	0	9	1
Šolta	6	6	0	0	4	2	0	0
FLAG Škoji	231	209	22	0	60	124	39	8
SDŽ	622	493	105	24	186	244	146	46
RH	2971	2541	349	81	964	1204	628	175

Izvor: MP, UR

1.2.2.5. Ribolovni alati

Distribucija plovila s obzirom na ribolovne alate područja FLAG-a određena je koristeći podatke o segmentaciji ribarske flote Uprave ribarstva, a prema registracijskim oznakama za plovila s područja FLAG-a (HV – Hvar, Jelsa – JL, Komiža – KŽ, Rogač – RO, Stari Grad – SG, Sućuraj – SC i Vis – VS).

Osim plovila registriranih za obavljanje gospodarskog sektora ribarstva, odnosno onih koji imaju aktivnu povlasticu za gospodarski sektor ribolova, u ovu skupinu pripadaju i sva ostala plovila registrirana na odabranom području. Najveći broj plovila područja FLAG-a je iz kategorije Plovila samo s polivalentnim pasivnim alatima (PGP), njih 347 ili 54,82 %. To su plovila koja koriste samo pasivne alate, ali ni jedan alat ne koristi više od 50 % vremena. U ovaj segment pripadaju i sva plovila u malom obalnom ribolovu. Pasivni ribolovni je svaki ribolovni alat za koji nije potrebno da se aktivno giba pri ribolovnim aktivnostima, a uključuje: (a) jednostruke mreže stajaćice, zaplećuće mreže, trostruke mreže stajaćice, mrežne klopke; (b) lebdeće (plovuće) jednostruke mreže stajaćice i lebdeće (plovuće) trostruke mreže stajaćice, koje mogu biti opremljene napravama za sidrenje, plutanje i navigaciju; (c) parangale, povraze, vrše i klopke.

Slijede potom plovila s udičarskim alatima (HOK), njih 86, odnosno 13,59%, a njima pripadaju povrazi (odmet, kančenica, tunje samice, povraz s kukom) (LHP), stajaći parangal (LLS), plutajući parangal (LLD), povlačni povraz (panula) (LTL). Plovila s mrežama stajaćicama (DNF) je 61, odnosno 9,64%, a uključuju jednostruke mreže stajačice (GNS), trostruke jednopodne mreže stajačice (GTR), trostruke dvopodne mreže stajačice (GTN).

Navedeni broj i distribucija plovila prema ribolovnim alatima ukazuje na to da je ribolovna flota uglavnom orijentirana na priobalni ribolov te da se ribolovni potencijal FLAG-a uglavnom zasniva na višenamjenskim manjim plovilima u kategoriji brodice (kraći od 12 m dužine i 15 GT zapremine) koji obavljaju sezonski ribolov mijenjajući ribolovne tehnike u skladu s periodom godine i ciljanim vrstama. To je u skladu s ostalim područjima hrvatskog Jadrana s obzirom da se ribolovna flota Republike Hrvatske sastoji od skoro 85 % brodica što ukazuje na tradicionalni i neindustrijski karakter ribolova na istočnoj strani Jadrana.

Vrše za lov rakova (koje se posebice koriste u palagruškom području) i udičarski alati uz mreže stajačice dominantni su kod ribara koji dolaze iz Komize. S druge strane, mreže potegače skoro da nisu ni prisutne kod komiških ribara, s obzirom da ta kategorija alata tradicionalno nije upotrebljavana u tom području. Također, treba napomenuti da su plutajući parangali, kao tipičan alat otvorenog mora, od cijelog područja zabilježeni samo u Komizi. Viški ribari koriste slična ribolovna područja kao i Komizani pa se koriste i sličnim ribolovnim alatima, s time da kod njih nisu prisutni alati izrazito otvorenog mora, kao što su to, prethodno navedeni, plutajući parangali. Područje Hvara bilježi najveći broj povlačnih ribolovnih alata, kao i mreža potegača i okružujućih mreža plivarica. Stoga su u toj luci upisa zabilježena i najveća plovila s obzirom na tehničke potrebe koje zahtijevaju takve ribolovne tehnike. Ipak, prema količini najdominantnije su mreže stajačice, kako jednostruke, trostruke i dvopodne (kombinirane) i udičarski alati. Ribari iz Starog Grada su uglavnom orijentirani na jednostruke i trostruke mreže stajačice i udičarske ribolovne alate. Okružujući su ribolovni alati malo prisutni, dok povlačnih alata uopće nema. S obzirom na tradicionalna lovišta ribari Starog Grada se i danas bave tramatom, uostalom kao i cijelo hvarsko područje. Susjedno mjesto Jelsa nema malih plivarica i bilježi samo dvije povlastice za srdelaru – plivaricu za malu plavu ribu. U tom području ribari uglavnom koriste mreže stajačice i udičarske ribolovne alate, kao i klopaste, posebice vrše za lov ribe. Ribari iz Sućurja, najjužnijeg hvarskog mjesta svoje ribolovne aktivnosti uglavnom ne obavljaju na istim ribolovnim područjima kao i ostali hvarski ribari, s obzirom da su najviše orijentirani na Neretvanski i Korčulanski kanal i južno područje Hvarskog kanala. Uz povlačnu pridnenu mrežu koću ribari Sućurja se dominantno bave udičarenjem i ribolovom uz pomoć mreža stajačica, podjednako jednostrukih i trostrukih.

Tablica 8 Plovila područja FLAG-a Škoji prema ribolovnim alatima u 2021. godini

Alati	Broj plovila
Neaktivna plovila	108
Plovila koja koriste okružujuću mrežu plivaricu	5
Plovila s aktivnim alatima	3

Plovila s mrežama stajaćicama	61
Plovila s udičarskim alatima	86
Plovila s vršama i/ili drugim klopnama	7
Plovila samo s polivalentnim pasivnim alatima	347
Pridnene kočarice i/ili plovila s pridnenom potegačom	16

Izvor: Segmentacija ribarske flote za 2021. godinu, UR

1.2.2.6. Ribarska infrastruktura

Ribarska infrastruktura obuhvaća iskrcajna mjesta, infrastrukturu i opremljenost za skladištenje, preradu i trženje ribe i drugih morskih organizama.

Odlukom o popisu iskrcajnih mjesta za ribarska plovila koja obavljaju gospodarski ribolov na moru (NN 10/2020) i Naredbom o popisu iskrcajnih mjesta za iskrcaj ulova s ribarskih plovila koja obavljaju gospodarski ribolov na moru (NN 53/2022), određuje se popis iskrcajnih mjesta za sva plovila iz gospodarskog ribolova na moru i koja su ostvarila ulov upotrebom definiranih ribolovnih alata. Prema navedenim podacima na području FLAG-a Škoji nalazi se 8 definiranih mjesta za iskrcaj ribe, s naznakom da na području otoka Šolte nema zastupljenog iskrcajnog mjesta. Jedan od temeljnih infrastrukturnih problema koji se veže za iskrcajna mjesta je neadekvatan cestovni pristup, kao i infrastrukturna opremljenost istih.

Tablica 9 Iskrcajna mjesta područja FLAG-a Škoji

Iskrcajno mjesto	Plivarica srdelara	Plivarica tunolovka	Koća	Dredža	Potegače	Male plivarice	Jabučki džep	Plavoperajna tuna - udičari	Iglun	Crveni koralj	Hranjenje tuna	Jegulja
Hvar – Vira	x		x		X	x		x	x			
Hvar	x		x		X	x	X					
Sućuraj	x		x		X	x						
Jelsa	x		x									
Vrboska					X	x						
Stari Grad	x		x		X	x						
Komiža	x		x		X	x	X	x	x	x		
Vis	x	x	x		X	x	X	x	x	x		

Izvor: Naredba o popisu iskrcajnih mjesta za iskrcaj ulova s ribarskih plovila koja obavljaju gospodarski ribolov na moru (NN 53/2022)

Što se tiče objekata za preradu i skladištenje ribe, u registru odobrenih objekata za poslovanje sa hranom životinjskog podrijetla Ministarstva poljoprivrede s područja FLAG-a Škoji registrirana su 4 objekta za skladištenje i preradu proizvoda ribarstva. Dva su s područja grada Komiže –

Ribarska zadruga Komiža i Conger d.o.o., jedan je s područja grada Visa – Ancora d.o.o. (objekt za maloprodaju smrznutih i prerađenih proizvoda ribarstva i ostalih namirnica) i jedan s područja Grada Hvara – Žuvela d.o.o.

Na području FLAG-a Škoji prerada ribe provodi se uglavnom na tradicionalan način i za osobne i kućanske potrebe, bez značajnijih viškova namijenjenih tržištu. Mala plava riba (inćuni i srdele) se soli, velika plava riba (tuna i palamida) se konzervira u ulju, dok se u pojedinim slučajevima suši (tradicionalno se suše tabinja, raža, pas, morska mačka) ili dimi.

Glavni oblik trženja ribe i školjaka na području FLAG-a Škoji su ugostiteljski objekti i lokalne tržnice. Manji dio trženja odvija se u okviru turističkih obilazaka i kroz direktnu prodaju na brodovima, dok izvan turističke sezone otkup provodi nekoliko privatnih otkupljivača.

1.2.3. Turizam

Turizam je jedna od najvažnijih i najperspektivnijih privrednih grana područja FLAG-a, čija tradicija na otoku Hvaru seže još iz vremena 19. stoljeća kada se osniva profesionalno turističko udruženje „Higijeničarsko društvo Hvar“ kojemu je cilj bilo promicanje i unaprjeđenje ugostiteljske ponude, dok je za područje otoka Visa znatno novijeg vremena uslijed geostrateške i vojne povijesti otoka. Mogućnosti razvoja ove djelatnosti pružaju prije svega povoljne klimatske prilike, jedinstvene i bogate prirodne atrakcije i bogata kulturno-povijesna baština, pri čemu se posebice ističu atraktivni faktori mora i prirodne baštine povezane s morem, poput atraktivnih, jedinstvenih i sadržajnih reljefnih oblika i formi. S obzirom na navedeno, na prostoru obuhvata FLAG-a dominira ljetni kupališni i nautički turizam, međutim s izrazitim razvojnim potencijalima za posebne oblike turizma temeljene na otočnim specifičnostima kao što su agroturizam, pustolovni i sportsko-rekreacijski, kulturni, manifestacijski, eno-gastronomski, ekoturizam i dr. Podaci o ostvarenim dolascima turista na području FLAG-a Škoji ukazuju na rekordnu 2019. godinu kada je ostvareno oko 401 tisuća turističkih dolazaka, pri čemu je više od polovice ostvareno na području grada Hvara. Iako je u 2020. i 2021. godini došlo do značajnoga pada u turističkim dolascima, uslijed globalne pandemije, u 2022. godini turističko tržište područja FLAG-a se značajno oporavlja (Prilog 1 - Ostvareni dolasci turista u razdoblju 2019.-2022. godina na području FLAG-a). Glavna problematika turizma FLAG-a Škoji, poput većine primorskih i otočnih destinacija, je vremenski nesrazmjer ostvarenog turističkog prometa budući da se glavnina istoga odvija u dva ljetna mjeseca (srpanj - kolovoz). Ključan faktor proširenja turističke sezone, uz poboljšanje prometne povezanosti otoka s kopnom, je razvoj kvalitete smještajnih kapaciteta i poboljšanje valorizacije sveukupne resursne osnove prirodne i društvene osnove, pri čemu se upravo u slučaju FLAG-a Škoji, prirodna baština povezana s morem, kao i maritimna kulturna baština izdvajaju kao specifični i značajni razvojni resursi u funkciji održivog i cjelogodišnjeg turizma.

1.2.4. Poljoprivreda

Na području FLAG-a Škoji, na dan 31.12.2021. godine registrirano je 1.657 poljoprivrednih gospodarstava, 153 (10 %) više nego 2015. godine. Prema organizacijskom obliku 91,7 % poljoprivrednih gospodarstava su OPG-ovi, a slijede ih SOPG-ovi s 4,3 %. Poljoprivredna proizvodnja na području FLAG-a Škoji 2021. godine odvijala se na površini od 2.141,60 ha, odnosno na 10.539 pojedinačnih ARKOD parcela. S obzirom na tip korištenja poljoprivrednog zemljišta, najzastupljeniji su maslinici s 53 % i vinogradi s 28 %, dok se na petini preostalog poljoprivrednog zemljišta uzgajaju različite mediteranske kulture. Na području FLAG-a Škoji registrirano je 11 zadruga, od čega je njih 9 u poljoprivredi, što ukazuje na činjenicu kako su zadružno poslovanje i gospodarsko udruživanje i danas važan element očuvanja agrarne tradicije. S obzirom na ekonomsku veličinu iskazanu u EUR-ima, više od 70 % PG-ova na području FLAG-a Škoji obuhvaćeno je kategorijom vrijednosti do 3.000 EUR-a, oko ¼ čine PG-ovi vrijednosti 3.000 do 8.000 EUR-a, a samo 5 % PG-ova ima vrijednost višu od 8.000 EUR (Prilog 1 -Broj i struktura poljoprivrednih gospodarstva obzirom na organizacijski oblik, Struktura poljoprivrednih površina na području FLAG-a). Područje FLAG-a Škoji smješteno je u obuhvatu područja proizvodnje nekoliko zaštićenih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda oznakama kvalitete kao što su dalmatinski pršut, dalmatinska janjetina, dalmatinska panceta, dalmatinska pečenica, dok su za područje FLAG-a Škoji specifičniji zaštićeni proizvodi Šoltansko maslinovo ulje (ZOI), Komiški rogač (ZOZP) i Dalmatinski med (ZOI nacionalni postupak zaštite). Dodatno postoji inicijativa zaštite proizvoda Hvarsko ulje lavande, Viški hib i Viški limun oznakama kvalitete.

1.2.5. Tržište rada

Tržište radne snage FLAG-a Škoji obuhvaća zaposlene i nezaposlene osobe, a uvelike je uvjetovano gospodarskim i socioekonomskim prilikama i kretanjima na županijskom i nacionalnom tržištu rada. Podaci o nezaposlenim osobama na području FLAG-a Škoji pokazuju da je prosječni mjesečni broj nezaposlenih u 2023. godini (do rujna) iznosi 526 osoba, što iznosi 2,8 % nezaposlenih SDŽ te je primjetan trend smanjenja broja nezaposlenih, izuzev u pandemijskoj 2020. i 2021. godini. Iako je zabilježen trend pada broja nezaposlenih, i dalje je prisutna problematika sezonske nezaposlenosti koja raste u zimskim mjesecima, posebice od listopada do travnja. Prema starosnoj strukturi među nezaposlenima su najzastupljenije mlađe osobe, pri čemu je najveći broj u dobi između 25 i 29 godina i između 30 i 34 godine (Prilog 1 - Trend kretanja broja nezaposlenih na području FLAG-a, Kretanje broja nezaposlenih po mjesecima u 2022. godini na području FLAG-a, Struktura nezaposlenih prema dobi u 2022. godini na području FLAG-a). Ukupni broj zaposlenih osoba 2022. godini, prema podacima HZMO-a iznosio je 6.423 osoba, odnosno 4 % zaposlenih SDŽ, a u odnosu na prethodno razdoblje 2020. – 2021. zabilježen je porast broja zaposlenih (Prilog 1 - Trend kretanja godišnjeg prosjeka osiguranika (zaposlenih) na području FLAG-a).

1.3. Demografske i socijalne značajke područja

1.3.1. Broj, kretanja i sastav stanovništva

Podaci Popisa 2021. godine pokazuju da na prostoru FLAG-a Škoji živi 15.965 stanovnika, dok je prema podacima Popisa iz 2011. godine na području FLAG-a Škoji živjelo je 16.237 stanovnika, što pokazuje da broj stanovnika na području FLAG-a opada. Prirodno kretanje stanovništva, odnosno bioreprodukciju područja FLAG-a Škoji 2020. godine u odnosu na 2011. karakterizira smanjenje nataliteta, povećanje mortaliteta te posljedično izraženija negativna bilanca prirodne promjene, odnosno niži vitalni indeks koji ukazuje međusobni omjer rođenih i umrlih. Prostor FLAG-a Škoji u 2020. godina obilježava pozitivna migracijska bilanca, odnosno veći broj doseljenih od odseljenih, u iznosu od 230 osoba. Ovakva demografska kretanja u skladu su s općim otočnim migracijskim procesima, odnosno činjenicom da su otoci posljednjih desetljeća imigracijska područja, čiju imigracijsku privlačnost mnogi otočni istraživači pripisuju povratničkim umirovljeničkim migracijama, kao i tzv. fiktivnom doseljavanju povezanom s intenzivnom izgradnjom stanova za odmor i „vikendaštvom“. S obzirom na negativnu prirodnu promjenu, može se zaključiti da je imigracija na otocima FLAG-a Škoji glavni čimbenik demografskih promjena.

Stanovništvo FLAG-a Škoji, prateći opće nacionalne, županijske i otočne trendove, obilježava izrazita demografska starost. Prosječna starost stanovništva FLAG-a Škoji 2011. godine iznosila je 47,4 godina, što je za čak 6,6 godina više od prosječne starosti stanovništva SDŽ koja iznosi 40,8 godina te za 5,7 godina više od prosječne starosti stanovništva RH od 41,7 godina. Osim navedenoga, otoke u sastavu FLAG-a karakterizira proces demografskog starenja, ukazujući na povećanje udjela stanovništva starijeg od 60 godina, odnosno smanjenje udjela dobne skupine 0-19 godina. Obrazovna struktura stanovništva na području FLAG-a pokazuje da je 83 (0,63%) stanovnika bez škole, zatim 3.045 stanovnika (23%) ima završenu osnovnu školu, srednju školu ima 7.887 osoba (59,64%), a samo 2.209 stanovnika ima završeno više i visoko obrazovanje (16,7%) (Prilog 1 - Osnovni demografski pokazatelji područja FLAG-a).

1.3.2. Stanje društvene infrastrukture

Kulturna infrastruktura područja FLAG-a Škoji obuhvaća društvene/kulturne domove, kazališta, kino dvorane, knjižnice i muzeje. Četiri su muzeja čiji su osnivači JL(R)S-ovi i koji se financiraju iz lokalnog i regionalnog proračuna: Muzej općine Jelsa, Muzej Staroga Grada, Muzej hvarske baštine i Arheološki muzej u Splitu (Arheološka zbirka Issa u Visu). Također postoji više javnih i privatnih zbirki (ribarska zbirka Komiža u kaštelu Komuna, „Meštrovićeva zbirka“ u Visu, Arheološka zbirka „Tonko Borčić Bako“ – Komiža, Memorijalna zbirka Ranko Marinković u Visu, Memorijalna zbirka Marku Maruliću u Nečujmu na otoku Šolti i dr.). Nadalje, 14 je društveno/kulturnih domova, 1 kazalište (Besa, Vis), 6 kino dvorana i 4 knjižnice (Gradska knjižnica i čitaonica Hvar, Gradska knjižnica i čitaonica Stari Grad, Gradska knjižnica i čitaonica Vis, Gradska knjižnica Ranko Marinković Komiža). Postoji više kazališnih skupina koje su formalno osnovane i djeluju kao organizacije civilnog društva. Kulturna infrastruktura uobičajeno se koristi za lokalne potrebe kulturnih udruga, društva i organizacija u kulturno-umjetničke,

turističke, izložbene i zabavne svrhe, a čije se djelovanje i aktivnosti uglavnom financiraju iz proračuna lokalnih JLS-ova.

Zdravstvena skrb na području FLAG-a organizirana je većinom kroz primarnu zdravstvenu zaštitu. U okviru Doma zdravlja Splitsko-dalmatinske županije na području FLAG-a djeluje 7 ordinacija opće/obiteljske medicine u svim JLS-ovima. Dodatno djeluje 1 pedijatrijska ordinacija (Grad Hvar), 4 stomatološke ordinacije i 6 patronažnih sestara. Na otocima Visu i Šolti pojedine zdravstvene usluge osigurane su kroz periodične dolaske specijalista (ginekolog, pedijatar, fizijatar, kardiolog). U pogledu specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite djeluju 1 liječnik interne medicine, 2 liječnika fizikalne medicine i 2 specijalista radiologa. Hitna medicinska pomoć na području FLAG-a u nadležnosti je Zavoda za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije, a organizirana je kroz dvije ispostave – Ispostavu Hvar i Jelsu i dva punkta pripravnosti – Vis i Šolta. Problem zdravstvene zaštite na otocima predstavlja nedostatak stručnog medicinskog osoblja, kao i nesigurnost uslijed veće udaljenosti od kliničkog bolničkog centra Split.

Obrazovna infrastruktura obuhvaća 6 objekata za predškolski odgoj (po jedan u svakoj od jedinica lokalne samouprave FLAG-a Škoji izuzev u općini Sućuraj), 7 osnovnih škola, 6 područnih škola i 3 srednje škole. Škole u obuhvatu otoka FLAG-a obilježava mali broj učenika (pojedine škole imaju manje od 50 učenika), trend smanjenja broja učenika po školama i razredima pa čak i gašenje pojedinih razreda i područnih škola, nedostadni nastavni kapaciteti i slabija ponuda srednjoškolskih programa, nenastavnih i izvanškolskih aktivnosti za učenike.

Infrastruktura i organizacija socijalne skrbi obuhvaća 2 doma za starije i nemoćne osobe (u Visu i u Starom Gradu) čiji je osnivač SDŽ, dok je u općini Šolta u postupku izrade dokumentacije za izgradnju doma. Kapaciteti navedenih domova su nedostadni, a prisutan je i problem nedostatka stručne medicinske službe u domovima. Socijalna skrb provodi se putem Ispostava Centra za socijalnu skrb Split u Visu i Hvaru.

Prema podacima Nacionalnog informacijskog sustava u sportu, sportska infrastruktura obuhvaća 3 sportska objekta na otvorenom (Sportsko-društveni centar „Tenis“ u Hvaru, Športsko-rekreacijski centar Pelinje-Jelsa i Igralište Dolci u Starom Gradu). Dodatno postoji niz objekata namijenjenih izvođenju sportskih aktivnosti koji nisu upisani u navedeni registar. Riječ je o 5 zatvorenih i 8 sportskih objekata na otvorenom koji djelomično zadovoljavaju lokalne potrebe sportskih udruga i društava na otocima, a čije se djelovanje i aktivnosti uglavnom financiraju iz proračuna lokalnih JLS-ova.

Cjelokupna društvena infrastruktura područja FLAG-a djelomično zadovoljava potrebe lokalnog stanovništva, a kao glavni problem ističe se manjak sadržaja i inicijativa cjelogodišnjih kulturnih, umjetničkih, obrazovnih, sportsko-rekreativnih i drugih aktivnosti za potrebe lokalnog stanovništva svih dobnih skupina. Istaknuta je sezonalnost događanja koja se uglavnom temelji na ljetnoj turističkoj sezoni i dio je ljetnih turističkih programa lokalnih zajednica, prigodnih okupljanja i događanja.

1.3.3. Civilno društvo

Područje FLAG-a Škoji karakterizira velik broj organizacija civilnog društva, posebice udruga, koje su nositelji društvenog i kulturnog života zajednice, a sve značajniju ulogu imaju u području zaštite prirode i okoliša. Na području FLAG-a Škoji, sukladno podacima Registra udruga Republike Hrvatske aktivno je 305 udruga, od kojih najveći broj dolazi s područja grada Hvara (82 udruge), općine Jelsa (61 udruga) i grada Starog Grada (54 udruge). S obzirom na područje djelovanja, najveći je broj udruga iz kulture i umjetnosti, dok značajni broj djeluje u području zaštite prirode i okoliša.

U programskom razdoblju 2014.-2020. predstavnici civilnog sektora pokazali su se kao relevantan dionik u formiranju partnerskih projekata, a poseban interes za uključivanje u aktivnosti FLAG-a pokazale su udruge koje djeluju u području zaštite okoliša i prirode i kulturne baštine. Iako samo manji dio udruga djeluje profesionalno, udruge su zaslužne za organizaciju međunarodno poznatih manifestacija koje valoriziraju maritimnu baštinu poput Rote palagružone, Dana u Vali i Fešte forske pulene.

Na području FLAG-a djeluju i sportska ribolovna društva i sportske udruge koje promiču ronjenje, jedrenje i sportske aktivnosti usko vezane za morski okoliš. Na području FLAG-a djeluju i međunarodno poznate udruge u području zaštite prirode i okoliša među kojima se brojnošću projekata ističe Plavi svijet Vis. Za održivi razvoj viškog akvatorija relevantan dionik je udruga Geopark Viški arhipelag koja je u programskom razdoblju 2014.-2020. bila korisnik u okviru mjere namijenjene dodavanju vrijednosti proizvodima ribarstva i partner u dva projekta usmjerena održivom korištenju prirodne baštine.

2. Analiza razvojnih potreba i potencijala FLAG područja

2.1. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
• Kolijevka ribarstva na istočnoj obali Jadrana s dugom tradicijom ribarstva koja vuče korijene iz antičkih vremena, osigurava znanje, vještine, iskustvo i dobro poznavanje tehnika i vještina u ribarstvu • Aktivna Ribarska zadruga Komiža s 11 članova, gospodarskih ribara, koji love pretežito selektivnim alatima, čuvajući tako morski ekosustav • Sabljarka Ribarske zadruge Komiža kao jedini proizvod ribarstva u RH certificiran GEOFOOD certifikatom što dodatno valorizira proizvod • Četiri odobrena objekta za poslovanje s hranom životinjskog podrijetla, proizvodima ribarstva, osiguravaju visoku kvalitetu sirovine	• Nepostojanje ikakvog oblika prerade proizvoda ribarstva i prevladavajuća praksa prodaje cijele ribe kao sirovine rezultira niskom konkurentnošću i profitabilnošću ribarskog sektora • Nepostojanje jasne strategije razvoja sektora ribarstva i nepostojanje dovoljno snažne potpore na lokalnoj razini • Zastarjela ribarska flota koja ne omogućava adekvatne uvjete za prihvata i skladištenje ulova, niske energetske učinkovitosti s lošim uvjetima za obavljanje ribolovnih aktivnosti (posebno izraženo na istoku Hvara) • Heterogena flota – manjak formalnih udruženja s ciljem zajedničkog nastupa na tržištu i jačanja utjecaja na donosiocima odluka. Samostalni

• Različita segmentacija i veliki broj ribolovnih plovila omogućuju široki asortiman proizvoda ribarstva • Bogato ribolovno područje koje pogoduje mnoštvu ribljih vrsta, među kojim su najznačajnije oslić, kokot, sabljarka, tuna, jastog, pagar i škarpina • Količina ulova ribara je značajna i ima veliki utjecaj na tržište, posebno ulova sabljarki i ulova na otvorenom moru s dubinskim parangalima (78% od ukupnog ulova RH) čime se može zadovoljiti zahtjevna i široka potražnja • Ribari s područja FLAG-a Škoji koji love pridnenim parangalima na otvorenom moru čine čak 60% ukupnog broja u RH u navedenom segmentu s čak 78% ukupnog ulova • Nadaleko poznata gastronomija bazirana na lokalnim morskim plodovima putem većeg broja ugostiteljskih objekata koji su prvi kupci ribe - ribu kupuju direktno od lokalnih ribara • Diversifikacija manjeg broja ribara putem ugostiteljskih objekata kao primjer dobre prakse • Blizina područja obavljanja ribolovne aktivnosti s posebnom regulacijom ribolova (Jabučka kotlina) koje omogućuje povećane i stabilne ulove i dugoročnu održivost u ribarstvu • Razvijeni ronilački turizam, morska bioraznolikost, brojne podmorske olupine i arheološka nalazišta privlače posjetitelje i potiču ekonomske prilike, uslijed blizine bogatih i raznolikih podmorskih arheoloških nalazišta • Raznolikost i brojnost zaštićenih područja (11 lokaliteta pod različitim kategorijama zaštite) i iznimno visoka pokrivenost područja FLAG-a ekološkom mrežom NATURA 2000 pridonosi očuvanju prirode • Visoka poistovjećenost lokalne zajednice s ribarskim nasljeđem, tradicijom i kulturom • Duža turistička sezona naspram ostatka obale predstavlja jaku komparativnu prednost • Relativno razvijeno turističko i posjetiteljsko tržište s mnogobrojnom posjetiteljskom infrastrukturuom i sadržajima • Bogata zaštićena kulturna i maritimna baština – prvenstveno Falkuša - Iskustvo gajete falkuše – pučke vrednote vezane uz komišku gajetu	nastup ribara na tržištu i visoka ovisnost o prekupecima • Manjak pružatelja usluga i djelatnosti vezanih za sektor ribarstva, nedostatak izdvojenih lokacija za servis ribarskih plovila, nepostojanje specijaliziranih dizalica • Iskrcajna mjesta nisu adekvatno opremljena, a cestovna infrastruktura prema njima nije dovoljno razvijena • Nedostatak stalnih privezišta za ribarska plovila, posebno u ljetnim mjesecima zbog povećanog pritiska nautičkog turizma • Nedovoljno razvijeni kratki lanci opskrbe, nedostatak suvremeno opremljenih ribarnica i nekorisćenje suvremenih načina prodaje putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija • Needuciranost i neinformiranost dionika sektora ribarstva o mogućnostima razvoja poslovanja putem EU fondova i drugih izvora financiranja • Na području FLAG-a ne postoji proizvod ribarstva s certifikatom u pogledu održivosti • Nedostatak međugeneracijskog obnavljanja u ribolovu u segmentima pridnenih povlačnih mreža koća i plivarica, neatraktivnost sektora naspram uslužnih djelatnosti. • Postojanje izraženog sivog i crnog tržišta što predstavlja veliki problem za trženje ulova gospodarskih ribara • Nedostatak edukacija dionika u svim fazama opskrbnog lanca • Zbog otežanog života na otocima, vidljiv je manjak kvalificiranih i educiranih dionika u svim fazama opskrbnog lanca proizvoda ribarstva • Izrazito niska potražnja za proizvodima ribarstva izvan turističke sezone • Slaba prometna povezanost otoka s kopnom otežava trženje proizvoda ribarstva izvan otoka • Ponuda i potražnja pretežito za oboritom ribom i nedovoljna komercijalizacija pretežitih ulovnih vrsta lokalnih ribara poput oslića, kokota i trlja, posebno u gastronomiji • Nedovoljno korištena mogućnost suradnje sa znanstveno-istraživačkim i razvojnim institucijama vezana uz unaprjeđenje sektora ribarstva, jačanje konkurentnosti, otpornosti i održivosti • Slaba diverzificiranost ribara putem ribolovnog turizma i ugostiteljstva
---	--

falkušu (umijeće gradnje, navigacija, plovidba, ribolov, jezik) predstavlja vrijedno kulturno nasljeđe i temelj lokalnog ponosa i identiteta • Povoljni okolišni uvjeti i visoka kakvoća i čistoća mora osiguravaju visoku kvalitetu proizvoda ribarstva • Tradicija održavanja manifestacija koje valoriziraju ribarstvenu i maritimnu baštinu • Značajan broj pomorsko-športskih ribolovnih društava potiče ribolovnu zajednicu • Proaktivno djelovanje neprofitnih organizacija čije djelovanje je fokusirano na zaštiti ugroženih morskih vrsta i morskog okoliša, te na očuvanju maritimne baštine • Spremnost zajednice za proglašavanje <i>no take</i> zona • Iskustvo relevantnih razvojnih i istraživačkih ustanova koje djeluju na području FLAG-a i članova FLAG-a u pripremi i provedbi međunarodnih projekata iz različitih područja, uključivo i područja ribarstva i marikulture • Postojeća suradnja s civilnim sektorom i znanstvenicima na mapiranju i uklanjanju izgubljenih i odbačenih ribolovnih alata • Izrađena stručna studija za potrebe izrade stručne podloge za proglašenje zaštićenog morskog područja na lokalitetu rt Stupišće – otok Vis • Postojanje znanstvenih podloga i istraživanja vezanih za prirodnu i kulturnu baštinu • Postojanje plovila za znanstveni monitoring i spremnost ribara za uspostavu suradnje sa znanstvenim institucijama	• Nedovoljno znanje i educiranost razvojnih dionika u razvoju projekata, njihovom apliciranju na EU fondove i provedbi čime se gube prilike za smanjenje nerazvijenosti • Neprovođenje analize tržišta i prilagođavanja poslovanja u svrhu ostvarenja konkurentne prednosti i bolje poslovne prakse; nedostatak strateškog planiranja i upravljanja • Nepostojanje sustava mjerenja kvalitete i svježine proizvoda, velike oscilacije u kvaliteti i svježini ulova do trenutka stavljanja na tržište • Niska razina strateške usklađenosti gospodarskog sektora ribarstva s javnim i civilnim sektorom • Niska razina suradnje sa znanstveno-istraživačkim institucijama i nedostatak korištenja rezultata primijenjenih znanstvenih istraživanja i rezultata u proizvodnji i trženju • Niska konkurentnost sektora ribarstva i otpornost na vanjske utjecaje i krize • Nerazvijenost sustava i mehanizama praćenja podrijetla proizvoda ribarstva od ulova do krajnjeg potrošača, osim za tunu i sabljarku. • Nedovoljno razvijena akvakultura i nedostatak ulaganja u istu • Nedovoljno valorizirana kulturna i pomorska baština, a posebno iskustvo tradicionalnog povijesnog ribarskog broda Komiže – gajete Falkuše. • Prevelika orijentiranost prema uslužnim djelatnostima, ovisnost o turizmu što uništava poduzetnički duh • Manjak visokokvalificiranih osoba za upravljačke poslove • Nedostatna prometno-komunikacijska povezanost otoka u sastavu FLAG-a u izvansezonskom razdoblju i nedostatni kapaciteti za povezivanje otoka u ljetnim mjesecima kao posljedica prostorne raspršenosti, udaljenosti otoka i ekonomske neisplativosti povezivanja • Mnogobrojna, a populacijski mala i prostorno disperzirana naselja predstavljaju poteškoću za adekvatno pružanje temeljnih usluga stanovništvu i dostupnost infrastrukture • Neadekvatno i nedostatno korištenje kulturne baštine za društveni i gospodarski boljitak zajednice
--	---

	• Neumreženost lokalnih dionika što rezultira neiskorištenim potencijalima postizanja veće kvalitete života i rada na području otoka • Izražena sezonalnost gospodarskih i društvenih aktivnosti, što rezultira opadanjem kvalitete cjelogodišnjeg življenja lokalnog stanovništva • Negativni demografski trendovi koji podrazumijevaju prirodni pad, niski i opadajući natalitet, visok mortalitet, iseljavanjem mladog i radno sposobnog stanovništva, demografski staro stanovništvo
PRILIKE	PRIJETNJE
• Jačanje sektora ribarstva, njegove otpornosti i konkurentnosti putem ribarske zadruge • Razvoj Ribarske zadruge u Komiži u organizaciju proizvođača kako bi se pojačao utjecaj na tržište i donositelje odluka • Značajna količina ulova predstavlja veliku priliku za razvoj prerade i dodavanje vrijednosti u svim fazama opskrbnog lanca • Suradnja sa znanstvenim institucijama i neprofitnim organizacijama u vidu održivog ribarstva • Skraćivanje lanaca opskrbe putem ugostiteljskih objekata, ribarnica, ambulantne prodaje i IKT tehnologija, 0 km pristup što potiče lokalnu konzumaciju i smanjuje ugljični otisak • Provedba projekata od strane WWF ADRIA koji uključuju rad s malim priobalnim ribarima i čišćenje podmorja od izgubljenih ribolovnih alata • Interes akademske i znanstvene zajednice za djelovanje na području FLAG-a • Certificiranje proizvoda ribarstva s područja Geoparka Viški arhipelag certifikatom GEOFOOD primjenjivim za područja valorizirana kao UNESCO-ovi geoparkovi • Postojanje izvora financiranja i primjera dobre prakse za diverzifikaciju dijela lokalnih ribara putem ribolovnog turizma • Kompenzacija rasta energenata većom energetsom učinkovitošću čime se smanjuju operativni troškovi i ugljični otisak • Rast globalne potražnje za proizvodima ribarstva s naglaskom na gotove proizvode uslijed ubrzanog načina života i rast svijesti potrošača o važnosti proizvoda koji proizlaze	• Klimatske promjene koje utječu na promjene stanja resursa u moru, upliv invazivnih vrsta, a koje mogu biti izrazito negativne u kratkom razdoblju • Daljnji prelov većine visokocijenjenih priobalnih morskih organizama prijeti smanjenju njihovih populacija • Prevare u lancu opskrbe gdje se proizvodi ribarstva iz uvoza male vrijednosti lažno označavaju kao visoko vrijedne lokalne vrste riba ili ribe iz uzgoja kao divlje • Rast uvoza proizvoda ribarstva od razvijene i organizirane konkurencije kojima domaći proizvodi cjenovno ne mogu konkurirati • Daljnji rast cijene energenata smanjuje profitabilnost što se djelomično kompenzira povećanim ribolovnim naporom koje ima negativan utjecaj na morski ekosustav i dovodi do daljnjeg preloma ugroženih vrsta • Prevelika ovisnost o fosilnim gorivima čitavog sektora ribarstva što ima veliki utjecaj na ugljični otisak i izlaže sektor riziku promjena na energetsom tržištu • Nastavak negativnih demografskih trendova, starenje stanovništva, iseljavanje, smanjenje dostupne radne snage u sektoru ribarstva • Jačanje ovisnosti o uslužnim djelatnostima i turizmu čini sektor ranjivim na sezonske promjene u potražnji • Slabljenje kupovne moći domaćih potrošača • Gubitak tradicionalnih znanja i vještina • Smanjenje radnih mjesta i količine dostupne hrane iz mora uslijed daljnje redukcije ribarske flote (2023. godine flota smanjena za 9,24% u odnosu na 2017. godinu) • Negativan utjecaj masovnog turizma na kvalitetu mora i ekosustav, što se može

iz održivog ribarstva što se pozitivno odražava na cijenu • Podizanje svijesti dionika o važnosti zaštite morskog okoliša i ekosustava putem raznih događanja • Razvoj ronilačkog turizma baziranog na upoznavanju sa zaštićenim morskim područjima i morskom bioraznolikosti • Korištenje znanstvenog pristupa i suvremenih tehnologija poput umjetne inteligencije za dodavanje vrijednosti u svim fazama opskrbnog lanca, unaprjeđenja lanaca opskrbe i sljedivosti proizvoda • Optimizacija ribolovnih aktivnosti u svrhu poboljšanja kvalitete, educiranje ribara od strane stručnjaka za prihvatanje, tretiranje i očuvanje kvalitete i svježine ulova na brodu • Rast potražnje posjetitelja za autentičnim proizvodima i iskustvima baziranim na lokalnoj baštini i tradiciji • Jaka kupovna moć inozemnih gostiju koji su spremni platiti više za dodanu vrijednost • Porast svijest i interesa potrošača o važnosti kratkih lanaca opskrbe i kupovine proizvoda direktno od proizvođača • ZERO WASTE princip u gastronomiji, gdje se koristi cijela riba • Unaprjeđenje infrastrukture na otocima putem Integriranog teritorijalnog programa (ITP) 2021.-2027. i drugih izvora bespovratnih sredstava • Suradnja s FLAG-ovima u Hrvatskoj i inozemstvu u cilju zajedničkog djelovanja i međusobne suradnje, razmjene informacija i primjera dobrih praksi u svim fazama opskrbnog lanca • Korištenje sredstava iz Programa za ribarstvo i akvakulturu RH za razvoj sektora ribarstva, povećanje energetske učinkovitosti, dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva, modernizaciju flote • Infrastrukturni projekti od regionalnog i nacionalnog značaja na području FLAG-a (Ribarska luka Komiža) • Provedba aktivnosti koje dodaju vrijednost kroz marketing, stvaranje prepoznatljivosti (<i>branding</i>), označavanje, sljedivost itd. • Ribarstvena politika RH i EU koja za cilj ima održivo ribarstvo i održivi razvoj ribarstvenih zajednica	odraziti negativno na kvalitetu proizvoda ribarstva • Prisutnost morskog otpada kojeg morske struje donose iz okolnih zemalja i njegovo neadekvatno zbrinjavanje • Odbačeni i izgubljeni ribolovni alati koji imaju negativan utjecaj na ekosustav • Vrlo niska konzumacija proizvoda ribarstva per capita ograničava tržište • Veliki broj rekreativnih i sportskih ribara koji love visokovrijedne vrste i koje je teško nadzirati i regulirati, a čiji se ulov često ilegalno plasira putem ugostiteljskih objekata i tako čine nelojalnu konkurenciju gospodarskim ribarima • Pojava i veliki broj invazivnih vrsta koje mogu utjecati na ekološku ravnotežu • Sporost administrativnih postupaka u evaluaciji i provedbi razvojnih projekata i investicija • Otežano dobivanje bankovnih kredita za ribare i organizacije civilnog društva za predfinanciranje EU projekata što onemogućuje njihov razvoj u svim segmentima i jačanje održivosti. • Neuspostavljeni sustavi monitoringa i zaštite morskog okoliša • Niska razina znanja potrošača o prepoznavanju lokalnih proizvoda ribarstva
---	--

• UNESCO-ov popis svjetske materijalne baštine priznaje mediteransku prehranu na hrvatskom Jadranu kao vrijednu kulturnu baštinu. • Postojanje inicijativa za uspostavu novih zaštićenih morskih područja • Mogućnosti prelaska plovila na OIE i energetska učinkovitost • Postojanje zakonski propisanog sustava sljedivosti za sabljarku i tunu što jamči sljedivost i autentičnost proizvoda i otvara brojne tržišne mogućnosti.	

2.2. Identifikacija razvojnih potencijala i potreba područja

Ključne razvojne potrebe i potencijali područja FLAG-a Škoji, s posebnim fokusom na sektor ribarstva, identificirani su analizom osnovnih prostornih, prirodno-geografskih, infrastrukturnih, demografskih i gospodarskih karakteristika. Sveobuhvatni pristup uključuje analizu doprinosa ključnih članova FLAG-a, dionika u ribarstvu i angažiranje zainteresirane javnosti. Rezultati proizlaze iz serije održanih radionica, pisane i usmene komunikacije i pojedinačnih konzultacija koje su se provodile tijekom procesa izrade LRSR.

Ključne razvojne potrebe i potencijali područja FLAG-a Škoji za unaprjeđenje razvoja sektora ribarstva i marikulture istaknuti su na temelju pažljivo promišljenih analitičkih rezultata.

Razvojne potrebe:

1. USPOSTAVA UČINKOVITIH MEHANIZAMA ZA OČUVANJE I ZAŠTITU MORSKOG OKOLIŠA I RIBLJEG FONDA

Znatan dio prostora FLAG-a smješten je u okviru ekološke mreže NATURA 2000, a veličinom i značajem se ističu područja ekološke mreže Viški akvatorij, Jabučka kotlina, Biševo more, Brusnik i Svetac koji predstavljaju visoko vrijedan resurs za održivu valorizaciju u kontekstu razvoja održivog ribarstva i selektivnih oblika turizma (npr. ronilački, geoturizam, kulturni i gastro turizam) koji čuvaju morski okoliš.

Unatoč iznimno visokom udjelu zaštićene prirodne baštine i visokoj pokrivenosti područja FLAG-a ekološkom mrežom NATURA 2000, djelovanju ustanova i udruga u području zaštite priroda i okoliša, na području FLAG-a ne postoji trajan, koherentan i učinkovit sustav praćenja i kontrole stanja u prirodi i okolišu koji su, pod sve intenzivnijim turističkim pritiskom, izletničkim i nautičkim turizmom, ozbiljno ugroženi te ugrožavaju sam ribarstveni fond i opstojnost sektora ribarstva.

Potrebne su uravnotežene i sinergijske aktivnosti koje uzimaju u obzir očuvanje morskog okoliša i pomno osmišljeno upravljanje, objedinjujući potrebe ljudi i zaštitu prirodnih vrijednosti. Očuvanjem morskog ekosustava čuvaju se, ne samo prirodni resursi i okoliš, već i gospodarstvo lokalne zajednice i brojna radna mjesta lokalne ribarstvene zajednice koja se temelje na morskom okolišu i njegovom višefunkcionalnom iskorištavanju kroz djelatnosti ribarstva, gastronomije,

turizma i dr. Studije su pokazale da na području FLAG-a Škoji postoji potreba i za proglašenjem novih zaštićenih morskih područja, a sve je izraženija svijest o potrebi istih od strane lokalnih dionika pa tako i ribara koji spoznaju pozitivne učinke zaštite i regulacije ulova na primjeru područja ograničenog ribolova u Jabučnoj kotlini. Radi postizanja učinaka uspostavljenih mehanizama zaštite, potrebno je uz sustave praćenja razviti sustave kontrole koji će doprinijeti visokoj kvaliteti i očuvanostiorskog okoliša, staništa i ekosustava, kako bi se djelovalo prema očuvanju resursa mora, kao jednog od najvažnijih temelja na kojima se bazira opstojnost i daljnji razvitak ribarstvene zajednice FLAG-a Škoji.

2. DODAVANJE VRIJEDNOSTI PROIZVODIMA RIBARSTVA

Mnogobrojna ribolovna flota različite segmentacije osigurava značajnu količinu sirovina ribe i drugih morskih organizama što predstavlja veliki potencijal za razvoj prerade, stvaranje novih proizvoda te širenje asortimana gotovih i polugotovih proizvoda koji će odgovoriti na sve dinamičnije zahtjeve tržišta proizvoda ribarstva i zadovoljiti široku i zahtjevnu potražnju. Trenutno stanje u kojem lokalni ribari uglavnom nastupaju samostalno na tržištu i ribu plasiraju bez dodane vrijednosti, uglavnom kao sirovinu, stvara niske i neizvjesne prihode, čineći čitavi sektor nisko ekonomski konkurentnim i dugoročno neodrživim. Niske otkupne cijene kompenziraju se većom količinom ulova što posljedično dovodi do prelova i ugrožavanja ekološke ravnoteže morskih vrsta u hranidbenim lancima. Stoga je nužno stvaranje vrijednosti proizvodima ribarstva u svim fazama opskrbnog lanca, kako bi se omogućila veća profitabilnost uz jednaku ili potencijalno manju količinu ulova, što će utjecati na dugoročno održivo ribarstvo i očuvanje morskih resursa za buduće generacije.

3. RAZVOJ PREPOZNATLJIVOSTI PROIZVODA RIBARSTVA

Niz trendova na području FLAG-a ima negativan utjecaj na trženje lokalnih proizvoda, poput sve većeg uvoza hrane niže razine kvalitete u odnosu na lokalnu kojoj lokalni proizvođači cjenovno ne mogu konkurirati, zatim trženje ilegalne ribe iz sportskog i rekreativnog ulova putem ugostiteljskih objekata te učestale prevare u lancu opskrbe kojima se proizvodi ribarstva iz uvoza male vrijednosti lažno deklariraju kao visoko vrijedne lokalne vrste riba, a uzgojena kao riba iz slobodnog ulova. Kako bi lokalni proizvođači odgovorili na ovakve trendove i pojave, potrebno je jasno pozicionirati i diferencirati proizvode putem marketinških strategija i aktivnosti poput osiguravanja sljedivosti, isticanja i promoviranja održivosti proizvoda, razvoja snažnih robnih marki, diverzificiranja ponude i promotivnih kampanja.

4. UNAPRJEĐENJE KRATKIH LANACA PRODAJE I DOSTUPNOSTI PROIZVODA RIBARSTVA

Na području FLAG-a učestala je praksa plasmana ulova posrednicima, uz izostanak izravne interakcije s potrošačima. Ovakva poslovna praksa stvara značajnu ovisnost o posrednicima i povremeno dovodi do tržišne neizvjesnosti, posebno u razdobljima izvan turističke sezone kada je potražnja za proizvodima ribarstva smanjena. Stoga je nužno unaprijediti kanale distribucije, posebno putem razvoja kratkih lanaca opskrbe, s ciljem smanjenja broja sudionika u lancu distribucije te promoviranja lokalnog tržišta ribe. Kratki lanci opskrbe omogućavaju ribarima brzu dostavu svježeg ulova na tržište, čime se održava visoka kvaliteta proizvoda. U slučaju proizvoda ribarstva, svježina je ključno obilježje za postizanje *premium* cijena na tržištu, što značajno doprinosi financijskoj dobiti ribara. Dodatno, kratki lanci opskrbe omogućavaju ribarima sudjelovanje u direktnom marketingu, što jača povjerenje potrošača i povećava marže, smanjujući

ulogu posrednika u distribucijskom lancu. Nadalje, lokalnom prodajom ribari potiču gospodarski razvoj svojih zajednica podržavajući stvaranje i održavanje radnih mjesta te promovirajući lokalno poduzetništvo. Osim toga, lokalni pristup distribuciji smanjuje emisiju stakleničkih plinova i potiče održive prakse unutar ribarske industrije, doprinoseći i ekološkim ciljevima.

6. RAZVOJ GASTRONOMIJE TEMELJENE NA RIBARSTVU

Analiza je utvrdila da je potrošnja ribe po glavi stanovnika na području FLAG-a Škoji izrazito niska, prateći opće trendove na nacionalnoj razini, a unatoč visokoj dostupnosti proizvoda ribarstva u lokalnim otočnim zajednicama. Potrebno je povećati svijest, informirati i educirati potrošače o nutritivnim prednostima konzumacije morskih plodova, kao i važnosti lokalne konzumacije za podršku sektoru ribarstva na ribarstvenom području FLAG-a Škoji o kojem ovisi čitava zajednica. Trenutno najveća potreba za navedenim, i potencijalno najveći učinak, očituje se u poticanju konzumacije proizvoda ribarstva u javnim ustanovama, a posebno odgojno-obrazovnim ustanovama, gdje je potrebno poboljšati uvjete za prihvata i pripremu jela od ribe i drugih morskih organizama i vršiti kontinuiranu edukaciju djece i mladih o važnosti konzumacije jela od ribe i drugih morskih organizama. Ujedno, potrebno je poticati inovacije u gastronomiji temeljenoj na ribarstvu i educirati dionike o suvremenim trendovima u gastronomiji i kulinarskom u cilju očuvanja nutritivnih svojstava, korištenja slabije korištenih ribljih vrsta i implementacije *zero waste* pristupa. Velik je potencijal i u trženju nedovoljno komercijaliziranih vrsta poput oslića, pogotovo putem ugostiteljskih objekata, što pruža mogućnost za povećanje raznolikosti ponude i smanjenje ribolovnog pritiska na oboritu ribu.

7. RAZVOJ MODELA VALORIZACIJE I ODRŽIVOG KORIŠTENJA SVIH OBLIKA BAŠTINE

Bogata povijesna, kulturna, prirodna i maritimna baština čine iznimnu komparativnu prednost područja FLAG-a Škoji. Ova izvanredna baština predstavlja temeljne resurse za održivi ekonomski razvoj zajednice, stvarajući prilike za prosperitet i poboljšanje kvalitete života lokalnih stanovnika. Zbog toga je od iznimnog značaja staviti je u funkciju razvoja zajednice, pridržavajući se načela održivosti i ekonomske učinkovitosti. Povijest i kulturno nasljeđe ovog područja pružaju dragocjen uvid u korijene i razvitak zajednice. Tradicije, običaji i vrijednosti koje su se prenosile kroz generacije oblikovale su identitet prostora i obogatile živote njegovih stanovnika. Očuvanje i promocija kulturnog nasljeđa može utjecati na razvitak turizma, umjetnost i obrtništvo, stvarajući nova radna mjesta i potičući lokalnu ekonomiju. Valorizacija baštine uključuje između ostalog i sinergijske projekte, inovativne evente, ali i razvoj znanstveno-istraživačkih projekata usmjerenih na sveukupnu baštinu.

8. USPOSTAVA I RAZVOJ SERVISA I USLUGA NAMIJENJENIH SEKTORU RIBARSTVA

Na području FLAG-a Škoji ne postoje adekvatni javni prostori i objekti za remont, servis i moderniziranje ribolovnih plovila kao ni potrebna i suvremeno prilagođena oprema, poput dizalica, prikolica za izvlačenje brodova, vitla i sl. Upravo su takva infrastruktura, sadržaji i oprema iznimno važni i imaju značajne implikacije na održivost i konkurentnost ribarstva jer olakšavaju i omogućavaju redovite i neophodne aktivnosti na ribarskim plovilima i opremi. Ribarska plovila zahtijevaju redovito održavanje i popravke kako bi bila sigurna i učinkovita za obavljanje ribolovnih aktivnosti. Trenutno ribari s područja FLAG-a Škoji navedene aktivnosti i potrebe obavljaju na drugom prostorno udaljenim lokacijama, uključujući i na području drugih županija, što rezultira povećanim financijskim i vremenskim troškovima, uz nemogućnost

obavljanja svojih osnovnih djelatnosti i aktivnosti na moru i ribolovu, što u konačnici utječe na smanjenu produktivnost i rad. Stoga su ribari s područja FLAG-a Škoji manje konkurentni u usporedbi s onima koji imaju omogućen izravan pristup servisima i održavanju. Razvojna potreba uključuje izgradnju odgovarajućih infrastrukturnih objekata, kao što su servisni centri, dok je podrška za nabavu potrebne opreme, poput dizalica i alata, također od iznimnog značaja. Ovakva će investicija pomoći ribarima smanjiti troškove, povećati produktivnost i očuvati konkurentnost, što je ključno za dugoročnu održivost ribarstva na području FLAG-a Škoji. Ujedno, identificiran je manjak kvalificirane radne snage i potpornih institucija, uključujući pružanje savjetodavnih usluga koje bi pomogle razvoju dionicima u sektoru ribarstva kod obavljanja sve zahtjevnijih administrativnih redovitih aktivnosti te razvitku poslovanja i investiranje kroz dostupne vanjske izvore financiranja u ovoj djelatnosti.

9. UNAPRJEĐENJE ENERGETSKE UČINKOVITOSTI KORIŠTENJEM OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE

Jedan od najveći izazova ribarstva je smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima zbog sve većih negativnih utjecaja na okoliš i rastuće troškove operacija. Korištenje fosilnih goriva doprinosi onečišćenju mora i emisijama stakleničkih plinova što ugrožava morske ekosustave i biološku raznolikost. Stoga je nužan prelazak na obnovljive izvore energije i ostvarenje veće energetske učinkovitosti kako bi se smanjio negativan utjecaj na okoliš, ali i operativni troškovi tehnologije smanjuju negativni utjecaj na okoliš. Smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima poboljšava konkurentnost na tržištu, privlačeći ekološki osviještene potrošače i osiguravajući usklađenost s rastućim regulativama.

10. POTICANJE IMPLEMENTACIJE PRIMIJENJENIH ISTRAŽIVANJA I SURADNJE IZMEĐU DIONIKA FLAG-A I AKADEMSKE I ZNANSTVENE ZAJEDNICE

Na području FLAG-a identificiran je interes akademske i znanstvene zajednice za provedbu istraživanja, provedbu akademskih programa i aktivnosti implementacije rezultata istraživanja, a posebice u području zaštite prirode i okoliša, kulturne baštine i društvenih znanosti. U programskom razdoblju 2014.-2020. sam FLAG u okviru SC 2 inzistirao je na obveznoj aktivnosti provedbe znanstvenog istraživanja u svrhu implementacije ostalih aktivnosti projekta. Kroz kriterije odabira potrebno je dalje poticati znanstvena istraživanja i njihovu implementaciju na području FLAG-a Škoji kao i poticanje dionika na umrežavanje s predstavnicima akademske i znanstvene zajednice.

11. POTICANJE UMREŽAVANJA I SURADNJE DIONIKA

Na području FLAG-a identificiran je velik broj dionika koji djeluju u srodnim ili komplementarnim područjima djelovanja s interesom za provedbu aktivnosti i projekata usmjerenih srodnim ciljevima i rezultatima. Stoga je potrebno osmisliti mehanizme njihovog povezivanja i suradnje kako bi se postigao sinergijski učinak njihovog djelovanja, a i same provedbe LRSR.

3. Strateška intervencija LRSR FLAG-a za razdoblje 2021.-2027.

3.1 Vizija, opći ciljevi i prioriteti razvoja

Vizija, kao stanje željene budućnosti FLAG područja, definirana je temeljem identificiranih razvojnih potencijala i potreba za provedbeno razdoblje 2021.-2027. i usuglašena kroz participativni proces i sudjelovanje razvojnih dionika područja FLAG-a u izradi LRSR. Izjava o viziji služiti će kao vodilja za razvoj zajednice i usmjeravanje resursa prema ostvarivanju ciljeva koji su važni za njezin dugoročni održiv razvoj.

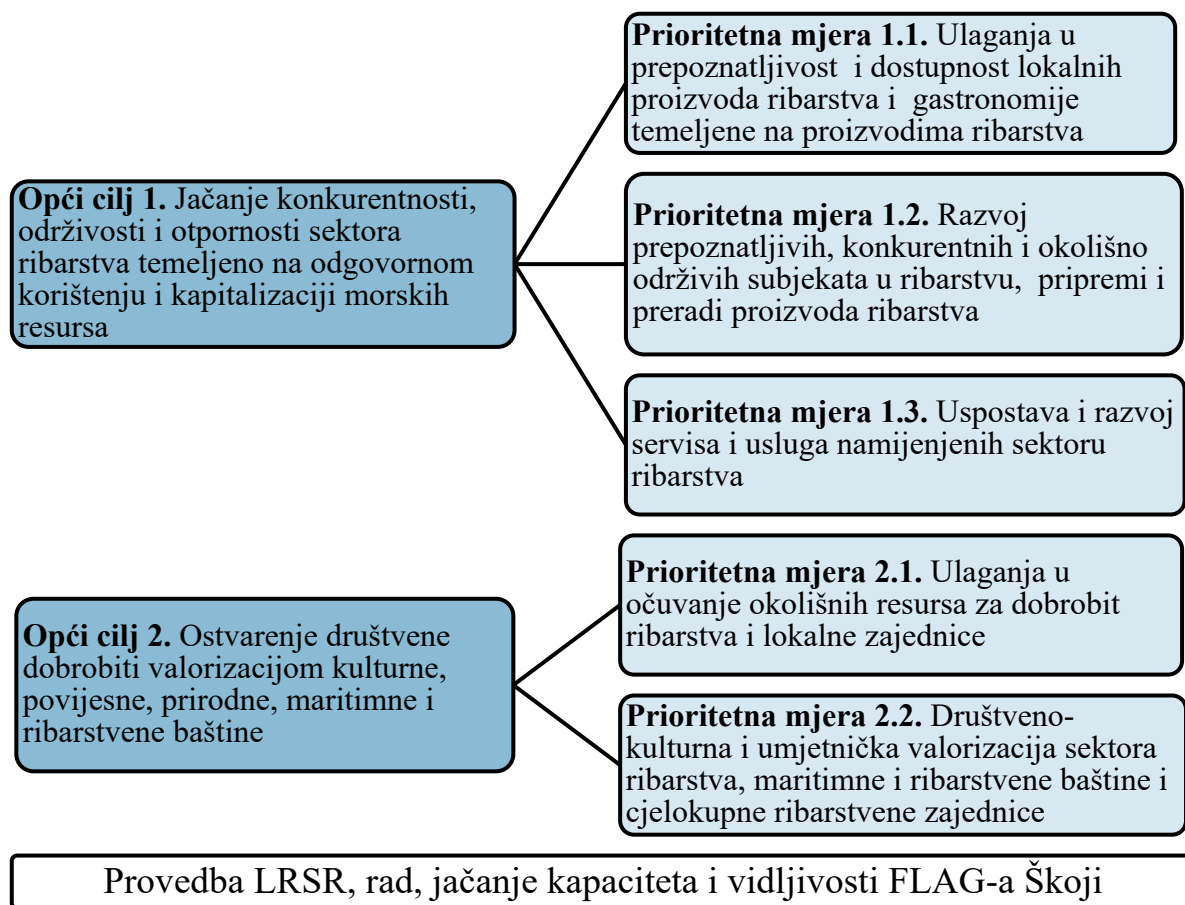
Vizija područja FLAG-a Škoji usredotočena je na ravnotežu između ekonomske dobiti, ekološke održivosti i društvenih vrijednosti kako bi se osigurao dugoročni prosperitet ovog sektora i cjelokupne ribarstvene zajednice, uzimajući u obzir tradiciju i tradicijske vrijednosti.

Ribarstvena zajednica koja ponosno, odgovorno i održivo baštini prirodne, tradicijske i životne vrijednosti kolijevke hrvatskog ribarstva te ih mudro i inkluzivno usmjerava u integriranu gospodarsku, socijalnu i ekološku dobrobit pojedinaca, organizacija i čitave lokalne zajednice

Definirana vizija, sa svim uvaženim i sadržanim elementima razvojnih potencijala i potreba područja FLAG-a, predstavlja polazište za definiranje strateške intervencije LRSR za provedbeno razdoblje 2021.-2027. Strateška se intervencija tako sastoji od hijerarhijski nadređenih općih ciljeva i prioritetnih mjera za njihovo postizanje.

Ova strateška intervencija ujedno ima za cilj doprinos ostvarenju četirima prioritetima u okviru Programa za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2021.-2027., sufinanciranih sredstvima potpore iz Europskog fonda za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu (EFPRA), koji doprinose i Zajedničkoj ribarstvenoj politici (ZRP) Unije:

- 1) Poticanje održivog ribarstva i očuvanje vodenih bioloških resursa
- 2) Poticanje održivih aktivnosti akvakulture i prerade te stavljanja na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture, doprinoseći sigurnosti hrane u Uniji
- 3) Omogućivanje održivog plavog gospodarstva u obalnim, otočnim i kontinentalnim područjima i jačanje razvoja ribarskih i akvakulturnih zajednica
- 4) Jačanje međunarodnog upravljanja oceanima i jamčenje sigurnih i čistih mora i oceana kojima se održivo upravlja

Slika 4 Shematski prikaz hijerarhijske strukture strateške intervencije LRSR FLAG-a Škoji 2021.-2027.

3.2. Opis općih ciljeva i prioriteta mjera LRSR 2021.-2027.

Naziv	Opći cilj 1. Jačanje konkurentnosti, održivosti i otpornosti sektora ribarstva temeljeno na odgovornom korištenju i kapitalizaciji morskih resursa
Opis i relevantnost prioriteta mjere	Prevelika ovisnost sektora ribarstva o fosilnim gorivima, rast cijena energenata i ostalih operativnih troškova trenutno se kompenzira jedino povećanim ulovom što dugoročno nije održivo s obzirom na ograničene morske resurse. Takav pristup dovodi do prelova, ugrožavajući sektor ribarstva, njegov poslovni ekosustav i lokalnu zajednicu FLAG-a koja je o njemu ovisna. Uvjeti za povećanje vrijednosti ulova na području FLAG-a Škoji nisu ostvareni budući da ne postoji nikakav oblik prerade i pripreme. Iako su operativna četiri objekta za poslovanjem s hranom životinjskog podrijetla, ne postoje marketinške aktivnosti diferencijacije proizvoda u odnosu na konkurentske, osim certificiranja GEOFOOD certifikatom, dok su lanci opskrbe slabo razvijeni. Nedovoljno je iskorištena mogućnost skraćivanja lanaca opskrbe i apsorpcije proizvoda ribarstva na lokalnom tržištu u turističkoj sezoni putem ribarnica, ambulantne prodaje, značajnog broja ugostiteljskih objekata kao možda i najvažnijeg kanala distribucije morskih plodova, te putem javnih ustanova koje imaju značaj za povećanje konzumacije i mijenjanje trendova navika kod lokalnog stanovništva. Da bi se proizvodi ribarstva s područja FLAG-a Škoji uspješno pozicionirali na dinamičnom i kompleksnom globalnom tržištu morskih plodova potrebna je prilagodba njegovim trendovima i sve zahtjevnijim potrebama potrošača. Također, prednosti polugotovih i gotovih proizvoda bile su posebno izražene za vrijeme krize poput pandemije Covida 19 kada su ribari FLAG-a Škoji bili primorani smanjiti ulove jer je došlo do poremećaja globalnog lance opskrbe, a ulov nisu mogli skladištiti. U takvim situacijama gotovi proizvodi predstavljaju komparativnu prednost budući da se mogu skladištiti na duže vrijeme i tržiti kad je situacija na tržištu najpovoljnija, istovremeno ne prekidajući ribolovni napor. Zaključno, hrvatsko ribarstvo, pa tako i ono FLAG-a Škoji ne može količinama konkurirati proizvođačima iz ostalih mediteranskih zemalja koje imaju puno veću i razvijeniju ribarsku industriju, ali mogu sigurno konkurirati kvalitetom, održivošću i autohtonošću proizvoda. Upravo su to faktori kojim kupci zapadnog tržišta i drugih tržišta bolje kupovne moći, vrednuju proizvode i spremni su ih platiti više. Nadalje, diferencijacijom proizvoda i omogućavanjem njegove sljedivosti odgovara se na sve veći utjecaj uvoznih proizvoda sumnjive kvalitete i podrijetla, veliku prisutnost ilegalne ribe na tržištu i krivo deklariranje nauštrb gospodarskih ribara. Zakonski propisana sljedivost sabljarke, kao jednog od najvažnijih ulova ribara FLAG-a Škoji, i tune nije dovoljno promovirana prema potrošačima, a upravo je u njoj ključ za izdvajanje lokalne divlje ribe u odnosu na konkurenciju i ilegalnu ribu. Također, uz sljedivost, certificiranje proizvoda ribarstva svjetski poznatim UNESCO-ovim certifikatom GEOFOOD je velika komparativna prednost koju FLAG Škoji ima, budući da je sve veća potražnja potrošača za autohtonim proizvodima. Cilj će doprinijeti maksimiziranju vrijednosti proizvoda ribarstva optimizacijom svih procesa, od ribolovnih operacija do stavljanja proizvoda na tržište, kako bi se povećala ukupna vrijednost proizvoda morskih plodova. Takav pristup će omogućiti veću profitabilnost sektora, uz jednak ili čak i smanjen ulov, čuvajući morske resurse za njihovu dugoročnu eksploataciju čime se osigurava održivo ribarstvo. Cilj ima za svrhu i smanjenje operativnih troškova optimizacijom ribolovnih plovila i infrastrukture za servis plovila kao i razvoj usluga vezanih za sektor ribarstva kako bi se stvorili adekvatni uvjeti za neometano funkcioniranje sektora ribarstva otpornog na vanjske utjecaje i promjene.

Pokazatelj rezultata općeg cilja 1 ¹	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Osnovna vrijednost	Referentna godina	Ciljna vrijednost (2029.)	Izvor podataka
	CR 07 – Očuvana radna mjesta	Broj osoba	0	2023.	8	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	CR 13 – Aktivnosti suradnje među dionicima	Broj aktivnosti (radnji) koje se provode u partnerstvu	0	2023.	3	Izvješća FLAG-a, MP/UR
Prioritetna mjera za postizanje općeg cilja	Prioritetna mjera 1.1. Ulaganja u prepoznatljivost i dostupnost lokalnih proizvoda ribarstva i gastronomije temeljene na proizvodima ribarstva					
Opis i relevantnost prioritete mjere	Svrha mjere je stvaranje prepoznatljivih i dostupnih lokalnih proizvoda ribarstva i gastronomije temeljene na proizvodima ribarstva, a koji su sukladni ili streme uspostavi inovativnih i održivih ribolovnih praksi. Prepoznatljivost i diferencijacija proizvoda ribarstva FLAG-a Škoji postiže se provedbom marketinških strategija i aktivnosti temeljenih na osobitosti ribljih proizvoda, ribarske tradicije i cjelokupnog područja FLAG-a. Diferencijaciju proizvoda prate više cijene jer su potrošači često voljni platiti premiju za jedinstvene proizvode više kvalitete koji ujedno komuniciraju osobitosti područja s kojih dolaze i imaju pozitivan utjecaj na okoliš. Ponudom jedinstvenih, prepoznatljivih i okolišno održivih proizvoda jača se lojalnost kupaca jer se pozitivnim i nezaboravnim iskustvom s diferenciranim proizvodima stvaraju stalni kupci i zagovornici marke što dovodi do trajnog prihoda. Time sektor postaje manje osjetljiv na cjenovni pritisak konkurenata te mu se otvara mogućnost proširenja tržišnog dosega i izlaska na nišna tržišta s većim potencijalom za profit. Diferencijacija proizvoda ribarstva ključna je za postizanje prepoznatljivosti proizvoda, ostvarenje premium cijena, zadovoljenje različitih preferencija i izgradnju lojalnosti potrošača i prilagodbu promjenjivim tržišnim trendovima, smanjenje cjenovne konkurencije, ciljanje nišnih tržišta i osiguranje otpornosti poslovanja u neprestano mijenjajućem tržištu. Nadalje, razvijajući strategije za diversifikaciju tržišta, ribari će smanjiti rizik od ovisnosti o jednom tržištu, čime povećavaju konkurentnost i otpornost. Mjera će osigurati diferencijaciju provedbom marketinških strategija i aktivnosti poput brendiranja, korištenja načela sljedivosti, certificiranja, promocije, diversifikacije, ali i maksimalnim očuvanjem kvalitete i svježine ulova te optimizacijom ribolovnih napora promovirajući i uključujući održive ribolovne prakse koje će se komunicirati prema tržištu. S obzirom na rastući interes potrošača za etički i ekološki odgovorne proizvode, usmjeravanjem komunikacije prema potrošačima isticanjem održivih ribarskih praksi koje prevladavaju na području FLAG-a, posebice kroz upotrebu selektivnih ribolovnih alata od strane malih priobalnih ribara, mjerom će se poticati i inovacije i aktivnosti temeljene na znanstvenim saznanjima i partnerstvima ribara i znanstvenika kako bi se postigao kvalitetan i održiv ulov čime će se dodatno doprinosti ciljevima mjere.					

¹ Doprinosi pokazateljima rezultata utvrđenima u PRARH za Prioritet 3. „Omogućavanje održivog plavoga gospodarstva u obalnim, otočnim i kopnenim područjima te poticanje razvoja ribarskih i akvakulturnih zajednica“ te predstavljaju sumirane iznose pokazatelja na razini prioriteta mjera

	Ova mjera također ima za cilj povećanje dostupnosti i plasmana ribljih proizvoda osuvremenjivanjem lanaca opskrbe ulaganjem u ribarnice i/ili jačanjem kapaciteta i uvjeta za prihvata i/ili pripremu i/ili obradu i/ili očuvanje i/ili skladištenje i/ili prezentaciju morskih plodova u ugostiteljskim objektima. U okviru mjere naglasak će se staviti na kratke lance opskrbe i maksimiziranje distribucije na lokalnom tržištu uslijed turističke sezone koje može apsorbirati značajnu količinu morskih plodova, ali i na poticanja konzumacije proizvoda ribarstva u javnim ustanovama te je važan cilj mjere i povećanje dostupnosti lokalnih proizvoda poticanjem korištenja i konzumacije ribljih proizvoda u lokalnim javnim ustanovama (odgojnim, obrazovnim, socijalnim i sl.). Važno je naglasiti da kratki lanci opskrbe morskih proizvoda promiču transparentnost, podržavaju lokalne ribarske zajednice, poboljšavaju kvalitetu i svježinu proizvoda tzv. 0 km principom, pomažu u očuvanju okoliša smanjenjem ugljičnog otiska manjom udaljenosti između proizvođača i potrošača i omogućuju socijalnu povezanost između proizvođača i potrošača. Jedan od ciljeva mjere je izgradnja kapaciteta lokalnih dionika za razvoj gastronomije temeljene na ribarstvu, prvenstveno stjecanjem novih znanja i vještina za očuvanje nutritivne vrijednosti ribljih proizvoda i omogućavanjem implementacije novih gastronomskih trendova i <i>zero waste</i> principa. U okviru mjere prihvatljivi su partnerski projekti. Iako mjera u obuhvatu sadrži mjeru navedenu u Programu za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2021.-2027., mjerom je potrebno upravljati na lokalnoj razini u cilju omogućavanja korisniku više komplementarnih ulaganja kroz jedan projekt. Ujedno, prihvatljive aktivnosti planirane su tako da imaju pozitivan utjecaj na cjelokupnu ribarstvenu zajednicu i da potiču prepoznatljivost i koheziju unutar ribarstvene zajednice.
Potencijal na ulaganja (aktivnosti)	U okviru mjere mogu biti prihvatljive sljedeće aktivnosti ulaganja uključujući i kombinaciju više navedenih aktivnosti: - Izgradnja i/ili obnova i/ili uređenje i/ili opremanje objekata za proizvode ribarstva i akvakulture, nabava i/ili opremanje mobilnih i/ili montažnih ribarnica - Nabava opreme i/ili IKT rješenja za prihvata i/ili pripremu i/ili obradu i/ili očuvanje i/ili skladištenje i/ili prezentaciju morskih plodova u ugostiteljskim objektima - Opremanje kuhinja i poboljšanje uvjeta za pripremu proizvoda ribarstva i akvakulture u javnim ustanovama - Aktivnosti s ciljem poticanja konzumacije ribe lokalnog stanovništva, a posebice predškolske i školske populacije - Aktivnosti vezane za stavljanje na tržište proizvoda ribarstva uključujući certificiranje oznakama kvalitete i marketinške aktivnosti - Razvoj inovativnih kanala plasmana (prodaje i promocije) proizvoda ribarstva korištenjem informacijsko-komunikacijskih tehnologija - Edukativno-informativne i promotivne aktivnosti vezane uz poticanje konzumacije lokalnih ribljih proizvoda i razvoj gastronomije temeljene na ribarstvu - Aktivnosti optimizacije ribolovnih operacija u smjeru održivog ribarstva - Znanstvena istraživanja studija i planova (vezanih za održivo ribarstvo, stavljanje proizvoda na tržište i sl.), uključujući suradnju ribara/dionika u ribarstvu i znanstvenika Prihvatljive aktivnosti unutar ulaganja će se detaljno definirati u FLAG natječaju.

Mjerljivi pokazatelji	Mjerljivi pokazatelji ostvarenja	
	Pokazatelj ostvarenja	Ciljana vrijednost 2029. / broj
	Broj projekata	8
	Broj novih i/ili obnovljeni i/ili opremljenih ribarnica	1
	Broj opremljenih ugostiteljskih objekata	3
	Broj javnih ustanova sa opremljenom i/ili unaprijeđenom kuhinjom	2
	Broj certificiranih proizvoda ribarstva	1
	Broj sudionika edukacija/događanja	50
	Broj znanstvenih istraživanja/planova/studija	1
	Broj implementiranih inovativnih digitalnih kanala plasmana proizvoda	1
	Mjerljivi pokazatelji rezultata	
	Pokazatelj rezultata	Ciljana vrijednost 2029. / broj
	Očuvana radna mjesta	4
	Stvorena radna mjesta	0
	Aktivnosti suradnje među dionicima	3
	Subjekti koji su poboljšali sustav trženja proizvoda ribarstva	2
	Broj subjekata s poboljšanim uvjetima za pripremu proizvoda ribarstva	5
Prioritetna mjera za postizanje općeg cilja	Prioritetna mjera 1.2. Razvoj prepoznatljivih, konkurentnih i okolišno održivih subjekata u ribarstvu, pripremi i preradi proizvoda ribarstva	
Opis i relevantnost prioritete mjere	Ribarstvo je vitalna industrija FLAG-a Škoji koja pruža hranu i izvore prihoda lokalnoj zajednici. Uz konstantan razvoj tržišta i mijenjanje potrošačkih preferencija, ribari se suočavaju s izazovima prilagodbe, uz sve teži tržišni plasman zbog neprilagođenosti tržišnim uvjetima i promjenama. Ribari s područja FLAG-a Škoji generiraju značajnu količinu ulova, kojeg većinom plasiraju u obliku sirovine. Stavljanje ribarske sirovine na tržište bez prerade ili pripreme stvara niz negativnih posljedica među kojima se ističu minimalna cijena, i povećani ribolovni napor. Kako bi kompenzirali niske prihode, ribari love veće količine što dovodi do pretjeranog ribolova i iscrpljivanja ribljih stokova te dugoročno ugrožava ribarstvo područja FLAG-a Škoji, ali i šireg okruženja i Jadranskog mora. Svrha ove mjere je povećanje vrijednosti proizvoda ribarstva i kreiranje novih finalnih i polufinalnih proizvoda kako bi se odgovorilo na složene zahtjeve tržišta morskih plodova. Cilj je osigurati ekonomski i okolišno održivo ribarstvo koje se temelji na povećanju profitabilnosti proizvoda, umjesto povećanja ulova, s pozitivnim učincima na morski ekosustav i očuvanje resursa za dugoročnu održivost sektora. Prerađeni ribarski proizvodi nude brojne prednosti u odnosu na sirovinu - imaju duži rok trajanja, veću vrijednost za potrošače zbog praktičnosti i mogu se prilagoditi različitim potrebama tržišta. Također, prerađeni proizvodi mogu biti kvalitetniji i lakši za plasiranje na tržište. Analiza je pokazala da na području FLAG-a Škoji postoji i potreba ugostitelja za polugotovim morskim proizvodima jer u svojim objektima nemaju adekvatne uvjete za pripremu, a s polugotovim proizvodima unificirane kvalitete i oblika mogu smanjiti vrijeme pripreme i osigurati dosljednost u stavkama jelovnika. Mjera ima za cilj razvoj prerade i pripreme proizvoda ribarstva na području FLAG-a Škoji usmjerenih na raznolikost proizvoda kako bi se zadovoljile promjenjive potrebe tržišta,	

	uvođenje tehnoloških inovacija u proces prerade, automatizaciju procesa, praćenje inventara i upravljanje zalihama koji pomažu u smanjenju gubitaka i optimizaciji troškova proizvodnje. Mjera ima i za cilj modernizaciju plovila kako bi se osigurala kvalitetna i održiva sirovina, ali i konkurentnost ribarstva otpornog na vanjske utjecaje, temeljenog na postulatima održivog ribarstva. Održivo ribarstvo uključuje i održavanje i poboljšanje ribarske opreme kako bi se smanjio utjecaj na okoliš, a ujedno naglasila prepoznatljivost subjekata u ribarstvu. Iako mjera u obuhvatu sadrži mjere navedene u Programu za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2021.-2027., mjerom je potrebno upravljati na lokalnoj razini na način da se gospodarskom subjektu kroz jedan projekt omogući više komplementarnih ulaganja koja imaju sinergijski učinak i da osim doprinosa konkurentnosti subjekata u ribarstvu, doprinose njihovoj prepoznatljivosti i okolišnoj održivosti. Na taj način stvorit će se pozitivan učinak i na cjelokupnu ribarstvenu zajednicu osnažujući njezin ribarstveni identitet.																												
Potencijal na ulaganja (aktivnosti)	U okviru mjere prihvatljiva je jedna ili kombinacija više navedenih aktivnosti: - Građenje (izgradnja i/ili rekonstrukcija) i/ili opremanje objekata za prihvata i/ili preradu i/ili čišćenje proizvoda ribarstva, uvođenje tehnoloških inovacija i prepoznatljivosti proizvoda - Ulaganja u ribarska plovila s ciljem poboljšanja sigurnosnih, zdravstvenih, higijenskih i radnih uvjeta i prepoznatljivosti plovila i/ili gospodarskog subjekta - Ulaganja i aktivnosti u svrhu ublažavanja učinaka klimatskih promjena i poboljšanja energetske učinkovitosti ribarskih plovila i/ili gospodarskog subjekta - Ulaganja s ciljem unaprjeđenja dodane vrijednosti i/ili kvalitete ulova i prepoznatljivosti ulova i/ili gospodarskog subjekta - Izgradnja i/ili obnova i/ili uređenje i/ili opremanje maloprodajnih mjesta i/ili kušaona za proizvode ribarstva i akvakulture uključujući prepoznatljivost subjekta - Nabava i/ili opremanje mobilnih i/ili montažnih objekata za maloprodaju i/ili kušaonu uključujući i razvoj i prepoznatljivost - Kupnja i/ili opremanje vozila za transport proizvoda ribarstva i povećanje vidljivosti proizvoda. Ulaganja (aktivnosti) će se detaljno definirati u FLAG natječaju.																												
Mjerljivi pokazatelji	<table> <tr> <th colspan="2">Mjerljivi pokazatelji ostvarenja</th></tr> <tr> <th>Pokazatelj ostvarenja</th><th>Ciljana vrijednost 2029. / broj</th></tr> <tr> <td>Broj projekata</td><td>3</td></tr> <tr> <td>Broj unaprijeđenih ribolovnih plovila</td><td>1</td></tr> <tr> <td>Broj ulaganja u objekte za preradu, pripremu i skladištenje</td><td>1</td></tr> <tr> <td>Broj novih/opremljenih maloprodajnih mjesta</td><td>1</td></tr> <tr> <td>Broj nabavljenih vozila</td><td>1</td></tr> <tr> <td>Broj ulaganja u svrhu ublažavanja klimatskih promjena i poboljšanja energetske učinkovitosti</td><td>1</td></tr> <tr> <th colspan="2">Mjerljivi pokazatelji rezultata</th></tr> <tr> <th>Pokazatelj rezultata</th><th>Ciljana vrijednost 2029. / broj</th></tr> <tr> <td>Očuvana radna mjesta</td><td>3</td></tr> <tr> <td>Stvorena radna mjesta</td><td>1</td></tr> <tr> <td>Aktivnosti suradnje među dionicima</td><td>0</td></tr> <tr> <td>Broj subjekata sa unaprijeđenim poslovanjem</td><td>3</td></tr> </table>	Mjerljivi pokazatelji ostvarenja		Pokazatelj ostvarenja	Ciljana vrijednost 2029. / broj	Broj projekata	3	Broj unaprijeđenih ribolovnih plovila	1	Broj ulaganja u objekte za preradu, pripremu i skladištenje	1	Broj novih/opremljenih maloprodajnih mjesta	1	Broj nabavljenih vozila	1	Broj ulaganja u svrhu ublažavanja klimatskih promjena i poboljšanja energetske učinkovitosti	1	Mjerljivi pokazatelji rezultata		Pokazatelj rezultata	Ciljana vrijednost 2029. / broj	Očuvana radna mjesta	3	Stvorena radna mjesta	1	Aktivnosti suradnje među dionicima	0	Broj subjekata sa unaprijeđenim poslovanjem	3
Mjerljivi pokazatelji ostvarenja																													
Pokazatelj ostvarenja	Ciljana vrijednost 2029. / broj																												
Broj projekata	3																												
Broj unaprijeđenih ribolovnih plovila	1																												
Broj ulaganja u objekte za preradu, pripremu i skladištenje	1																												
Broj novih/opremljenih maloprodajnih mjesta	1																												
Broj nabavljenih vozila	1																												
Broj ulaganja u svrhu ublažavanja klimatskih promjena i poboljšanja energetske učinkovitosti	1																												
Mjerljivi pokazatelji rezultata																													
Pokazatelj rezultata	Ciljana vrijednost 2029. / broj																												
Očuvana radna mjesta	3																												
Stvorena radna mjesta	1																												
Aktivnosti suradnje među dionicima	0																												
Broj subjekata sa unaprijeđenim poslovanjem	3																												
Prioritetna mjera	Prioritetna mjera 1.3. Ulaganja u razvoj servisa i usluga namijenjenih sektoru ribarstva																												

za postizanje općeg cilja																							
Opis i relevantnost prioritete mjere	Analiza područja pokazala je manjak pružatelja usluga i djelatnosti povezanih uz servis ribarskih plovila kao i manjak drugih potrebnih usluga vezanih uz redoviti rad, djelovanje te posebice daljnji razvoj subjekata i dionika sektora ribarstva. Dionici sektora ribarstva kao ključan nedostatak istaknuli su nedostatak izdvojenih lokacija za servis ribarskih plovila, uključujući nepostojanje specijaliziranih dizalica, bilo stacionarnih bilo mobilnih. Sama iskrcajna mjesta nisu adekvatno opremljena, cestovna infrastruktura prema njima nije dovoljno razvijena, a izražen je i nedostatak stalnih privezišta za ribarska plovila, posebno u ljetnim mjesecima zbog povećanog pritiska nautičkog turizma. Dodatno, analiza stanja ukazala je na nedostatak kvalificiranih kadrova za upravljačke poslove vezane za sektor ribarstva kao i nedostatak potpornih institucija koje bi omogućile razvoj održivog i konkurentnog ribarstva i pružile usluge poput savjetovanja, te izrade i implementacije upravljačkih, tehnoloških i IT rješenja potrebnih sektoru ribarstva. Mjera ima i za cilj stvaranje adekvatnih uvjeta za servis ribolovnih plovila u vidu opremanja, moderniziranja prostora i objekata za servis, kako bi sektor ribarstva mogao neometano i kontinuirano modernizirati svoja plovila za adekvatan prihvata i tretiranje ulova i obavljanje održivih ribolovnih praksi te razvoj uslužnih djelatnosti za potporu sektoru ribarstva u svim procesima poslovanja. Iako mjera u obuhvatu sadrži mjere navedene u Programu za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2021.-2027., mjerom je potrebno upravljati na lokalnoj razini na način da se kroz jedan projekt omogući više komplementarnih ulaganja, a da sama ulaganja imaju pozitivan utjecaj na lokalnu zajednicu prvenstveno kroz sprečavanje odljeva mladog i obrazovanog stanovništva i razvoj novih usluga i servisa kojima se omogućuje kvaliteta života cjelokupne lokalne zajednice.																						
Potencijal na ulaganja (aktivnosti)	U okviru mjere prihvatljiva je jedna ili kombinacija više navedenih aktivnosti: - rekonstrukcija i/ili opremanje objekata/prostora za servis ribarskih plovila, dijelova plovila i alata - nabava specijaliziranih vozila i opreme vezanih za servis ribarskih plovila, dijelova plovila i alata - pokretanje i/ili razvoj pratećih uslužnih, uključujući savjetodavnih djelatnosti i/ili potpornih institucija (javnih ili privatnih) usmjerenih sektoru ribarstva, uključujući njihovo redovito poslovanje i/ili unaprijeđenje i razvoj poslovanja kroz investiranja Ulaganja (aktivnosti) će se detaljno definirati u FLAG natječaju.																						
Mjerljivi pokazatelji	<table> <tr> <th colspan="2">Mjerljivi pokazatelji ostvarenja</th></tr> <tr> <th>Pokazatelj ostvarenja</th><th>Ciljana vrijednost 2029. / broj</th></tr> <tr> <td>Broj projekata</td><td>2</td></tr> <tr> <td>Broj opremljenih objekata/prostora za servis plovila</td><td>1</td></tr> <tr> <th colspan="2">Mjerljivi pokazatelji rezultata</th></tr> <tr> <th>Pokazatelj rezultata</th><th>Ciljana vrijednost 2029. / broj</th></tr> <tr> <td>Očuvana radna mjesta</td><td>1</td></tr> <tr> <td>Stvorena radna mjesta</td><td>0</td></tr> <tr> <td>Aktivnosti suradnje među dionicima</td><td>0</td></tr> <tr> <td>Broj objekata/prostora sa poboljšanim uvjetima za servis plovila</td><td>1</td></tr> <tr> <td>Broj uspostavljenih ili unaprijeđenih uslužnih djelatnosti usmjerenih sektoru ribarstva</td><td>1</td></tr> </table>	Mjerljivi pokazatelji ostvarenja		Pokazatelj ostvarenja	Ciljana vrijednost 2029. / broj	Broj projekata	2	Broj opremljenih objekata/prostora za servis plovila	1	Mjerljivi pokazatelji rezultata		Pokazatelj rezultata	Ciljana vrijednost 2029. / broj	Očuvana radna mjesta	1	Stvorena radna mjesta	0	Aktivnosti suradnje među dionicima	0	Broj objekata/prostora sa poboljšanim uvjetima za servis plovila	1	Broj uspostavljenih ili unaprijeđenih uslužnih djelatnosti usmjerenih sektoru ribarstva	1
Mjerljivi pokazatelji ostvarenja																							
Pokazatelj ostvarenja	Ciljana vrijednost 2029. / broj																						
Broj projekata	2																						
Broj opremljenih objekata/prostora za servis plovila	1																						
Mjerljivi pokazatelji rezultata																							
Pokazatelj rezultata	Ciljana vrijednost 2029. / broj																						
Očuvana radna mjesta	1																						
Stvorena radna mjesta	0																						
Aktivnosti suradnje među dionicima	0																						
Broj objekata/prostora sa poboljšanim uvjetima za servis plovila	1																						
Broj uspostavljenih ili unaprijeđenih uslužnih djelatnosti usmjerenih sektoru ribarstva	1																						

Naziv	Opći cilj 2. Ostvarenje društvene dobrobiti valorizacijom kulturne, povijesne, prirodne, maritimne i ribarstvene baštine					
Opis i relevantnost općeg cilja	Prostor FLAG-a Škoji predstavlja jedno od najznačajnijih ribarskih područja na istočnoj obali Jadrana s iznimno bogatom kulturnom, povijesnom i prirodnom baštinom. Na ovom području susreće se najveća koncentracija biološke raznolikosti, uključujući mnoge ugrožene, zaštićene i endemske vrste flore i faune kako na kopnu, tako i u moru. Ova jedinstvena prirodna baština uvrštena je u europsku ekološku mrežu zaštićenih područja NATURA 2000, obuhvaćajući obilan broj lokaliteta i izuzetno značajnih morskih prostora oko otoka i otočića unutar FLAG-a. Ova područja nisu samo ključna za očuvanje biološke raznolikosti, već također imaju ključnu ulogu u održivosti brojnih organizama, uključujući ekonomski važne ribe i morske beskralježnjake. S druge strane, visoka razina povijesne povezanosti zajednice s ribarstvom iznjedrila je izuzetno bogatu kulturnu i povijesnu baštinu koja se odražava u svakodnevnom životu i gospodarstvu ribarske zajednice. Ribarstvo je duboko usađeno u tkivo zajednice, definirajući njezinu kulturu i način života. Tradicija ribarenja, obiteljske vrijednosti i obilježja morskog života prenosili su se s generacije na generaciju, obogaćujući identitet zajednice. Ovaj naslijeđeni sustav vrijednosti i običaja utemeljenih na ribarstvu ne samo da je oblikovao svakodnevni život stanovnika već je ostavio i neizbrisiv trag na lokalnoj kuhinji, umjetnosti, glazbi i narodnim običajima. Osim kulturnog bogatstva, ribarstvo je temeljna ekonomska grana zajednice koja stoljećima generira sredstva za preživljavanje i razvoj. Ta bliska povezanost zajednice i ribarstva stvorila je snažan osjećaj identiteta i solidarnosti. Lokalni ljudi ponosni su na svoje ribarsko naslijeđe i s razumijevanjem čuvaju i promiču tradicije koje su ih oblikovale. Ukupno gledano, visoka razina poistovjećenosti s ribarstvom kroz dugu povijest zajednice rezultirala je izuzetno vrijednom kulturnom i povijesnom baštinom koja ne samo da obogaćuje svakodnevni život, već i predstavlja snažan temelj za ekonomski rast i kulturni identitet ove ribarske zajednice. Konzultacije s lokalnim dionicima razvoja pokazuju da je potrebno poduzeti ciljne aktivnosti i proširiti djelovanje na mnogo šire aspekte, uključujući turističku promociju, raznovrsnost ponude, primjenu novih tehnologija i inicijativa za povećanje održivosti ribarstva i cjelokupnog gospodarstva koje je ovisno o ribolovu, dok se istovremeno jača identitet FLAG-a. Ovaj cilj ima za svrhu upravljanje na lokalnoj razini kako bi se na najučinkovitiji način lokalni ribarski identitet i baština pretvorili u lokalne razvojne resurse i implementaciju aktivnosti koje će omogućiti širu društvenu dobrobit kroz optimalno korištenje kulturne, povijesne, prirodne, maritimne i ribarstvene baštine. Cilj je iskoristiti ove resurse na način koji pruža maksimalne koristi za lokalno stanovništvo, potiče rast i stvara nove prilike za zapošljavanje. U tom procesu, nužno je pažljivo balansirati između zaštite baštine i potrebe za ekonomskim napretkom.					
Pokazatelj rezultata općeg cilja 2. ²	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Osnovna vrijednost	Referentna godina	Ciljna vrijednost (2029.)	Izvor podataka
	CR 07 – Očuvana radna mjesta	Broj osoba	0	2023.	11	Izvješća FLAG-a, MP/UR
	CR 13 – Aktivnosti suradnje među dionicima	Broj aktivnosti (radnji) koje se provode u partnerstvu	0	2023.	1	Izvješća FLAG-a, MP/UR

² Doprinose pokazateljima rezultata utvrđenima u Programu za Prioritet 3. „Omogućavanje održivog plavoga gospodarstva u obalnim, otočnim i kopnenim područjima te poticanje razvoja ribarskih i akvakulturnih zajednica“ te predstavljaju sumirane iznose pokazatelja na razini prioriteta mjera

Prioritetna mjera za postizanje općeg cilja	Prioritetna mjera 2.1. Ulaganja u očuvanje okolišnih resursa za dobrobit ribarstva i lokalne zajednice
Opis i relevantnost prioritete mje	Zbog klimatskih promjena, ljudskih aktivnosti i rastućeg nautičkog turizma, primjetni su sve veći negativni utjecaji na podmorje FLAG-a Škoji. Ovi utjecaji prijete važnim staništima i morskom ekosustavu, predstavljajući ozbiljnu prijetnju ne samo prirodi i okolišu, već i lokalnoj zajednici FLAG-a, posebno ribarstvu koje je izravno ovisno o zdravlju podmorja. Pored toga, na području FLAG-a Škoji primijećena je prisutnost stranih i invazivnih vrsta morskih organizama koje se šire i predstavljaju ugrozu autohtonim vrstama podmorja. Njihova prisutnost može dovesti do promjena u sastavu i brojnosti populacija drugih vrsta, uključujući komercijalne ribe, što dalje ugrožava sektor ribarstva. Nadalje, <i>ghost gear</i>, ili napuštena ribarska oprema, predstavlja ozbiljan problem u onečišćenju mora plastikom. Ova izgubljena oprema oštećuje vitalna morska staništa i neprestano lovi ribe neselektivno godinama, ugrožavajući važne izvore hrane i ugrožene vrste. Procjenjuje se da čini najmanje 10% morskog otpada, a ugrožava morske sisavce, morske ptice i sve vrste morskih kornjača, često sa smrtnim ishodom. Navedeno se odražava na održivost ribarstva jer se dio ulova time gubi, a studije procjenjuju da više od 90% ulovljenih vrsta u <i>ghost gearu</i> ima komercijalnu vrijednost. Financijski gubitak za ribarsku industriju je značajan jer je zamjena izgubljene opreme skupa, a napuštena oprema i dalje predstavlja prijetnju vrijednim ribama koje se nastavljaju loviti. Prema brojnim studijama, na području FLAG-a Škoji očekuje se daljnji nepovoljan utjecaj klimatskih promjena i ljudskih čimbenika, stoga je cilj mjere doprinositi smanjenju utjecaja klimatskih promjena na području FLAG-a, zaštititi podmorje i time osigurati neometanu provedbu ekonomskih aktivnosti lokalne zajednice. Svrha ove mjere je sustavna zaštita podmorja i obnova ekosustava koja ima za rezultat ne samo spašavanje morskih organizama već doprinosi zdravlju i dobrobiti područja FLAG-a Škoji i pruža značajne društveno-ekonomske koristi, uključujući održiva radna mjesta i prilike ekoturizma. Uvođenje procesa za prilagodbu klimatskim promjenama, smanjenje njihovog utjecaja i očuvanje kulturne i prirodne baštine putem razvoja održivih pristupa temeljni je korak u razvoju ovog područja i unaprjeđenju dobrobiti zajednice u cjelini. Ova mjera također doprinosi očuvanju održivih radnih mjesta i potiče ekoturizam, čime se pruža dobrobit lokalnoj zajednici i području FLAG-a Škoji. Očuvanje i obnova prirode i održavanje ekosustava igraju ključnu ulogu u suočavanju s dvostrukom krizom gubitka bioraznolikosti i klimatskih promjena. Investicije u zaštitu prirode donose značajan ekonomski povrat, a studije su pokazale da svaki uloženi euro može generirati između 8 i 38 eura ekonomske vrijednosti. Pristup prirodnim resursima, uključujući morske ekosustave i biološku raznolikost, predstavlja temeljnu vrijednost za lokalno ribarstvo i gospodarstvo. Očuvanje ovih resursa, zajedno s ekološki održivim praksama ribarenja, osigurava dugoročni prosperitet ribarske industrije i pridonosi očuvanju okoliša. Mjerom je potrebno upravljati na lokalnoj razini radi postizanja sinergijskog učinka na ribarstvenu zajednicu i poticanja dionika za preuzimanje aktivne uloge u lokalnom upravljanju prirodnim i okolišnim resursima ribarstvenog područja.
Potencijal na ulaganja	U okviru mjere prihvatljiva je jedna ili kombinacija više navedenih aktivnosti:

(aktivnost i)	- Aktivnosti u okviru pripreme, sastavljanja, praćenja i ažuriranja stručnih podloga i planova zaštite i upravljanja za aktivnosti povezane s ribarstvom u vezi s lokalitetima mreže Natura 2000 i zaštićenih područja - Aktivnosti vezane za uspostavu modela upravljanja, očuvanja, praćenja i kontrole područja mreže Natura 2000, zaštićenih morskih područja, zaštitu vrsta i staništa, uključujući nabavu specijalizirane opreme, vozila i plovila - Aktivnosti zaštite i obnove morske bioraznolikosti i ekosustava - Aktivnosti sakupljanja izgubljene ribolovne opreme i alata i prikupljanja morskog otpada - Aktivnosti za povećanje okolišne svijesti ribara, stanovnika i posjetitelja o zaštiti i obnovi morske, odnosno vodene bioraznolikosti - Aktivnosti promicanja zaštite morskog okoliša, uključujući znanstvena istraživanja, prikupljanje, upravljanje i upotrebu podataka za poboljšanje znanja o morskome okolišu - Aktivnosti koje doprinose poboljšanju znanja o morskome okolišu - Uspostava i poboljšanje sadržaja i infrastrukture kojima se valorizira morski okoliš i doprinosi njegovom očuvanju (uključujući gradnju, rekonstrukciju, adaptaciju, sanaciju i opremanje) Ulaganja (aktivnosti) će se detaljno definirati u FLAG natječaju.																										
Mjerljivi pokazatelj i	<table><tr><th colspan="2">Mjerljivi pokazatelji ostvarenja</th></tr><tr><th>Pokazatelj ostvarenja</th><th>Ciljana vrijednost 2029. / broj</th></tr><tr><td>Broj projekata</td><td>5</td></tr><tr><td>Broj aktivnosti uklanjanja morskog otpada</td><td>4</td></tr><tr><td>Broj uspostavljenih/poboljšanih sadržaja i infrastrukture kojima se valorizira morski okoliš i doprinosi njegovom očuvanju</td><td>2</td></tr><tr><td>Broj osoba unaprijeđenog znanja o važnosti zaštite morskih područja</td><td>100</td></tr><tr><td>Broj izrađenih planova zaštite i upravljanja</td><td>1</td></tr><tr><th colspan="2">Mjerljivi pokazatelji rezultata</th></tr><tr><th>Pokazatelj rezultata</th><th>Ciljana vrijednost 2029. / broj</th></tr><tr><td>Očuvana radna mjesta</td><td>0</td></tr><tr><td>Stvorena radna mjesta</td><td>0</td></tr><tr><td>Aktivnosti suradnje među dionicima</td><td>3</td></tr><tr><td>Broj unaprijeđenih sustava upravljanja, očuvanja praćenja i kontrole zaštićenih područja</td><td>2</td></tr></table>	Mjerljivi pokazatelji ostvarenja		Pokazatelj ostvarenja	Ciljana vrijednost 2029. / broj	Broj projekata	5	Broj aktivnosti uklanjanja morskog otpada	4	Broj uspostavljenih/poboljšanih sadržaja i infrastrukture kojima se valorizira morski okoliš i doprinosi njegovom očuvanju	2	Broj osoba unaprijeđenog znanja o važnosti zaštite morskih područja	100	Broj izrađenih planova zaštite i upravljanja	1	Mjerljivi pokazatelji rezultata		Pokazatelj rezultata	Ciljana vrijednost 2029. / broj	Očuvana radna mjesta	0	Stvorena radna mjesta	0	Aktivnosti suradnje među dionicima	3	Broj unaprijeđenih sustava upravljanja, očuvanja praćenja i kontrole zaštićenih područja	2
Mjerljivi pokazatelji ostvarenja																											
Pokazatelj ostvarenja	Ciljana vrijednost 2029. / broj																										
Broj projekata	5																										
Broj aktivnosti uklanjanja morskog otpada	4																										
Broj uspostavljenih/poboljšanih sadržaja i infrastrukture kojima se valorizira morski okoliš i doprinosi njegovom očuvanju	2																										
Broj osoba unaprijeđenog znanja o važnosti zaštite morskih područja	100																										
Broj izrađenih planova zaštite i upravljanja	1																										
Mjerljivi pokazatelji rezultata																											
Pokazatelj rezultata	Ciljana vrijednost 2029. / broj																										
Očuvana radna mjesta	0																										
Stvorena radna mjesta	0																										
Aktivnosti suradnje među dionicima	3																										
Broj unaprijeđenih sustava upravljanja, očuvanja praćenja i kontrole zaštićenih područja	2																										
Prioritetna mjera za postizanje općeg cilja	Prioritetna mjera 2.2. Društveno-kulturna i umjetnička valorizacija sektora ribarstva, maritimne i ribarstvene baštine i cjelokupne ribarstvene zajednice																										
Opis i relevantnost prioritete mjere	Područje FLAG-a Škoji predstavlja kolijevku ribarstva na istočnoj obali Jadrana s dugom tradicijom ribarstva koja vuče korijene iz antičkih vremena. Ta duga povijest ribarstva na području FLAG-a Škoji ogleda se u bogatoj kulturnoj, maritimnoj i ribarstvenoj baštini koja odražava duboku vezu između ljudi i mora i svjedoči o nasljeđu koje obogaćuje identitet i kulturu zajednice na istočnoj obali Jadrana. U povijesnoj baštini ističe se brod Falkuša koji je simbol zajedničke baštine, a njegova priča je odraz dubokih kulturnih veza i bogate povijesti ovog područja. Falkuša je međunarodno poznata kao jedinstvena maritimska baština Hrvatske i Sredozemlja. Kulturna baština podrazumijeva bogatu umjetnost, običaje, lokalne dijalekte, tradiciju, lokalne festivale i manifestacije na području FLAG-a Škoji posvećene i																										

	temeljene na ribarstvu i moru, dok se gastronomska baština temelji na mediteranskoj prehrani čiji se recepti prenose generacijama i od davnina se baziraju na bogatstvu morskih plodova. Ova mjera ima za svrhu unaprijediti valorizaciju bogate kulturne, ribarske i pomorske baštine lokalne zajednice putem razvoja socijalne infrastrukture, kreiranja društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja s fokusom na revitalizaciju ribarskog područja FLAG-a Škoji. Njen primarni cilj jest poboljšanje kvalitete života lokalnih stanovnika, poticanje održivih društveno-kulturnih aktivnosti i osnaživanje kulturnog identiteta zajednice. Integracija valorizacije nasljeđa s promocijom tradicionalnih vrijednosti povezanih s ribarstvom i pomorstvom gradi dinamičko okruženje koje aktivno potiče sudjelovanje i interakciju. Održivi turizam s fokusom na upoznavanje lokalne kulture i tradicije potiče ekonomski rast, istovremeno vodeći brigu o okolišu i čuvanju autentičnog identiteta zajednice.																										
Potencijal na ulaganja (aktivnosti)	U okviru mjere prihvatljiva je jedna ili kombinacija više navedenih aktivnosti: - Ulaganja u društvenu i kulturnu infrastrukturu (uključujući građenje, opremanje i rekonstrukciju, adaptaciju i sanaciju) kojima se omogućuje valorizacija, interpretacija i promocija sektora ribarstva te maritimne i ribarstvene baštine i zajednice - Ulaganja u kreiranje društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja svih oblika kojima se valorizira sektor ribarstva, maritimna i ribarstvena baština te ribarstvena zajednica - Ulaganja u kreiranje društvenih, kulturnih i umjetničkih aktivnosti i događanja kojima se valorizira sektor ribarstva, maritimna i ribarstvena baština te ribarstvena zajednica - Ulaganja u istraživanja vezana za maritimnu i ribarstvenu baštinu te ribarstvenu zajednicu u cjelini - Ulaganje u predmete/plovila i sl. vezane uz lokalnu ribarsku/pomorsku baštinu (uključujući građenje, opremanje ili restauraciju) Ulaganja (aktivnosti) će se detaljno definirati u FLAG natječaju.																										
Mjerljivi pokazatelji prioritete mjere	<table> <tr> <th colspan="2">Mjerljivi pokazatelji ostvarenja</th></tr> <tr> <th>Pokazatelj ostvarenja</th><th>Ciljana vrijednost 2029. / broj</th></tr> <tr> <td>Broj projekata</td><td>5</td></tr> <tr> <td>Broj nove i/ili unaprijeđene infrastrukture</td><td>2</td></tr> <tr> <td>Broj kreiranih društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja</td><td>5</td></tr> <tr> <td>Broj sudionika kulturnih i umjetničkih aktivnosti i događanja</td><td>100</td></tr> <tr> <td>Broj ulaganja u tradicionalna plovila</td><td>1</td></tr> <tr> <td>Broj provedenih istraživanja</td><td>1</td></tr> <tr> <th colspan="2">Mjerljivi pokazatelji rezultata</th></tr> <tr> <th>Pokazatelj rezultata</th><th>Ciljana vrijednost 2029. / broj</th></tr> <tr> <td>Očuvana radna mjesta</td><td>0</td></tr> <tr> <td>Stvorena radna mjesta</td><td>0</td></tr> <tr> <td>Aktivnosti suradnje među dionicima</td><td>2</td></tr> </table>	Mjerljivi pokazatelji ostvarenja		Pokazatelj ostvarenja	Ciljana vrijednost 2029. / broj	Broj projekata	5	Broj nove i/ili unaprijeđene infrastrukture	2	Broj kreiranih društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja	5	Broj sudionika kulturnih i umjetničkih aktivnosti i događanja	100	Broj ulaganja u tradicionalna plovila	1	Broj provedenih istraživanja	1	Mjerljivi pokazatelji rezultata		Pokazatelj rezultata	Ciljana vrijednost 2029. / broj	Očuvana radna mjesta	0	Stvorena radna mjesta	0	Aktivnosti suradnje među dionicima	2
Mjerljivi pokazatelji ostvarenja																											
Pokazatelj ostvarenja	Ciljana vrijednost 2029. / broj																										
Broj projekata	5																										
Broj nove i/ili unaprijeđene infrastrukture	2																										
Broj kreiranih društveno-kulturnih i umjetničkih sadržaja	5																										
Broj sudionika kulturnih i umjetničkih aktivnosti i događanja	100																										
Broj ulaganja u tradicionalna plovila	1																										
Broj provedenih istraživanja	1																										
Mjerljivi pokazatelji rezultata																											
Pokazatelj rezultata	Ciljana vrijednost 2029. / broj																										
Očuvana radna mjesta	0																										
Stvorena radna mjesta	0																										
Aktivnosti suradnje među dionicima	2																										

Zajedničke značajke za sve prioritete mjere u okviru LRSR FLAG-a Škoji

Ciljani korisnici	Javna tijela ili poduzeća/trgovačka društva ili organizacije u većinskom javnom vlasništvu koje/a nisu javna tijela, organizacije civilnog društva (udruge, umjetničke organizacije, privatne ustanove i sl.), gospodarski subjekti (zadruge, klasteri, privatna poduzeća npr. trgovačka društva ili obrti u sektoru ribarstva i akvakulture te izvan sektora ribarstva i akvakulture
--------------------------	---

	Ciljani korisnici za prioritetnu mjeru 1.2. bit će usklađeni s ciljanim (prihvatljivim) korisnicima navedenim u nacionalnom operativnom Programu (ribari, uzgajivači i prerađivači proizvoda ribarstva i akvakulture (isključivo mikro, mala i srednja poduzeća u skladu sa člankom 28. Uredbe (EU) 2021/1139) Detaljni uvjeti koje moraju zadovoljiti ciljani korisnici bit će definirani u okviru FLAG natječaja.
Uvjeti prihvatljivosti korisnika i projekata	Projekt mora biti usklađen s općim ciljem i prioritetnom mjerom LRSR FLAG-a Škoji 2021.-2027. Projekt mora doprinositi minimalno jednom prioritetu Programa za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2021.-2027. i Zajedničkoj ribarstvenoj politici (ZRP) Unije. Projekt se mora provoditi se na području FLAG-a, izuzev promotivnih i informativnih aktivnosti Korisnik mora imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja FLAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu ili biti javnopravno tijelo ili pravna osoba nadležna za upravljanje određenim područjem FLAG-a sukladno zakonskom i podzakonskim aktima RH. Korisnik mora imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu. Korisnik ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima Uvjeti prihvatljivosti projekata, korisnika i troškova će detaljno biti definirani u okviru FLAG natječaja.
Intenzitet potpore	Osnovni intenzitet potpore iznosi 50 % ukupnih prihvatljivih troškova, uz primjenu uvećanja sukladno Prilogu III Uredbe (EU) 2021/1139 (ako je primjenjivo) Detaljna razrada primjene intenziteta potpore biti će definirana u okviru FLAG natječaja.
Načela i kriteriji odabira projekata	Projekti će se vrednovati (bodovati) prema sljedećim prioritetnim načelima, koja su ujedno prepoznata kao ključni razvojni izazovi i/ili doprinose potrebama FLAG područja i PRARH 2021-2027: 1. Doprinos projekta/ulaganja prepoznatljivosti ribarstvene zajednice FLAG područja 2. Doprinos projekta/ulaganja ublažavanju klimatskih promjena i/ili zaštiti morskog okoliša 3. Doprinos projekta/ulaganja suradnji i umrežavanju dionika (dodano vrednovanje projekta/ulaganja koji uključuju različite interesne skupine) 4. Doprinos projekta/ulaganja implementaciji primijenjenih istraživanja akademske i znanstvene zajednice i/ili umrežavanju dionika s predstavnicima akademske i znanstvene zajednice. 5. Doprinos projekta/ulaganja promociji i primjeni inovativnih tehnoloških i/ili digitalnih rješenja i/ili inovativnih modela upravljanja 6. Doprinos projekta/ulaganja unapređenju energetske učinkovitosti 7. Doprinos projekta/ulaganja uključivanju osjetljivih skupina društva (osoba s invaliditetom i sl.) 8. Doprinos projekta/ulaganja uključivanju mladih 9. Doprinos projekta/ulaganja uključivanju osoba starijih od 55 godina 10. Doprinos očuvanju i stvaranju novih radnih mjesta. 11. Doprinos projekta jačanju kapaciteta, znanja i vještina dionika Odabir i detaljna razrada primjene načela kriterija ovisno o specifičnostima prioritetnih mjera, bit će definirani u okviru FLAG natječaja.

3.3. Inovativan i integrirani karakter LRSR te horizontalna načela

LRSR FLAG-a Škoji izrađena je provedbom metodologije odozdo prema gore te se inovativan i integriran karakter strategije očituje u participativnom upravljanju cjelokupnim postupkom izrade i vođenja LRSR, uključujući i praćenje i evaluaciju, na način izložen u Planu uključivanja dionika u izradu, provedbu, praćenje i evaluaciju LRSR FLAG-a Škoji (Prilog 3).

Partnerstvo je temeljno načelo i vrijednost LEADER/CLLD pristupa pa je integracijski utjecaj djelovanja LRSR posebno vidljiv kroz poticanje projekata međusobne suradnje razvojnih dionika, posebno onih iz različitih interesnih skupina. Takav pristup predstavlja napredak u načinu osmišljavanja i provedbi projekata usmjeravanjem razvoja lokalne zajednice u smjeru jedinstvene kohezivne cjeline, a postiže se sustavom vrednovanja partnerskih projekata primjenom načela odabira kojima se dodatno vrednuju projekti koji uključuju predstavnike različiti interesnih skupina.

LRSR je strukturirana na način da se postiže integriranost, sukladnost i komplementarnost strateškog okvira LRSR putem programiranih ciljeva i pripadajućih mjera u okviru LRSR što je razvidno, kako kroz kumulativne doprinose ciljevima LRSR, PRARH-a/ZRP-a, tako i kroz maksimizaciju doprinosa integriranom pristupu te horizontalnim i međusektorskim ciljevima.

Integrirani i višesektorski razvoj područja FLAG-a Škoji postiže se kombinacijom aktivnosti koje se planiraju provoditi, a imaju pozitivan međusobni odnos, sinergijski učinak na lokalnu zajednicu i relacijski indeks, odnosno pozitivan utjecaj na pokretanje i provedbu drugih akcija s obzirom da se usmjeravaju na umrežavanje i jačanje kapaciteta i znanja lokalnih dionika.

Inovativnost i integriranost LRSR očituje se i kroz model implementacije mjera sadržanih u okviru Programa za ribarstvo i akvakulturu RH 2021.-2027. prihvatljivih za provedbu putem LRSR, na način da pojedine mjere ulaze u obuhvat strateškog okvira LRSR FLAG-a Škoji kao prihvatljiva ulaganja/aktivnosti pri čemu inovativnost i integriranost LRSR predstavlja prihvatljivost komplementarnih ulaganja kako bi se optimizirao projektni ciklus, ostvarenja i rezultati projekta te dodatno motivirao potencijalni korisnik za sudjelovanje u postizanju ciljeva LRSR čime se postiže i sinergijski učinak. Dodavanjem sadržaja mjerama iz Programa (npr. uključivanje prepoznatljivosti), osim benefita za korisnika projekta, dolazi do pozitivnih učinaka za cijelu ribarstvenu zajednicu.

Horizontalni, međusektorski ciljevi ugrađeni su u cijelu LRSR načelima upravljanja LRSR i putem kriterija odabira projekata kojima se posebno vrednuje doprinos smanjenju klimatskih promjena i pozitivan utjecaju na okoliš i omogućuje uključivanje osjetljivih i ranjivih skupina društva za koje je analiza pokala da predstavljaju slabost područja, uz imperativ rodne i društvene jednakosti te zabrane bilo kakvog oblika diskriminacije.

LRSR je usmjerena poticanju inovacija, energetske učinkovitosti i digitalizacije, očuvanju i održivom korištenja resursne osnove FLAG-a i okoliša, prilagodbi i ublažavanju utjecaja klimatskih promjena i poticanju uključivanja skupina društva kojima je na lokalnoj razini potrebno osnaživanje.

Govoreći o poticanju inovacija, FLAG Škoji vrednuje i potiče inovacije koje se očituju kroz uvođenje inovativnih tehnoloških rješenja ili modela upravljanja koji ne moraju biti potpuno

inovativni pristupi ili tehnologije na razini cjelokupnog ribarstvenog područja, nego na razini pojedinog razvojnog dionika, bez obzira na veličinu investicije, pri čemu se vrednuje i promocija odnosno mogućnost primjene na druga područja.

Realizacijom mjera za postizanje svih ciljeva LRSR potiče se ulaganje u nove tehnologije i stjecanje novih znanja i vještina, uspostavu suradnje s akademskom i znanstvenom zajednicom te implementaciju primijenjenih istraživanja kojima se osigurava i smanjenje utjecaja na klimatske promjene, ali i klimatskih promjena na razvoj lokalnih zajednica. Također, posebnim usmjerenjem na potporu i promociju uvođenja obnovljivih izvora energije, područje FLAG-a, koje je prostor s najviše sunčanih dana u godini u Hrvatskoj, pomaže samoodrživosti područja i očuvanju okoliša. Prijenosom znanja i inovacija poticat će se provedba projekata koji doprinose smanjenju štetnog utjecaja proizvodnje na klimatske promjene i dodatno educirati stanovništvo o potrebi ublažavanja klimatskih promjena i utjecaju proizvodnje na klimatske promjene. Ribarstveno područje FLAG-a Škoji obuhvaća vrijedna područja zaštićene prirode gdje je provedbom LRSR potrebno stvoriti suživot gospodarskog razvoja i biološke raznolikosti. Sve aktivnosti koje će se sufinancirati moraju biti u skladu sa zahtjevima navedenim u nacionalnim i EU propisima o okolišu. Također, svi korisnici će morati dokazati da njihov projekt neće imati štetan utjecaj na okoliš kako bi potvrdili njegovu ekološku neutralnost i/ili predstavili njegov pozitivan doprinos održivom razvoju.

3.4. Usklađenost LRSR s nadređenim strateškim dokumentima

LRSR FLAG-a Škoji 2021.-2027. usklađena je s relevantnim EU, nacionalnim i regionalnim općim i sektorskim razvojnim dokumentima. LRSR je prvenstveno usklađena s ciljevima i prioritetima PRARH 2021.-2027., time i ciljevima ZRP RH i EU.

Tablica 10 Prikaz usklađenosti LRSR FLAG-a Škoji 2021.-2027. s nadređenim strateškim dokumentima

Strateški dokument	Relevantni ciljevi (prioriteti) strateških dokumenata	Opći ciljevi i prioritetne mjere LRSR FLAG-a Škoji 2021.-2027. kojima doprinose
PRARH 2021.-2027. i ciljevi ZRP RH i EU	Prioritet 1. Poticanje održivog ribarstva i očuvanje vodenih bioloških resursa	OC1 – PM1.2 OC2 – PM2.1
	Prioritet 2. Poticanje održivih aktivnosti akvakulture i prerade te stavljanja na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture, doprinoseći sigurnosti hrane u Uniji	OC1 – PM1.1., PM1.2
	Prioritet 3. Omogućivanje održivog plavog gospodarstva u obalnim, otočnim i kontinentalnim područjima i jačanje razvoja ribarskih i akvakulturnih zajednica	OC1 – PM1.1, PM1.2, PM1.3 OC2 – PM2.1, PM2.2
	Prioritet 4. Jačanje međunarodnog upravljanja oceanima i jamčenje sigurnih i čistih mora i oceana kojima se održivo upravlja	OC1 – PM 1.2 OC2 – PM 2.1
NRS 2030.	RAZVOJNI SMJER 1. Održivo gospodarstvo i društvo SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	OC1 – PM1.1, PM1.2, PM1.3

	RAZVOJNI SMJER 3. Zelena i digitalna tranzicija SC 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost SC 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva	OC1 – PM1.1, PM1.2, PM1.3
Plan razvoja SDŽ do 2027. godine	Posebni cilj 1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja M1: Poboljšavanje pristupa finansijskim sredstvima malim i srednjim poduzetnicima M2: Stvaranje uvjeta za očuvanje tradicijskih obrta	OC1 – PM1.1, PM1.2, PM1.3
	Posebni cilj 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diversificiranog, održivog i inovativnog turizma M3: Razvoj i poticanje ulaganja u unapređenje kvalitete, kvantitete, prepoznatljivosti i sigurnosti turističkih proizvoda, usluga i sadržaja, kao i poticanje razvoja specifičnih oblika turizma	OC2 – PM2.1, PM2.2
	Posebni cilj 1.5. Razvoj održivog i pametnog sektora ribarstva i akvakulture M1: Razvoj održive infrastrukture i suprastrukture za potrebe sektora ribarstva i akvakulture M2: Podrška poboljšavanju tržišnih mehanizama za prodaju proizvoda ribarstva i akvakulture	OC1 – PM1.1, PM1.2, PM1.3
	Posebni cilj 3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe M1: Vrednovanje, zaštita, očuvanje i održivo korištenje prirodnim resursima	OC2 – PM2.1
	Posebni cilj 4.1 Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije M3: Poboljšavanje kvalitete i dostupnosti društvenih i kulturnih sadržaja i povezane infrastrukture M6: Obnova, valorizacija i održivo korištenje kulturnom baštinom	OC2 – PM2.2
	Posebni cilj 4.2 Dobro upravljanje M2: Poticanje partnerstva i potpora organizacijama civilnog društva s naglaskom na održivi razvoj	OC2 – PM2.1, PM2.2 Provedba LRSR, rad, jačanje kapaciteta i vidljivosti FLAG-a Škoji
	Posebni cilj 2: Premošćivanje jaza između istraživačkog i poslovnog sektora Posebni cilj 3: Povećanje inovacijske učinkovitosti	OC1 – PM1.1, PM1.2, PM1.3.
Strategija pametne specijalizacije do 2029.		

4. Partnerstvo i uključenost lokalnih dionika u postupak izrade Lokalne razvojne strategije u ribarstvu FLAG-a Škoji za razdoblje 2021.-2027. godine

Prvi i najvažniji korak u stvaranju LRSR je identifikacija širokog raspona relevantnih dionika kako bi se objektivno analizirale razvojne osobitosti i potrebe područja FLAG-a Škoji i predložile adekvatne i primjenjive mjere koje uvažavaju perspektive i potrebe predstavnika javnog, civilnog i gospodarskog sektora i različitih društvenih skupina. Višesektorske radionice prilika su za susrete i razmjenu viđenja interesnih skupina koje često nemaju priliku međusobno komunicirati i nisu upoznate s potrebama sektora s kojima nisu usko vezane vlastitim djelokrugom.

Kao polazište, stručna služba FLAG-a Škoji izradila je popis grupa koje su prethodno bile angažirane u različitim aktivnostima, programima i projektima FLAG-a Škoji te analizirala mogućnosti uključivanja ostalih relevantnih aktera na području obuhvata FLAG-a kako bi se osigurala sveobuhvatna pokrivenost i zastupljenost različitih interesnih skupina (javnih, civilnih i gospodarskih) kao i zastupljenost različitih skupina društva (žena, mladih i osjetljivih skupina društva) pri čemu je poseban fokus stavljen na mlade.

4.1. Opis uključenosti identificiranih dionika tijekom postupka izrade LRSR s obzirom na njihove specifičnosti

4.1.1. Uključenost partnerstva FLAG-a Škoji u postupak izrade LRSR

Najviše tijelo upravljanja FLAG-a je Skupština koja je zadužena za usvajanje godišnjeg Plana rada FLAG-a Škoji i Financijskog plana rada. Planom rada za 2023. godinu i Financijskim planom rada za 2023. planirana je izrada LRSR FLAG-a Škoji za razdoblje 2021.-2027., struktura planiranih troškova i izvora financiranja, zajedno s ostalim aktivnostima vezanim za postupak izrade LRSR. Nakon formalnog početka izrade LRSR, u partnerstvu s članovima FLAG-a, organizirana su događanja u cilju informiranja javnosti o postupku izrade LRSR. Dva su ključna događanja kojima je javnost upoznata s postupkom izrade LRSR za novo programsko razdoblje; Simpozij Anatomija otoka koji je održan od 28-30. rujna 2023. godine u Jelsi, tijekom kojeg su predstavljeni rezultati rada FLAG-a u programskom razdoblju 2014.-2020. i postupak izrade LRSR za programsko razdoblje 2021.-2027. Drugo događanje odvijalo se u organizaciji člana FLAG-a, udruge Hvar Metropola mora. Riječ je o Fešti forske pulene na kojoj se tradicionalno okupljaju dionici iz područja maritimne baštine što je bilo prilika da stručna služba FLAG-a i vanjski suradnik širu javnost upoznaju s aktualnostima u području maritimne baštine i da se s dionicima s područja FLAG-a održi niz konzultacijskih susreta. Partnerstvo je imalo važnu ulogu u informiranju šireg kruga identificiranih dionika o postupku izrade LRSR i njihovog uključivanja u aktivnosti izrade LRSR poput radionica i konzultacijskih sastanaka. Tijekom postupka izrade LRSR članovi Skupštine bili su kontinuirano uključeni u postupak izrade LRSR predstavljajući ključne dionike u postupku analize stanja, identificiranja razvojnih potreba, definiranja mjera i izrade financijskog plana LRSR. Finalni dokument usvojen je od strane najvišeg tijela upravljanja, Skupštine FLAG-a Škoji.

4.1.2. Uključenost stručne službe FLAG-a Škoji u postupak izrade LRSR

Zadaća stručne službe FLAG-a je koordiniranje cjelokupnog postupka izrade LRSR. S obzirom da predstavnici stručne službe komuniciraju sa širokom bazom dionika predložili su listu dionika i bili zaduženi za provedbu Plana uključivanja dionika. Također, sudjelovali su na sastancima, radionicama i raspravama tijekom postupka izrade LRSR. Stručna služba FLAG-a koristila je svoje postojeće kanale komunikacije i načine uključivanja javnosti (službenu internetsku stranicu, facebook i instagram profile). Stručna služba bila je zadužena i za tehničku organizaciju radionica s dionicima, postupke nabave promotivnih materijala, nabavu vezanu za aktivnosti animacije dionika kao i jačanje kapaciteta dionika i učinkovitu provedbu svih aktivnosti vezanih za postupak izrade LRSR.

4.1.3. Uključenost vanjskih stručnjaka u postupak izrade LRSR

Vanjski stručnjaci, angažirani za postupak izrade LRSR i analize mogućnosti razvoja sektora ribarstva potrebne za izradu LRSR, bili su zaduženi za vođenje konzultacijskog procesa sa svim dionicima uključenima u postupak izrade LRSR koristeći različite metode (tematske radionice, polustrukturirani intervjui, ankete i sl.).

4.1.4. Uključenost predstavnika civilnog sektora koji nisu članovi partnerstva

O postupku izrade LRSR dionici civilnog sektora koji nisu članovi partnerstva upoznati su putem digitalnih platformi komunikacije FLAG-a Škoji i obavijesnih plakata. Predstavnici civilnog sektora koji su sudjelovali u aktivnostima FLAG-a Škoji, bili kao korisnici mjera FLAG-a ili kao sudionici u animacijskim i promotivnim aktivnostima, uključili su se u sudjelovanje u postupku izrade LRSR putem radionica, polustrukturiranog intervjua i anketnog upitnika. Posebna pažnja posvećena je uključivanju predstavnika udruga u području kulture i umjetnosti, zaštite prirode i okoliša, održivog razvoja, gospodarstva i socijalne djelatnosti.

4.1.5. Uključenost predstavnika javnog sektora koji nisu članovi partnerstva

O postupku izrade LRSR dionici javnog sektora koji nisu članovi partnerstva upoznati su putem digitalnih platformi komunikacije FLAG-a Škoji. S obzirom da je riječ o relevantnim dionicima, kontakti su ostvareni slanjem obavijesti elektroničkom poštom koja je sadržavala i upit vezan za područje njihovog djelovanja radi analize stanja, a predstavnici su kontaktirani i telefonskim putem radi polustrukturiranog intervjua. U postupku izrade LRSR sudjelovali su predstavnici odgojno-obrazovnih ustanova, komunalnih poduzeća i muzeja. Navedeni dionici uključili su se u radionice te je stručni suradnik intervjuirao njihove predstavnike (ravnatelje i voditelje službi). U postupak izrade LRSR uključeni su i predstavnici javnog sektora na regionalnoj razini, a posebice oni iz područja zaštite okoliša i prirode (JU More i krš).

4.1.6. Uključenost predstavnika gospodarskog sektora koji nisu članovi partnerstva

U programskom razdoblju 2014.-2020. identificiran je manjak interesa predstavnika gospodarskog sektora za sudjelovanje u aktivnostima i korištenje mjera FLAG-a pa je poseban naglasak stavljen na animiranje dionika iz gospodarskog sektora za uključivanje u postupak izrade LRSR putem distribucije promotivnih i obavijesnih predmeta. Kao posebno relevantni dionici prepoznati su predstavnici gospodarskog sektora ribarstva (ribari, otkupljivači, trgovci ribom i ribljim proizvodima) i ugostitelji. Zadužen za komunikaciju s predstavnicima gospodarskog sektora, vanjski stručnjak, intervju je obavio osobnim kontaktom ili telefonski metodom polustrukturiranog intervjua. Kontakti su iskorišteni i za obavijesti o postupku izrade LRSR i, u

cilju što kvalitetnije analize, za definiranje potreba i mjera i identificiranje snaga i prilika. Za uključivanje dionika koji nisu članovi i koji nisu u bazama podataka FLAG-a korištene su javno dostupne baze podataka za kontakte.

4.1.7. Djeca i mladi

Djeca i mladi uključuju se indirektno i anonimno na način da su tijekom korištenja Mjere III.1 izrađeni promotivni obavijesni predmeti te distribuirani među djecom osnovnoškolske dobi (prvi razred). Djeca i mladi bit će i korisnici informativnih kampanja koje će FLAG provesti među odgojno-obrazovnim ustanovama na temu gastronomske, kulturne i prirodne baštine FLAG-a Škoji.

4.1.8. Mediji

Posredstvom medija, prvenstveno Nautic radija i Radija Split, javnost je obavještena o postupku izrade LRSR te će biti obavještena i o rezultatima korištenja Pripremne potpore III.1 i rezultatima postupka akreditacije FLAG-a za programsko razdoblje 2014.-2020.

Tablica 11 Popis participativnih događanja u procesu izrade LRSR FLAG-a Škoji 2021.-2027.

Naziv događaja	Broj sudionika	Datum održavanja	Mjesto održavanja
<i>Usvajanje Plana rada FLAG-a Škoji za 2023. (uključujući plan izrade LRSR za programsko razdoblje 2021.-2027.</i>	18	29.12.2022.	Grad Hvar
<i>Individualni intervjui s dionicima</i>	50	01.09.2023.- 15.10.2023.	Područje obuhvata FLAG-a Škoji
<i>Anonimni anketni upitnici</i>	32	01.09.2023.- 15.10.2023.	Područje obuhvata FLAG-a Škoji
<i>Participativna višesektorska dionička radionica</i>	10	29.09.2023.	Grad Komiža
<i>Izložba “ Sušenje ribe“, promotivno interaktivno događanje u sklopu postupka izrade LRSR</i>	25	30.09.2023.	Općina Jelsa
<i>Participativna višesektorska radionica</i>	10	05.10.2023.	Općina Jelsa
<i>Participativna višesektorska radionica</i>	8	06.10.2023	Grad Hvar
<i>Usvajanje strateškog okvira Lokalne razvojne strategije u ribarstvu FLAG-a Škoji za razdoblje 2021.-2027.</i>	5	25.10.2023.	Grad Hvar
<i>Usvajanje Lokalne razvojne strategije u ribarstvu FLAG-a Škoji za programsko razdoblje 2021.-2027.</i>	21	27.10.2023.	Grad Hvar

Izvor: Baza podataka FLAG-a Škoji

Kako bi se osiguralo kontinuirano uključivanje dionika FLAG-a Škoji tijekom cjelokupnog postupka vođenja LRSR izrađen je Plan uključivanja dionika u postupak izrade, provedbe, praćenja i vrednovanja LRSR.

5. Upravljanje, praćenje i evaluacija LRSR

U ovom poglavlju opisuju se mehanizmi upravljanja, praćenja i evaluacije kojima se dokazuju kapaciteti za provedbu LRSR.

5.1. Opis sposobnosti za provedbu LRSR

FLAG Škoji osnovan je 17. lipnja 2016. godine, a upisan u Registar udruga pri Ministarstvu pravosuđa i uprave Republike Hrvatske 5. rujna 2016. godine. Osnovan je kao *bottom up* inicijativa u čijem su osnivanju sudjelovali predstavnici javnog, civilnog i gospodarskog sektora. Partnerstvo je kreirano na način da u potpunosti zadovoljava kriterij koji propisuje da niti jedna interesna skupina nema većinu glasova, a da minimalno 40% članova predstavlja gospodarski sektor ribarstva. Navedeni princip primjenjuje se za sva tijela FLAG-a. Članovi djeluju putem svojih ovlaštenih predstavnika, sukladno Statutu i internim aktima FLAG-a, a partnerstvo djeluje kroz sljedeća tijela:

1. Skupština
2. Upravni odbor
3. Nadzorni odbor
4. Predsjednik FLAG-a Škoji (obavlja dužnost likvidatora)
5. Voditelj

Skupština predstavlja najviše tijelo i zadužena je za postupke usvajanja i izmjene LRSR, usvajanje godišnjeg plana rada i godišnjeg izvješća o radu koji sadrže i planove i izvješća o praćenju i unutarnjem vrednovanju LRSR. Skupština usvaja i izvješće o rezultatima provedbe postupka vanjske evaluacije.

Za održavanje načela sektorske zastupljenosti u Skupštini zadužen je Upravni odbor koji donosi odluke o prijemu u članstvo i isključivanje iz članstva.

Tablica 12 Struktura cjelokupnog partnerstva koje čini Skupštinu FLAG-a Škoji

Struktura partnerstva FLAG-a Škoji, rujan 2023. 28 članova	Rodna struktura predstavnika članova i članova FLAG-a (fizičke osobe)		Interesna skupina članova		
	Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
			Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			8	8	12
	7	21	27,57%	27,57%	44,86%

	25%	75%	27,57%	72,43%
Broj članova partnerstva iz gospodarskog sektora ribarstva ³ i akvakulture				12 ribarstvo
Udio članova partnerstva iz gospodarskog sektora ribarstva i akvakulture (%)				44,86%

Izvor: Baza podataka FLAG-a Škoji

Upravni odbor je tijelo koje je na operativnoj razini zaduženo za poslovanje organizacije, pripremu materijala za sjednicu Skupštine, sudjelovanje u postupcima nabave, donošenje internih akata, provedbu postupka odabira projekta u svim fazama.

Tablica 13 Struktura Upravnog odbora FLAG-a Škoji

Struktura Upravnog odbora FLAG-a Škoji, rujan 2023. 28 članova	Rodna struktura predstavnik članova i članova FLAG-a (fizičke osobe)		Interesna skupina članova		
	Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
			Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			1	2	2
	1	4	20%	40%	40%
	20%	80%	20%	80%	
Broj članova partnerstva iz gospodarskog sektora ribarstva ⁴ i akvakulture				2 ribarstvo	
Udio članova partnerstva iz gospodarskog sektora ribarstva i akvakulture (%)				40%	

Izvor: Baza podataka FLAG-a Škoji

Rad FLAG-a nadzire Nadzorni odbor koji je i tijelo zaduženo za prigovore na odluke Upravnog odbora vezane uz postupak odabira projekata.

Tablica 14 Struktura Nadzornog odbora FLAG-a Škoji

Struktura Nadzornog	Rodna struktura predstavnik članova i	Interesna skupina članova
------------------------	--	---------------------------

³pravne ili fizičke osobe koje su vlasnici ili ovlaštenici važeće povlastice za obavljanje gospodarskog ribolova, ovlaštenici povlastice za uzgoj morske ribe i drugih morskih organizama i/ili povlastice za akvakulturu, subjekti u poslovanju s hranom sukladno posebnom propisu koji su korisnici odobrenih ili registriranih objekata u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla za žive školjkaše i/ili proizvode ribarstva te ribarske zadruge, udruge, klasteri i ostali oblici udruživanja iz područja ribarstva.

⁴pravne ili fizičke osobe koje su vlasnici ili ovlaštenici važeće povlastice za obavljanje gospodarskog ribolova, ovlaštenici povlastice za uzgoj morske ribe i drugih morskih organizama i/ili povlastice za akvakulturu, subjekti u poslovanju s hranom sukladno posebnom propisu koji su korisnici odobrenih ili registriranih objekata u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla za žive školjkaše i/ili proizvode ribarstva te ribarske zadruge, udruge, klasteri i ostali oblici udruživanja iz područja ribarstva.

odborni FLAG-a Škoji, rujna 2023. 28 članova	članovi FLAG-a (fizičke osobe)				
	Žene	Muškarci	Javna	Privatna	
			Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
			1	1	1
	0	3	33,33%	33,33%	33,33%
	0	3	33,33%	66,66%	
Broj članova partnerstva iz gospodarskog sektora ribarstva ⁵ i akvakulture				2 ribarstvo	
Udio članova partnerstva iz gospodarskog sektora ribarstva i akvakulture (%)				40%	

Izvor: Baza podataka FLAG-a Škoji

Rad tijela FLAG-a reguliran je Statutom FLAG-a Škoji koji je dostupan na mrežnim stranicama FLAG-a, a postupak odabira projekata definiran je internim aktom usklađenim s regulatornim okvirom za provedbu LEADER/CLLD mjere koji je sastavni dio natječajne dokumentacije.

FLAG Škoji posjeduje iskustvo u svim fazama upravljanja LRSR stečeno u programskom razdoblju 2014.-2020. Nakon osnivanja i uspostave organizacije, 15. rujna 2016. godine, podnesen je Zahtjev za potporu na Natječaj za dodjelu potpore u okviru Mjere III.1 „Pripremna potpora“ Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo 2014-2020. te je, temeljem uspješno provedenog procesa izrade Lokalne razvojne strategije u ribarstvu za razdoblje 2014.-2020., FLAG Škoji postao jedan od 14 odobrenih FLAG-ova na području Republike Hrvatske.

Tijekom provedbe LRSR provedene su tri samoinicijativne izmjene LRSR te je konačnici FLAG-u Škoji za provedbu operacija alocirano 1.553.246,79 EUR i 358.326,46 EUR za tekuće troškove i animaciju. Rezultati uspješne provedbe LRSR u programskom razdoblju 2014.-2020. iskazani su u Prilogu 3.

Za rad FLAG-a, osim partnerstva, važno je i djelovanje stručne službe FLAG-a Škoji koja profesionalno djeluje u kontinuitetu od 1. siječnja 2019. godine. Trenutno uređuje u sjedištu FLAG-a na otoku Visu, na adresi Trg 30. svibnja 1992. br. 2 u gradu Visu i podružnici FLAG-a na adresi Vicka Butorovića 4 u gradu Hvaru. Iako djeluje na prometno slabo povezanom području, stručna služba FLAG-a ima razvijene mehanizme poslovanja koji osiguravaju uspješne i ravnomjerne učinke provedbe LRSR na cjelokupnom području obuhvata FLAG-a.

Za potrebe provedbe Mjere III.2/III.3 i redovnog poslovanja u stručnoj službi FLAG-a Škoji u programskom razdoblju 2021.-2027. bit će zaposlene minimalno četiri osobe na 50% radnog vremena, odnosno 2 osobe po izračunu ekvivalenta radnog vremena (/FTE).

⁵pravne ili fizičke osobe koje su vlasnici ili ovlaštenici važeće povlastice za obavljanje gospodarskog ribolova, ovlaštenici povlastice za uzgoj morske ribe i drugih morskih organizama i/ili povlastice za akvakulturu, subjekti u poslovanju s hranom sukladno posebnom propisu koji su korisnici odobrenih ili registriranih objekata u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla za žive školjkaše i/ili proizvode ribarstva te ribarske zadruge, udruge, klasteri i ostali oblici udruživanja iz područja ribarstva.

Sve četiri zaposlene osobe imaju visoki stupanj stručne spreme, a tri od četiri osobe završene sveučilišne poslijediplomske specijalističke studije; jedna osoba iz područja kriznog menadžmenta, jedna iz europskih integracija i jedna iz upravljanja projektima, fondovima i programima Europske unije.

Sve zaposlene osobe imaju dugogodišnje iskustvo u radu neprofitnih organizacija i vođenju programa i projekata financiranih sredstvima Europske unije i LEADER/CLLD mjere.

Za potrebe izrade, provedbe i vanjskog vrednovanja te provedbu animacijskih aktivnosti angažiraju se i vanjski stručnjaci.

FLAG Škoji posjeduje financijske i administrativne kapacitete za uspješnu provedbu LRSR i dostatna sredstva za predfinanciranje troškova u sklopu provedbe Mjere III.2/III.3.

Za predfinanciranje troškova FLAG će koristiti neutrošena sredstva iz prethodnih razdoblja i prihode iz drugih izvora (de minimis potpora).

Tablica 15 Financijski plan poslovanja FLAG-a Škoji tijekom programskog razdoblja 2021.-2027.

Naziv	Plan 2023.	Plan 2024.	Plan 2025.	Plan 2026.	Plan 2027.	Plan 2028.	Plan 2029.
Prihodi po potpori za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR-a	26.295,55	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00
Prijenos sredstva FLAG-a iz prethodnih razdoblja	15.000,00	17.110,00	28.036,00	40.962,00	46.110,00	59.036,00	71.962,00
Prihodi iz drugih izvora (de minimis)	3.110,00	15.926,00	15.926,00	8.148,00	15.926,00	15.926,00	8.148,00
Prihodi UKUPNO	44.405,55	123.036,00	133.962,00	139.110,00	152.036,00	164.962,00	169.840,00
Rashodi za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR-a	26.295,55	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00
Rashodi za provedbu LRSR-a koji nisu obuhvaćeni tekućim troškovima i troškovima vođenja	1.000,00	5.000,00	3.000,00	3.000,00	3.000,00	3.000,00	3.000,00
Rashodi UKUPNO	27.295,55	95.000,00	93.000,00	93.000,00	93.000,00	93.000,00	93.000,00
Razlika - višak	17.110,00	28.036,00	40.962,00	46.110,00	59.036,00	71.962,00	76.840,00

Izvor: baza podataka FLAG-a Škoji

5.2 Opis postupaka pripreme natječaja i odabira projekata

FLAG Škoji tijekom postupka provedbe LRSR osigurava nediskriminirajuće i transparentne postupke odabira i kriterija za odabir projekata kojima se izbjegavaju sukobi interesa i osigurava da nijedna interesna skupina zasebno ne kontrolira odluke o odabiru. Detaljni opis svakog postupka definirat će se internim propisom, Pravilnikom o postupku odabira projekta na natječajima FLAG-a Škoji. Navedeni interni akt usklađen je sa Statutom FLAG-a Škoji i regulatornim okvirom za provedbu LEADER/CLLD mjere na nacionalnoj i EU razini te je sastavni dio natječajne dokumentacije. Na razini FLAG-a tijelo upravljanja postupkom odabira projekata je Upravni odbor koji odobrava konačni tekst natječaja, usvaja odluku o raspisivanju natječaja za postupak odabira projekata, imenuje članove povjerenstva za otvaranje prijave i ocjenjivačkog odbora u postupku Analize I i Analize II i u konačnici donosi odluke o odabiru projekata. Tijelo

za prigovore na odluke FLAG-a je Nadzorni odbor. Stručna služba FLAG-a Škoji zadužena je za informiranje dionika o otvorenim Natječajima i javnu objavu Natječajima na mrežnoj stranici FLAG-a.

5.3. Način praćenja i evaluacije provedbe LRSR

Provedba Lokalne razvojne strategije u ribarstvu temelji se na implementaciji predloženih aktivnosti, odnosno provedbi FLAG mjera usmjerenih postizanju ciljeva LRSR. Osim operativnog sustava provedbe i osmišljavanja alata kojima se funkcionalno i koordinirano provodi LRSR, potrebno je uspostaviti sustav praćenja i izvješćivanja koji se temelji na bazama podataka koje sadrže ostvarene rezultate i na izvještajima koji, na sažet i jasan način, pružaju informacije o ostvarenim rezultatima.

U FLAG-u će se imenovati zaposlenik zadužen za praćenje cjelokupnog rada FLAG-a, uključujući praćenje tekućih poslova i animacijske aktivnosti FLAG-a, provedbu mjera i odabranih projekata proizašlih iz mjera FLAG-a i izradu analize i izvješća o provedbi cjelokupne LRSR.

Praćenje se vrši praćenjem plana pokazatelja, financijskog i akcijskog plana LRSR, a samo praćenje provedbe LRSR provodi se na nekoliko razina ovisno o tijelu koje se izvještava.

Praćenja za potrebe izvještavanja prema tijelima FLAG-a vrši se na razini kalendarske godine. Svake godine izrađuje se Plan rada FLAG-a koji sadrži i Plan provedbe LRSR, a koji se odnosi na narednu kalendarsku godinu te je osnova za praćenje provedbe LRSR unutar kalendarske godine.

Plan rada sadrži prikaz i narativni opis aktivnosti FLAG-a i mjere koje se planiraju provesti unutar kalendarske godine, predviđeni broj projekata i predviđena financijska sredstva. U Planu rada i Akcijskom planu posebice se obrazlažu i aktivnosti vezane za tekući rad FLAG-a i animacijske aktivnosti. Financijski dio Akcijskog plana vezan za tekuće troškove i animaciju usklađuje se s ukupnim Financijskim planom rada FLAG-a. Plan rada i Financijski plan rada FLAG-a predlaže Upravni odbor FLAG-a, a usvaja ih Skupština FLAG-a.

Jednom godišnje, za prethodnu kalendarsku godinu, izrađuje se narativno godišnje izvješće o radu FLAG-a koje, uz informacije o poslovanju FLAG-a, sadrži kvalitativan i kvantitativan opisni dio provedbe LRSR – opis aktivnosti koje su se provele u kalendarskoj godini, opis dionika koji su bili uključeni, opis provedenih aktivnosti animacije razvojnih dionika, opis pripreme i implementacije projekata suradnje, opis procesa objave i provedbe natječaja i vrednovanja zaprimljenih projekata, izvješće o stanju provedbe odobrenih projekata, izvješće o medijskoj prisutnosti FLAG-a i, ukoliko je potrebno, opis problema koji su se pojavili prilikom provedbe i implementiranih rješenja uz preporuke za naredno razdoblje.

Financijsko izvješće vezano za tekuće troškove, animaciju i projekte suradnje sadržano je u Financijskom izvješću za kalendarsku godinu na razini Udruge.

Pored praćenja na razini kalendarske godine za tijela FLAG-a, FLAG prati provedbu LRSR na razini propisanoj od strane Upravljačkog tijela. Nakon sklapanja ugovora o financiranju, za svaku financijsku godinu tijekom provedbe LRSR, FLAG dostavlja godišnje izvješće Upravljačkom tijelu na propisanom obrascu.

Vrednovanje LRSR FLAG-a Škoji podrazumijeva primjenu mehanizama unutarnje i vanjske (vanjski stručnjak) kontrole provedbe i upravljanja LRSR kako bi se utvrdila razina njezine uspješnosti. Sam proces vrednovanja podrazumijeva provjeru pokazatelja rezultata.

Vrednovanje provedbe LRSR provodi se na dvije razine:

1. Unutarnje vrednovanje provodi FLAG na razini svake kalendarske godine dajući osvrt na sam proces provedbe s aspekta FLAG-a kao provedbeno-upravljačkog tijela te je sastavni dio Godišnjeg izvješća o radu koje usvaja Skupština.
2. Vanjsko vrednovanje vodi neovisni stručnjak, minimalno dva puta tijekom provedbe LRSR (2027. i 2029.), koristeći sljedeće metode: analizu LRSR i pratećih godišnjih izvješća provedbe, usmene konzultacije s krajnjim korisnicima i članovima FLAG-a i izradu preporuka za poboljšanja ili izmjenu LRS.

Na tematskoj sjednici partnerstva potrebno je analizirati izvješće vanjskog vrednovanja te postupiti prema preporukama za unaprjeđenje provedbe LRSR, a po potrebi pristupiti i izmjeni LRSR. Nalazi vanjskog vrednovanja javno su dostupni na mrežnim stranicama FLAG-a.

U praćenju i vrednovanju pokazatelja obvezno se prate sljedeći obvezni pokazatelji rezultata:

CR07 Zadržana radna mjesta

Mjerna jedinica: broj osoba

Definicija: Zadržavanje zaposlenih kao rezultat potpore iz EFPRA-e (zaposleni ili samozaposleni za plaću, dobit ili obiteljsku dobit)

C13 Aktivnosti suradnje između dionika

Mjerna jedinica: broj aktivnosti (radnji) koje se provode u partnerstvu i imaju zajednički rezultat

Definicija: Suradnja uključuje sve vrste partnera (ribari, istraživači, lokalne vlasti, poduzeća, nevladine organizacije itd.), a aktivnost suradnje podrazumijeva aktivnost (radnju) koju provode dva ili više partnera s ciljem zajedničkog rezultata (npr. zajedničko istraživanje koje provode ribari i znanstvena institucija ili obrazovni/savjetovani program koji za ribare provode odgojno-obrazovna ustanova i nevladina organizacija i slično).

Uz obvezne pokazatelje rezultata definirane Programom za ribarstvo i akvakulturu RH 2021.-2027. za svaku mjeru definirani su i dodatni pokazatelji rezultata identificirani kao najrelevantniji s obzirom na ciljeve mjere.

Pored pokazatelja rezultata, na razini svake mjere definirani su i očekivani pokazatelji ostvarenja s obzirom na moguća i očekivana ulaganja u okviru mjere. Zajednički pokazatelj ostvarenja za sve mjere je broj projekata.

U ovom programskom razdoblju postavljeni su i indikatori za praćenje planiranog ostvarenja Plana uključivanja dionika koji su sadržani u Prilogu 3 LRSR, a koji su vezani i za razvoj modela praćenja postizanja dodane vrijednosti LEADER/CLLD-a.

6. Indikativni akcijski plan provedbe LRSR

Indikativnim akcijskim planom provedbe LRSR iskazana je indikativna dinamika provedbe LRSR putem mjera LRSR-a i opisano na koji način je, u odnosu na vremenski plan, određena dinamika provedbe mjera te iz kojeg razloga i na temelju čega je predviđen zadani vremenski raspored raspisivanja mjera.

Akcijским planom predviđeno je pet natječajâ, po jedan natječaj za svaku mjeru. Prva dva natječaja usmjerena su postizanju Općeg cilja 1 „**Jačanje konkurentnosti, održivosti i otpornosti sektora ribarstva temeljeno na odgovornom korištenju i kapitalizaciji morskih resursa**“. U programskom razdoblju 2014.-2020. FLAG je morao uložiti značajne napore da zainteresira gospodarski sektor za prijavu na natječaje FLAG-a, te su prvi značajniji projekti realizirani pri samom završetku programskog razdoblja. S obzirom da je aktualna vidljivost učinka LRSR 2014.-2020. na gospodarski sektor i dodavanje vrijednosti proizvoda ribarstva, trenutno je povećan interes za korištenjem mjera FLAG-a te se akcijskim planom želi podržati postojeći pozitivan val. Također, tijekom konzultacijskog procesa utvrđeno je postojanje inicijativa koje mogu doprinijeti dostupnosti, prepoznatljivosti i dodanoj vrijednosti proizvoda ribarstva i razvoju gospodarskog sektora ribarstva.

Dva natječaja vezana za postizanje Općeg cilja 2 „**Ostvarenje društvene dobrobiti valorizacijom kulturne, povijesne, prirodne, maritimne i ribarstvene baštine**“ predviđeni su za kasnije faze provedbe LRSR. Tijekom konzultacijskog procesa utvrđeno je da postoji velik broj zainteresiranih dionika i projektnih ideja koje su srodnog sadržaja te je moguća njihova optimizacija kvalitetnijim promišljanjem aktivnosti i stvaranjem partnerstva među zainteresiranim dionicima. Putem aktivnosti animacije i osnaživanja kapaciteta dionika, FLAG Škoji će poduzeti konkretne akcije umrežavanja dionika kako bi se što kvalitetnije usmjerila dostupna financijska sredstva.

Natječaj za mjeru 1.3. „**Ulaganja u razvoj servisa i usluga namijenjenih sektoru ribarstva**“ planiran je posljednji. Iako je identificirana potreba za širokom paletom uspostave i razvoja usluga namijenjenih sektoru ribarstva, dio mogućih ulaganja vezan je za aktualne i buduće infrastrukturne planove koji su preduvjet za uspješnu implementaciju mjere.

Akcijским plan provedbe LRSR izrađen je temeljem konzultacijskog procesa s razvojnim dionicima, sukladno iskazanom interesu potencijalnih korisnika i pripremljenosti projekata.

Akcijским planom planiran je po jedan natječaj za svaku mjeru, no u slučaju neiskorištenosti raspoloživih sredstava po objavljenom natječaju objavit će se novi natječaj.

Tablica 16 Akcijski plan provedbe LRSR (Plan raspisivanja natječaja)

Prioritetna mjera LRSR	Broj FLAG natječaja							
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	Ukupno
1.1	-	0	1	-	-	-	-	1
1.2	-	0	-	-	1	-	-	1
1.3.	-	-	-	-	1	-	-	1
2.1	-	-	-	1	-	-	-	1
2.2	-	-	-	1	0	-	-	1
UKUPNO	-	0	1	2	2	-	-	5

Sukladno Preporukama i smjernicama za izradu lokalne razvojne strategije u ribarstvu, Akcijski plan provedbe LRSR je indikativan te njegove izmjene ne podliježu obvezi izmjene LRSR niti obvezi podnošenja zahtjeva za izmjenu LRSR, osim ako je njegova izmjena povezana s drugim izmjenama u LRSR za koje ta obveza postoji (npr. uključivanje ili isključivanje mjera u/iz LRSR). Isto tako, FLAG može izmjenu provesti na vlastitu inicijativu, ako to smatra potrebnim.

7. Financijski plan provedbe LRSR

Financijski plan provedbe LRSR FLAG-a Škoji iskazan je kroz apsolutne iznose i udjele (%) u odnosu na ukupni dodijeljeni iznos FLAG-u za provedbu LRSR u okviru Mjere III.2. Prikazuje planirane rashode za provođenje definiranih prioritetnih mjera namijenjenih razvojnim dionicima u iznosu od 75 % ukupne alokacije i tekućih troškova i animacije u iznosu od 25 % ukupne financijske alokacije dodijeljene FLAG-u Škoji.

Za aktivnosti koje se odnose na tekuće troškove i animaciju, odnosno upravljanje provedbom LRSR, čiji je isključivi korisnik FLAG, planom je predviđeno maksimalno dopuštenih 25 % ukupne alokacije u okviru LRSR. Troškovi animacije odnose se na aktivnosti promicanja LRSR i jačanje kapaciteta šire lokalne zajednice kao i potencijalnih nositelja projekata za provedbu LRSR. Tekući, odnosno administrativni troškovi odnose se na prihvatljive operativne troškove FLAG-a povezane s provedbom LRSR, što uključuje troškove plaća djelatnika FLAG-a, režijske troškove, promidžbu, komunikaciju, financijsko upravljanje i reviziju, praćenje i evaluaciju provedbe LRSR i sl.

Potrebno je napomenuti da će FLAG kontinuirano raditi na animaciji dionika i potencijalnih prijavitelja za sve prioritetne mjere, te će kroz praćenje provedbe LRSR, a ovisno o povratnim informacijama krajnjih korisnika i njihovih potreba, donositi odluke o izmjenama financijskog plana, vodeći računa o postizanju planiranih rezultata i pokazatelja na razini prioritetnih mjera i strateških ciljeva.

Tablica 17 Financijski plan LRSR FLAG-a Škoji 2021.-2027.

Cilj/mjera	Fin. alokacija (EUR)	Udio u ukupnoj alokaciji (u %)
CILJ 1.	1.019.326,60	45%
MJERA 1.1.	679.551,06	30%
MJERA 1.2.	226.517,02	10%
MJERA 1.3	113.258,51	5%
CILJ 2.	679.551,06	30%
MJERA 2.1.	339.775,53	15%

MJERA 2.2.	339.775,53	15%
TEKUĆI TROŠKOVI I TROŠKOVI VOĐENJA	566.292,55	25%
UKUPNO LRSR	2.265.170,21	100%

Izvor: FLAG Škoji

Tablica 18 Financijski plan provedbe LRSR po godinama u EUR

FINANCIJSKA ALOKACIJA (EUR)	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	UKUPNO
PROVEDBA PROJEKATA (OPERACIJA)	0	792.809,58	679.551,06	226.517,02	0,00	0,00	0,00	1.698.877,66
TEKUĆI TROŠKOVI I TROŠKOVI VOĐENJA	26.292,55	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00	566.292,55
UKUPNO	26.292,55	882.809,58	769.551,06	316.517,02	90.000,00	90.000,00	90.000,00	2.265.170,21

Izvor: FLAG Škoji

U slučaju izmjena Financijskog plana FLAG Škoji primijenit će načela propisana nacionalnim regulatornim okvirom za provedbu LEADER/CLLD mjere.

PRILOG 1 - Analitički podaci

Popis naselja FLAG-a

JLS	Naselja
Komiža	Biševo, Borovik, Duboka, Komiža, Oključna, Palagruža, Podhumlje, Podšpilje, Sveti Andrija, Žena Glava
Vis	Dračevo Polje, Marinje Zemlje, Milna, Plisko Polje, Podselje, Podstražje, Rogačić, Rukavac, Vis
Hvar	Brusje, Hvar, Jagodna, Malo Grablje, Milna, Sveta Nedjelja, Velo Grablje, Zaraće
Stari Grad	Dol, Rudina, Selca kod Starog Grada, Stari Grad, Vrbanj
Šolta	Donje Selo, Gornje Selo, Grohote, Maslinica, Nečujam, Rogač, Srednje Selo, Stomorska
Sućuraj	Bogomolje, Selca kod Bogomolja, Sućuraj
Jelsa	Gdinj, Gromin Dolac, Humac, Ivan Dolac, Jelsa, Pitve, Poljica, Svirče, Vrboska, Vrisnik, Zastrazišće, Zavala

Izvor: DZS

Zaštićeni prirodni lokaliteti na području FLAG-a

Kategorija zaštite	Naziv	Površina u ha	Godina proglašenja	JLS-ovi u LAG-u na čijem području se nalazi
Značajni krajobraz	Uvala Stiniva	4,12	1967.	Grad Vis
Značajni krajobraz	Ravnik	27,3	1967.	Grad Vis
Spomenik prirode	Zelena špilja	0	1967.	Grad Vis
Spomenik prirode (geomorfološki)	Modra špilja	1,84	1951.	Grad Komiža
Spomenik prirode (geomorfološki)	Medvidina špilja	0	1967.	Grad Komiža
Spomenik prirode (geološki)	Brusnik	4,69	1951.	Grad Komiža
Spomenik prirode (geološki)	Jabuka	2,14	1958.	Grad Komiža
Značajni krajobraz	Pakleni otoci	712,88	1968.	Grad Hvar
Značajni krajobraz	Šćedro	838,67	1968.	Općina Jelsa
Značajni krajobraz	Zečevo	11,72	1968.	Općina Jelsa
Spomenik parkovne arhitekture (Pojedinačno stablo)	Hvar - čempres	0	1948.	Grad Hvar

Izvor: Biportal

Popis kulturnih dobara područja FLAG-a

R. br.	Registarski broj	Naziv kulturnog dobra	Adresa	Vrsta
1	Z-6451	Austrijska cesta s početka 19. stoljeća	Stari Grad, TRAJEKTNO PRISTANIŠTE	Nepokretna pojedinačna
2	Z-5666	Crkva sv. Barbare	Zastrazišće, ZASTRAŽIŠĆE	Nepokretna pojedinačna
3	Z-5649	Kuća Matije Ivanića	Vrboska, VRBOSKA 324A	Nepokretna pojedinačna

4	Z-6179	Kuća Dobrović	Jelsa, TRG SV. IVANA 3	Nepokretna pojedinačna
5	Z-1	Antički brodolom	Vis	Arheologija
6	Z-2	Antički brodolom	Vis	Arheologija
7	Z-3	Novovjekovni brodolom	Biševo	Arheologija
8	Z-4	Novovjekovni brodolom	Vis	Arheologija
9	Z-5	Antički brodolom	Vis	Arheologija
10	Z-17	Američki avion - bombarder "B-17G"	Rukavac	Arheologija
11	Z-18	Ostaci potonulog broda "Teti"	Komiža	Arheologija
12	Z-45	Antički brodolom	Hvar	Arheologija
13	Z-46	Antički brodolom	Hvar	Arheologija
14	Z-61	Antički brodolom	Vis	Arheologija
15	Z-62	Brodolom tegljača "Ursus"	Vis	Arheologija
16	Z-64	Antički brodolom	Sveta Nedjelja,	Arheologija
17	Z-65	Ostaci grčko-rimske luke	Vis	Arheologija
18	Z-66	Antički brodolom	Hvar	Arheologija
19	Z-73	Brodolom putničko-teretnog broda "Brioni"	Rukavac	Arheologija
20	Z-78	Antički brodolom	Sveti Andrija,	Arheologija
21	Z-79	Antički brodolom	Hvar	Arheologija
22	Z-80	Ostaci trgovačkog broda "Vassilios"	Komiža	Arheologija
23	Z-81	Antički brodolom	Hvar	Arheologija
24	Z-229	Antički brodolom	Hvar	Arheologija
25	Z-230	Novovjekovni brodolom	Hvar	Arheologija
26	Z-231	Antički brodolom	Vrboska	Arheologija
27	Z-232	Antički brodolom	Palagruža	Arheologija
28	Z-233	Antički brodolom	Palagruža	Arheologija
29	Z-1835	Hvarska čipka od niti agave	Hvar	Nematerijalna
30	Z-2186	Olupina potonulog broda Re d' Italia	Komiža	Arheologija
31	Z-3365	Procesija Za križen	Više adresa	Nematerijalna
32	Z-3827	Kulturni krajolik Starogradsko polje	Stari Grad	Kulturni krajolik
33	Z-3909	Umijeće pripreme tradicijske slastice starogrojski paprenjok	Stari Grad	Nematerijalna
34	Z-4459	Ruralna cjelina Humac	Humac,	Kulturnopovijesna cjelina
35	Z-4478	Ruralna cjelina Malo Grablje	Malo Grablje	Kulturnopovijesna cjelina
36	Z-4637	Ruralna cjelina Zračće	Zračće	Kulturnopovijesna cjelina
37	Z-4646	Crkva sv. Mihovila	Jelsa, JELSA 1002	Nepokretna pojedinačna
38	Z-4648	Ruralna cjelina Velo Grablje	Velo Grablje	Kulturnopovijesna cjelina
39	Z-7573	Crkva sv. Vida	Velo Grablje, ULICA VORDIŠĆE 2	Nepokretna pojedinačna
40	Z-5097	Crkva i samostan dominikanaca na otoku Šćedro	Zavala,	Nepokretna pojedinačna
41	Z-4996	Crkva sv. Ante	Sućuraj, ULICA DONJA BANDA 9	Nepokretna pojedinačna

42	Z-7707	Augustinski samostan i crkva u Veloj spilji iznad Sv. Nedjelje	Sveta Nedjelja	Nepokretna pojedinačna
43	Z-5317	Crkva sv. Duha	Vis, VUKOVARSKA	Nepokretna pojedinačna
44	Z-5614	Crkva sv. Marije	Podselje, PODSELJE	Nepokretna pojedinačna
45	Z-7243	Franjevački samostan sv. Jerolima	Vis, PRIROVO 1	Nepokretna pojedinačna
46	Z-5370	Crkva sv. Ciprijana i Justine	Vis, JAKŠINA ULICA	Nepokretna pojedinačna
47	Z-7705	Crkva sv. Jurja s arheološkim nalazištem	Vis	Nepokretna pojedinačna
48	Z-5470	Crkva Blažene Djevice Marije od Milosrđa (Gospa od Spilica)	Vis, ŠETALIŠTE VIŠKI BOJ 2	Nepokretna pojedinačna
49	Z-5354	Crkva sv. Nikole	Vis,	Nepokretna pojedinačna
50	Z-5158	Ostaci crkve sv. Vida na Humu	Vrbanj, VRBANJ	Nepokretna pojedinačna
51	Z-7415	Crkva Blažene Djevice Marije	Zaraće	Nepokretna pojedinačna
52	Z-5144	Palača Radošević (Vukašinović-Dojmi)	Hvar, ULICA VICKA BUTORVIĆA 2	Nepokretna pojedinačna
53	Z-5153	Kuća Novak	Više adresa	Nepokretna pojedinačna
54	RST-0017-1962.	Kuća pjesnika Hanibala Lucića	Stari Grad, BISKUPIJA 7	Nepokretna pojedinačna
55	RST-0020-1962.	Tvrđalj (dvorac) Hektorovića s ribnjakom	Stari Grad, TRG TVRDALJ PETRA HEKTORVIĆA 12 , Stari Grad, TRG TVRDALJ PETRA HEKTORVIĆA 13	Nepokretna pojedinačna
56	Z-7416	Utvrdna Tor	Jelsa	Arheologija
57	RST-0029-1962.	Dvorište kuće Bevilacqua-Machiedo	Jelsa	Nepokretna pojedinačna
58	Z-4993	Kuća Salamunić	Jelsa, JELSA 525	Nepokretna pojedinačna
59	Z-4770	Kula (Kaštel Slavić)	Grohote, PODKUĆA 8	Nepokretna pojedinačna
60	Z-6669	Kuća Gargurić	Hvar, ULICA GRGE NOVAKA 11 , Hvar, ULICA GRGE NOVAKA 13	Nepokretna pojedinačna
61	Z-5109	Kuća Machiedo	Hvar, OBALA RIVA 15	Nepokretna pojedinačna
62	Z-5148	Kuća Stanušić-Bibić	Hvar, ULICA GRGURA BUČIĆA 2 , Hvar, ULICA KROZ BURAK 33	Nepokretna pojedinačna
63	Z-6628	Kompleks kuća Gazarović	Hvar, ULICA PETRA HEKTORVIĆA 3 , Hvar, ULICA FRANE PRIMIJA 2	Nepokretna pojedinačna
64	Z-5150	Kuća Barišić	Hvar, OBALA RIVA 11	Nepokretna pojedinačna
65	Z-6586	Kuća biskupa Tome Tomassinija (gotička kuća Strossmayer)	Hvar, ULICA MARIJE MARIČIĆ 1	Nepokretna pojedinačna
66	Z-6287	Ljetnikovac Gazarović - Bartučević	Vis, VINOGRADARSKA 8a/8	Nepokretna pojedinačna
67	Z-5157	Tvrđava "Napoljun" (Napoleon)	Hvar, PUT POLJUNA 1 , Hvar, PUT POLJUNA 3	Nepokretna pojedinačna
68	Z-5108	Gradske zidine	Hvar	Nepokretna pojedinačna
69	Z-5167	Luka "Mandrač"	Hvar, TRG SVETOG STJEPANA , Hvar, PARK VELI ĐARDIN	Nepokretna pojedinačna
70	Z-6395	Obala Fabrika	Hvar	Nepokretna pojedinačna
71	Z-6362	Tvrđava Fortica	Hvar, ULICA BISKUPA JURJA DUBOKOVIĆA 80	Nepokretna pojedinačna
72	Z-6398	Arsenal i kazalište	Više adresa	Nepokretna pojedinačna

73	Z-6442	Loža i kula-sat	Hvar, TRG SVETOG STJEPANA 6	Nepokretna pojedinačna
74	Z-6648	Kuća Zaninović	Hvar, ULICA MARIJE MARIČIĆ 17	Nepokretna pojedinačna
75	Z-6357	Palača Paladini zimska	Hvar, ULICA PETRA HEKTOROVIĆA 4	Nepokretna pojedinačna
76	Z-5147	Kuća Machiedo (Bonini)	Više adresa	Nepokretna pojedinačna
77	Z-5143	Kuća Fazanić	Hvar, TRG SVETOG STJEPANA 27A, Hvar, TRG SVETOG STJEPANA 27	Nepokretna pojedinačna
78	Z-6361	Palača Paladini ljetna	Više adresa	Nepokretna pojedinačna
79	Z-6660	Kuća Barbić	Hvar, ULICA MATIJA IVANIĆA 12	Nepokretna pojedinačna
80	Z-6848	Palača Jakša	Više adresa	Nepokretna pojedinačna
81	RST-0514-1971.	Ljetnikovac Kasandrić	Zaraće, ULICA UVALA DUBOVICA 3	Nepokretna pojedinačna
82	Z-6432	Baterija Andreas na Križnome ratu	Hvar, ULICA PETRA KASANDRIĆA 17	Nepokretna pojedinačna
83	Z-7182	Palača Vukašinović Dojmi	Vis, MATIJE GUPCA 21 /23	Nepokretna pojedinačna
84	Z-7180	Ljetnikovac Jakša	Vis, LUČICA 1	Nepokretna pojedinačna
85	Z-6641	Kuća Užižić (Hektorović) i kuća Jakšić	Hvar, ULICA KROZ GRODU 5	Nepokretna pojedinačna
86	Z-4995	Staro groblje	Sučuraj,	Nepokretna pojedinačna
87	Z-6584	Staro groblje	Brusje, ULICA PRIKO	Nepokretna pojedinačna
88	Z-6697	Kuća Vučetić	Hvar, ULICA MARIJE MARIČIĆ 16	Nepokretna pojedinačna
89	Z-5142	Kuća Rosso	Hvar, ULICA KROZ BURAK 24	Nepokretna pojedinačna
90	RST-0762-1974.	Kuća Matković	Hvar, ULICA KROZ BURAK 26 , Hvar, ULICA BRAĆE BIBIĆ 15	Nepokretna pojedinačna
91	Z-5013	Kraljevi dvori	Vrbanj, VRBANJ	Nepokretna pojedinačna
92	Z-5155	Tvrđava	Sučuraj, ULICA FORTICA 11	Nepokretna pojedinačna
93	Z-5496	Kula Perasti	Vis, POD KULOM 6	Nepokretna pojedinačna
94	Z-6893	Kuća Vučetić	Hvar, ULICA KROZ BURAK 39	Nepokretna pojedinačna
95	Z-5146	Kuća Marchi (Stajlić)	Hvar, ULICA KROZ BURAK 43 , Hvar, ULICA HVARSKIH BRATOVŠTINA 1	Nepokretna pojedinačna
96	Z-6674	Kuća Domančić	Hvar, ULICA MARIJE MARIČIĆ 9	Nepokretna pojedinačna
97	Z-5149	Kuća Bučić	Hvar, ULICA KROZ BURAK 41	Nepokretna pojedinačna
98	RST-0612-1971.	Kuća Padovan	Hvar, ULICA KROZ BURAK 30	Nepokretna pojedinačna
99	Z-6471	Vojna promatračnica Smokovik	Hvar, ULICA SMOKOVNIK 1	Nepokretna pojedinačna
100	Z-6890	Vila Marchi	Hvar, ULICA KROZ BURAK 63	Nepokretna pojedinačna
101	Z-6673	Kuća uz crkvu Gospe Anuncijate	Hvar, ULICA KROZ BURAK 23	Nepokretna pojedinačna
102	Z-5141	Sklop kuća Grčina	Više adresa	Nepokretna pojedinačna

103	Z-6754	Kuća Mihovilčević	Hvar, ULICA NIKE KARKOVIĆA 18	Nepokretna pojedinačna
104	Z-5316	Kuća Tramontana	Vis, TRG KLAPAVICA 6	Nepokretna pojedinačna
105	Z-6704	Kuća Maričić	Hvar, ULICA FRANE PRIMIJA 4	Nepokretna pojedinačna
106	Z-6892	Kuća Matijević	Hvar, ULICA GRGE NOVAKA 9	Nepokretna pojedinačna
107	RST-0916-1976.	Kuća Bibić	Hvar, ULICA KROZ BURAK	Nepokretna pojedinačna
108	Z-5154	Kuća Marić	Hvar, ULICA BRAĆE BIBIĆ 11	Nepokretna pojedinačna
109	Z-6229	Zgrada Hrvatskoga doma	Vis, OBALA SV. JURJA 28 /30	Nepokretna pojedinačna
110	Z-6889	Kuća Vučetić	Hvar, ULICA KROZ BURAK 47	Nepokretna pojedinačna
111	Z-6221	Kuća Mardešić	Vis, UL. BISKUPA MIHE PUŠIĆA 3 /5	Nepokretna pojedinačna
112	Z-5314	Kuća s grbom Piretić (Jakša)	Vis, OBALA KRALJA KREŠIMIRA IV 4	Nepokretna pojedinačna
113	Z-5594	Zgrada	Vis, RADOJEVIĆA PROLAZ 6	Nepokretna pojedinačna
114	Z-5776	Palača Radošević	Vis, VINOGRADARSKA 19 /23	Nepokretna pojedinačna
115	Z-7181	Kuća Petrinović (Ismaelli)	Vis, PODLOŽA 5 /7	Nepokretna pojedinačna
116	Z-5313	Kuća Zamberlin s dvorištem	Vis, PODLOŽA 2	Nepokretna pojedinačna
117	Z-5777	Ljetnikovac Gariboldi	Vis, VLADIMIRA NAZORA 38 /40	Nepokretna pojedinačna
118	Z-7241	Kuća Makijaveli-Jerković (Pardvarić)	Vis, VLADIMIRA NAZORA 63 /65	Nepokretna pojedinačna
119	Z-6431	Zgrada Macela	Hvar, ŠETALIŠTE PUT KRIŽA 2	Nepokretna pojedinačna
120	Z-5810	Crkva sv. Nikole na groblju	Hvar, ULICA ŠIME BUZOLIĆ TOME 19A	Nepokretna pojedinačna
121	Z-5152	Kuća Jurić	Više adresa	Nepokretna pojedinačna
122	Z-6246	Kuća Zamberlin (Hektorović)	Vis, VLADIMIRA NAZORA 7 /9	Nepokretna pojedinačna
123	Z-7240	Zgrada ribarnice	Vis, OBALA SV. JURJA 6 /7	Nepokretna pojedinačna
124	Z-5058	Kaštel	Gornje Selo, GOSPE OD STOMORJA	Nepokretna pojedinačna
125	RST-1319-1988.	Stambeno-gospodarske zgrade	Zaraće, ULICA UVALA DUBOVICA 8	Nepokretna pojedinačna
126	Z-6288	Tvrđava Baterija	Vis, ŠETALIŠTE VIŠKI BOJ 12	Nepokretna pojedinačna
127	Z-4994	Kuća Petrić	Vrboska, VRBOSKA 397	Nepokretna pojedinačna
128	Z-6412	Ostatci utvrde Grad	Jelsa	Nepokretna pojedinačna
129	Z-5822	Kaštel	Komiža, RIVA SVETEGA MIKULE 8	Nepokretna pojedinačna
130	Z-5937	Kulturni krajolik otočja Palagruža	Komiža	Kulturni krajolik
131	Z-6479	Svjetionik Pokonji Dol	Hvar	Nepokretna pojedinačna
132	Z-5315	Svjetionik Host	Vis,	Nepokretna pojedinačna
133	Z-5107	Svjetionik Stončica	Vis	Nepokretna pojedinačna
134	Z-4771	Dvorac Martinis Marchi	Maslinica	Nepokretna pojedinačna
135	Z-7177	Crkva sv. Silvestra	Biševo, NAPOJE	Nepokretna pojedinačna
136	Z-6524	Crkva sv. Jurja	Brusje, ULICA PRIKO 57	Nepokretna pojedinačna

137	Z-4772	Crkva sv. Jelene	Donje Selo	Nepokretna pojedinačna
138	Z-4785	Crkva sv. Jurja	Gdinj, GDINJ 169	Nepokretna pojedinačna
139	Z-5061	Crkva sv. Mihovila	Srednje Selo,	Nepokretna pojedinačna
140	Z-6448	Crkva sv. Klementa	Hvar, ULICA VLAKA 15	Nepokretna pojedinačna
141	Z-5805	Sklop crkve sv. Magdalene s arheološkim nalazištem	Hvar,	Nepokretna pojedinačna
142	Z-5868	Crkva "Zvijezda mora"	Hvar, OBALA FABRIKA 37	Nepokretna pojedinačna
143	Z-6013	Bivši hospicij i tvrđava Veneranda	Hvar, ULICA DINKA KOVAČEVIĆA 3 , Hvar, ULICA DINKA KOVAČEVIĆA 3A	Nepokretna pojedinačna
144	Z-6773	Zvonik i ostatci crkve sv. Marka	Hvar, ULICA SVETI MARAK 16	Nepokretna pojedinačna
145	Z-5875	Ruševni ostaci crkve sv. Pelegrina	Hvar,	Nepokretna pojedinačna
146	Z-5044	Crkva sv. Kuzme i Damjana	Hvar, ULICA MARIJE MARIČIĆ 2	Nepokretna pojedinačna
147	Z-6710	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Hvar, ULICA DUHA SVETEGA	Nepokretna pojedinačna
148	Z-5091	Franjevački samostan Gospe od Milosti	Hvar, ŠETALIŠTE PUT KRIŽA 15	Nepokretna pojedinačna
149	Z-5817	Crkva sv. Roka	Hvar, ULICA SVETI MARAK 14	Nepokretna pojedinačna
150	Z-5695	Crkva Blažene Djevice Marije (Gospe od Planice)	Komiža, KOSTIRNA	Nepokretna pojedinačna
151	Z-5857	Crkva sv. Andrije na otoku Svecu	Sveti Andrija,	Nepokretna pojedinačna
152	Z-5353	Crkva sv. Mihovila	Komiža	Nepokretna pojedinačna
153	Z-5861	Spomenički sklop crkve i samostana sv. Nikole Mustera	Komiža	Nepokretna pojedinačna
154	Z-6489	Crkva sv. Marije Gusarice	Komiža, RIBARSKA ULICA	Nepokretna pojedinačna
155	RST-0554-1971.	Ruševine crkve sv. Andrije	Komiža	Nepokretna pojedinačna
156	RST-0027-1962.	Crkva na Gradini	Jelsa	Nepokretna pojedinačna
157	Z-4635	Starokršćanska bazilika	Grohote	Arheologija
158	Z-5560	Kulturno-povijesna cjelina grada Hvara	Hvar	Kulturnopovijesna cjelina
159	Z-5705	Kulturno-povijesna urbanistička cjelina Jelse	Jelsa	Kulturnopovijesna cjelina
160	Z-7070	Urbanistička cjelina naselja Vrboska	Vrboska	Kulturnopovijesna cjelina
161	Z-7178	Sklop kuća Marinković	Komiža,	Nepokretna pojedinačna
162	Z-5094	Kulturno - povijesna urbanistička cjelina grada Komiže	Komiža	Kulturnopovijesna cjelina
163	Z-6685	Trg Škor	Stari Grad	Nepokretna pojedinačna
164	Z-5098	Urbanistička cjelina Stari Grad	Stari Grad	Kulturnopovijesna cjelina
165	Z-5726	Kulturno-povijesna cjelina naselja Sućuraj	Sućuraj,	Kulturnopovijesna cjelina
166	Z-5093	Urbanistička cjelina grada Visa	Vis	Kulturnopovijesna cjelina
167	Z-4634	Špilja u uvali Pokrivenik	Zastražišće	Arheologija
168	Z-7527	Uvala Vira - prapovijesne gomile	Hvar	Arheologija

169	RST-0019	Ostaci grčkih zidina u kući Tadić - Gramatorov	Stari Grad	Arheologija
170	Z-5548	Arheološko nalazište Smirčić	Stari Grad	Arheologija
171	Z-5156	Hidroarheološko nalazište	Sućuraj	Arheologija
172	RST-0675	Hidroarheološko nalazište	Maslinica,	Arheologija
173	Z-5102	Arheološko nalazište gradine na Taleškoj glavici	Više adresa	Arheologija
174	Z-5101	Hidroarheološko nalazište	Vis	Arheologija
175	Z-5100	Arheološka zona Antička Issa	Vis	Arheologija
176	Z-4945	Kula Obradić-Bevilaqua (danas Machiedo)	Gromin Dolac, GROMIN DOLAC 8	Nepokretna pojedinačna
177	Z-4872	Crkva sv. Ivana	Jelsa, TRG SV. IVANA 10	Nepokretna pojedinačna
178	Z-4947	Crkva sv. Nikole od Planine	Sveta Nedjelja,	Nepokretna pojedinačna
179	Z-4942	Crkva sv. Lovrinca	Vrboska, VRBOSKA 365	Nepokretna pojedinačna
180	Z-4944	Kompleks crkve sv. Ante Opata i crkve sv. Roka	Vrisnik, VRISNIK 60	Nepokretna pojedinačna
181	Z-4946	Svjetionik	Sućuraj, PUT LUČICE 2	Nepokretna pojedinačna
182	Z-4887	Ostaci crkve sv. Petra	Nečujam	Nepokretna pojedinačna
183	Z-4871	Crkva sv. Roka	Jelsa, JELSA 375	Nepokretna pojedinačna
184	Z-5037	Crkva sv. Duha	Hvar, ULICA DUHA SVETEGA 8	Nepokretna pojedinačna
185	Z-5145	Kuća Maričić-Domančić	Hvar, ULICA KROZ BURAK 12	Nepokretna pojedinačna
186	Z-5084	Katedrala sv. Stjepana Pape	Hvar, TRG SVETOG STJEPANA 26	Nepokretna pojedinačna
187	Z-5086	Crkva sv. Jerolima sa hospicijem	Stari Grad, OBALA HRVATSKIH BRANITELJA 1 , Stari Grad, OBALA HRVATSKIH BRANITELJA 2	Nepokretna pojedinačna
188	RST-484	Ljetnikovac Božić-Ivanić	Milna, MILNA 5	Nepokretna pojedinačna
189	Z-6863	Kuća Bracanović i kuća uz bunar u Grodi	Hvar, ULICA MARIJE MARIČIĆ 20 , Hvar, ULICA MARIJE MARIČIĆ 22	Nepokretna pojedinačna
190	Z-777	Kuća Franetović s gospodarskom zgradom	Stari Grad, ULICA DINKA POLITEA 2 , Stari Grad, DUOLNJO KOLA 28	Nepokretna pojedinačna
191	Z-4786	Crkva Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije	Svirče, SVIRČE 141	Nepokretna pojedinačna
192	Z-4787	Crkva-tvrđava sv. Marije	Vrboska, VRBOSKA 417	Nepokretna pojedinačna
193	Z-4788	Crkva sv. Petra	Vrboska, VRBOSKA 501	Nepokretna pojedinačna
194	Z-6860	Zgrada bivšeg hotela "Slavija"	Hvar, OBALA RIVA 27	Nepokretna pojedinačna
195	Z-5600	Crkva Uznesenja Marijnog (ex. sv. Fabijana i Sebastijana)	Jelsa, JELSA 670	Nepokretna pojedinačna
196	RST-1415	Otočić Galijula	Palagruža,	Arheologija
197	Z-5555	Crkva sv. Stjepana	Stari Grad, TRG SV. STJEPANA 3	Nepokretna pojedinačna
198	Z-6505	Crkva sv. Ivana	Stari Grad, ULICA PAPE IVANA PAVLA II 5 , Stari Grad, ULICA PAPE IVANA PAVLA II 7	Nepokretna pojedinačna

199	Z-6359	Crkva sv. Nikole	Stari Grad, TORJUN 13	Nepokretna pojedinačna
200	Z-6439	Crkva sv. Duha	Vrbanj, VRBANJ 233	Nepokretna pojedinačna
201	Z-6841	Palača Ivanić	Hvar, ULICA SKALINE OD GOJAVE 9	Nepokretna pojedinačna
202	Z-6210	Kuća Zanchi	Komiža, ŠKOR 6	Nepokretna pojedinačna
203	Z-6536	Dominikanski samostan i crkva sv. Petra Mučenika	Stari Grad, KOD SV. PETRA 3	Nepokretna pojedinačna
204	Z-6289	Tvrđava Juraj III	Vis	Nepokretna pojedinačna
205	Z-5669	Kuća Tomić	Vis, RIBARSKA ULICA 22	Nepokretna pojedinačna
206	Z-5085	Benediktinski samostan sv. Ivana i sv. Antuna	Više adresa	Nepokretna pojedinačna
207	Z-5610	Arheološko nalazište Grapčeva špilja	Humac,	Arheologija
208	Z-5611	Crkva sv. Josipa	Svirče, SVIRČE	Nepokretna pojedinačna
209	Z-5696	Ruralna kulturno-povijesna cjelina Rogač	Rogač	Kulturnopovijesna cjelina
210	Z-5714	Ruralna kulturno-povijesna cjelina Stomorska	Stomorska	Kulturnopovijesna cjelina
211	Z-5761	Ruralna kulturno-povijesna cjelina Maslinica	Maslinica	Kulturnopovijesna cjelina
212	Z-5634	Crkva sv. Lucije	Stari Grad, VUKOVARSKA CESTA 1	Nepokretna pojedinačna
213	Z-5794	Arheološko nalazište Markova špilja	Hvar	Arheologija
214	Z-5698	Ostaci brodoloma parobroda Dubrovnik	Sućuraj,	Arheologija
215	Z-5713	Crkva sv. Roka	Stari Grad, KOD SV. ROKA 3	Nepokretna pojedinačna
216	Z-5742	Crkva sv. Magdalene	Svirče, SVIRČE 1	Nepokretna pojedinačna
217	Z-5750	Kula Kaštilac s arheološkim nalazištem	Vrboska,	Nepokretna pojedinačna
218	Z-5755	Crkva sv. Kuzme i Damjana	Vrbanj, VRBANJ	Nepokretna pojedinačna
219	Z-5770	Ostaci brodoloma ispred uvale Lučišće	Milna,	Arheologija
220	Z-5771	Ostaci brodoloma ispred uvale Zaraće	Zaraće,	Arheologija
221	Z-5802	Arheološko nalazište Vela Straža - prapovijesna gradina	Gornje Selo	Arheologija
222	Z-5825	Arheološko nalazište Bačokovo	Podhumlje,	Arheologija
223	Z-5828	Zgrada općine	Više adresa	Nepokretna pojedinačna
224	Z-5829	Sklop građevina na otočiću Galešniku	Hvar,	Nepokretna pojedinačna
225	Z-5862	Ruralna kulturno-povijesna cjelina Grohote	Grohote	Kulturnopovijesna cjelina
226	Z-5931	Arheološko nalazište Banje	Rogač	Arheologija
227	Z-6044	Ruralna kulturno-povijesna cjelina Donje Selo	Donje Selo	Kulturnopovijesna cjelina
228	Z-5993	Ruralna kulturno-povijesna cjelina Srednje Selo	Srednje Selo	Kulturnopovijesna cjelina
229	Z-6016	Ruralna kulturno-povijesna cjelina Gornje Selo	Gornje Selo	Kulturnopovijesna cjelina
230	Z-6140	Lokva Krušovica	Podhumlje,	Nepokretna pojedinačna
231	Z-6280	Mauzolej don Šime Ljubića	Stari Grad, ŠETALIŠTE DON ŠIME LJUBIĆA	Nepokretna pojedinačna
232	Z-6281	Crkva sv. Roka	Vrboska, VRBOSKA 287	Nepokretna pojedinačna
233	Z-6301	Ljetnikovac Hanibala Lucića	Hvar, ULICA HANIBALA LUCIĆA 8	Nepokretna pojedinačna

234	Z-6397	Crkva Gospe Anuncijate (Navještenja Blažene Djevice Marije)	Hvar, ULICA KROZ BURAK 21	Nepokretna pojedinačna
235	Z-6414	Crkva sv. Apolonije	Vrisnik, VRISNIK 20	Nepokretna pojedinačna
236	Z-6430	Antička vila u uvali Soline na otoku sv. Klementu	Hvar	Arheologija
237	Z-6445	Crkva sv. Jurja	Sućuraj, ULICA SV. JURJA 12	Nepokretna pojedinačna
238	Z-6496	Podmorska arheološka zona akvatorija otoka Visa, Biševa, Brusnika i Sveca	Vis	Arheologija
239	Z-6503	Ostatci brodoloma Austro-ugarske fregate Radetzky	Vis	Arheologija
240	Z-6527	Ostatci potonulog američkog aviona B-24 Liberator iz Drugoga svjetskog rata, koji se nalaze se u kanalu između Hvara i Pelješca	Sućuraj	Arheologija
241	Z-6631	Crkva Gospe od Zdravlja	Jelsa, JELSA 668	Nepokretna pojedinačna
242	Z-6582	Crkva sv. Jakova	Pitve, PITVE 116	Nepokretna pojedinačna
243	Z-7369	Ruralna kulturnopovijesna cjelina Mala Rudina	Rudina,	Kulturnopovijesna cjelina
244	Z-6650	Kuća Jakša	Hvar, ULICA DR. MATE MILIČIĆA 15 , Hvar, ULICA DR. MATE MILIČIĆA 17	Nepokretna pojedinačna
245	Z-6661	Palača Biankini	Stari Grad, ULICA BRAĆE BIANKINI 4	Nepokretna pojedinačna
246	Z-6743	Ostatci američkog aviona B-24 Liberator, Tulsamerican	Vis,	Arheologija
247	Z-6755	Kuća Bartučević	Hvar, ULICA NIKE KARKOVIĆA 12	Nepokretna pojedinačna
248	Z-6762	Kulturnopovijesna cjelina Pitve	Pitve,	Kulturnopovijesna cjelina
249	Z-6801	Olupina potonulog broda Palestro	Komiža,	Arheologija
250	Z-6814	Ostatci novovjekovnog brodoloma u uvali Labotovo	Komiža	Arheologija
251	Z-6815	Ostaci novovjekovnog brodoloma u Viškoj uvali	Vis	Arheologija
252	Z-6888	Sklop kuća uz crkvu sv. Ivana	Hvar,	Nepokretna pojedinačna
253	Z-6931	Crkva sv. Marije u Borima	Gornje Selo	Nepokretna pojedinačna
254	Z-6902	Arheološka zona grada Hvara	Hvar	Arheologija
255	Z-6933	Šoltanski čakavski govori		Nematerijalna
256	Z-6955	Iskustvo gajete falkuše – pučke vrednote vezane uz komišku gajetu falkušu (umijeće gradnje, navigacija, plovidba, ribolov, jezik)	Komiža	Nematerijalna
257	Z-6963	Zgrada bivše mletačke bolnice	Hvar, Obala Fabrika 35	Nepokretna pojedinačna
258	Z-6973	Bunar na Pjaci	Hvar, TRG SVETOG STJEPANA	Nepokretna pojedinačna
259	Z-6975	Bunar u Grodi	Hvar, ULICA MARIJE MARIČIĆ 16	Nepokretna pojedinačna
260	Z-6974	Gornji bunar na Dolcu	Hvar, TRG MARKA MILIČIĆA	Nepokretna pojedinačna
261	Z-6982	Kuća Dujma Balistrilića	Nečujam	Nepokretna pojedinačna
262	Z-6990	Cokavski govori otoka Visa	,	Nematerijalna
263	Z-7003	Crkva sv. Ane	Dol, TRG SV. ANE 1	Nepokretna pojedinačna
264	Z-7001	Crkva sv. Marije	Dol, TRG SV. MARIJE 1	Nepokretna pojedinačna

265	Z-7002	Crkva sv. Mihovila	Dol, GLAVICA 3	Nepokretna pojedinačna
266	Z-7073	Selo Vrisnik	Vrisnik,	Kulturnopovijesna cjelina
267	P-5860	Antički brodolom kod otoka Šćedra	Zavala,	Arheologija
268	P-5881	Arheološki lokalitet sa ostacima benediktinskog samostana i crkva sv. Silvestra	Biševo	Arheologija
269	Z-7219	Nova crkva sv. Jurja	Gdinj, GDINJ 87	Nepokretna pojedinačna
270	Z-7353	Zgrada hrvatskog doma	Stari Grad, NOVO RIVA 1 , Stari Grad, NOVO RIVA 2	Nepokretna pojedinačna
271	Z-7357	Kulturno-povijesni krajolik otočica Stipanska	Maslinica	Kulturni krajolik
272	P-6428	Lokalitet s ostacima aviona iz II. svjetskog rata B-24 H Lady Luck	Biševo	Arheologija
273	P-6429	Ostaci antičkog brodoloma	Zavala,	Arheologija
274	P-6430	Ostaci antičkog brodoloma	Nečujam	Arheologija
275	P-6431	Ostaci antičkog brodoloma s teretom tanjura i amfora	Hvar	Arheologija
276	P-6432	Ostaci antičkog brodoloma	Maslinica,	Arheologija
277	P-6471	Arheološki lokalitet sa ostacima povijesnih gomila na otoku Šćedru	Zavala	Arheologija
278	P-6559	Hvarska luka	Hvar	Arheologija
279	P-6560	Starogradska uvala	Stari Grad	Arheologija

Izvor: Registar kulturnih dobara, Ministarstvo kulture i medija

Osnovni razvojni pokazatelji u sklopu indeksa razvijenosti FLAG područja

JLS	Razvojna skupina prema IR	Indeks razvijenosti JLS	Prosječan dohodak po stanovniku, eura	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku, eura	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva	Indeks starenja	Visoko obrazovan o stanovništvo (VŠS, VSS)
Komiža	5	101,499	28.120,00	2.976,69	0,2086	100,07	186,5	0,1642
Vis	7	106,270	29.537,02	4.871,18	0,1760	109,68	203,3	0,2383
Hvar	8	111,673	30.723,23	7.318,32	0,0968	107,87	123,3	0,2342
Stari Grad	7	105,194	26.961,11	3.868,55	0,0990	106,86	191,3	0,1924
Šolta	6	102,807	29.419,17	5.496,23	0,2036	139,88	401,1	0,2734
Sućuraj	3	95,711	23.119,30	3.334,17	0,0896	107,69	452,1	0,2231
Jelsa	7	105,371	25.772,37	3.641,21	0,1104	103,76	185,8	0,2469
FLAG	n/p	n/p	27.664,60	4.500,91	0,1406	110,83	249,06	0,2246

Izvor: Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti - jedinice lokalne samouprave, MRRFEU

Ostvareni dolasci turista u razdoblju 2019.-2022. godina na području FLAG-a

	2019.			2020.			2021.			2022.		
	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani
Komiža	18,928	6,492	12,436	11,171	6,560	4,611	15,034	7,140	7,894	17,020	7,491	9,529

Vis	32,613	8,038	24,575	15,558	7,478	8,080	25,041	10,111	14,930	27,674	9,120	18,554
Hvar	208,584	8,952	199,632	49,641	9,899	39,742	114,893	10,540	104,353	165,581	18,947	156,634
Stari Grad	34,933	5,521	29,412	11,404	3,922	7,482	28,889	5,801	23,088	36,231	5,509	30,722
Jelsa	79,299	7,152	72,147	38,912	5,907	33,005	64,618	8,053	56,565	78,706	10,989	67,717
Sućuraj	8,368	567	7,801	5,228	458	4,770	8,077	542	7,535	8,100	445	7,655
Šolta	18,549	2,684	15,865	9,889	2,334	7,555	13,976	2,565	11,411	15,336	2,414	12,922
FLAG	401,274	39,406	361,868	141,803	36,558	105,245	255,494	37,612	217,882	348,648	54,915	303,733

Izvor: DZS, Statistička izvješća Turizam 2019., Turizam 2020., Turizam 2021., Turizam 2022.

Broj i struktura poljoprivrednih gospodarstva obzirom na organizacijski oblik

JLS	Organizacijski oblik poljoprivrednika						
	OPG	SOPG	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Druga pravna osoba i ostalo	Od toga broj ekoloških proizvođača
Komiža	107	3	3	2	2	0	6
Vis	230	12	7	13	0	0	13
Hvar	231	8	3	7	0	0	21
Stari Grad	297	18	1	8	1	0	5
Šolta	149	15	1	2	1	0	20
Sućuraj	36	0	1	1	0	0	3
Jelsa	469	16	1	9	2	1	46
FLAG	1519	72	17	42	6	1	114

Izvor: Upisnik poljoprivrednika, APPRRR

Struktura poljoprivrednih površina na području FLAG-a

JLS	Ukupna poljoprivredna površina (ha)	Ukupan broj parcela u ARKOD-u	Livade (ha)	Voćnjaci (ha)	Vinogradi (ha)	Maslinici (ha)	Pašnjaci (ha)	Oranice (ha)	Šume i šumsko zemljište (ha)
Komiža	66,74	462	1	51	139	187	3	35	2.622,34
Vis	336,11	1.132	18	78	408	417	30	84	2.548,47
Hvar	308,55	1.542	n/p	3	417	812	12	226	3.735,26
Stari Grad	406,47	2.174	5	42	680	1.038	14	278	3.149,13
Jelsa	729,19	3.999	10	67	1.199	2.084	11	428	7.505,90
Sućuraj	69,77	339	n/p	4	21	284	n/p	13	2.552,37
Šolta	224,77	891	n/p	17	60	731	n/p	31	2.093,55
FLAG	2.141,60	10.539	34	262	2.924	5.553	70	1.095	24.207,02

Izvor: Upisnik poljoprivrednika, APPRRR

Trend kretanja broja nezaposlenih na području FLAG-a

JLS	2019	2020	2021	2022	2023
-----	------	------	------	------	------

Hvar	119	159	139	110	105
Jelsa	108	155	131	99	85
Komiža	73	96	82	69	78
Stari Grad	67	106	98	71	68
Sućuraj	8	12	12	12	13
Šolta	88	97	93	73	67
Vis	116	135	107	109	110
FLAG Škoji	578	761	660	544	526
SDŽ	21562	25691	25135	21166	18918

Izvor: HZZ statistika

Kretanje broja nezaposlenih po mjesecima u 2022. godini na području FLAG-a

	2022											
Mjesec	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Hvar	160	161	152	117	78	67	60	54	49	87	161	175
Jelsa	140	146	131	113	88	63	61	60	63	89	113	126
Komiža	99	94	92	77	54	36	37	37	40	68	92	102
Stari Grad	95	91	87	75	65	50	46	46	44	72	84	98
Sućuraj	14	15	14	13	13	8	8	7	7	12	16	17
Šolta	93	95	94	85	70	56	58	55	50	66	77	79
Vis	129	138	147	135	107	71	69	65	78	106	135	133
FLAG Škoji	730	740	717	615	475	351	339	324	331	500	678	730
SDŽ	25013	24831	23803	22158	19475	17908	18539	18426	18207	20386	22250	22990

Izvor: HZZ statistika

Struktura nezaposlenih prema dobi u 2022. godini na području FLAG-a

JLS	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 i više	Ukupno
Hvar	2	0	2	4	9	3	6	8	6	2	42
Jelsa	0	0	7	3	4	9	4	7	3	9	46
Komiža	1	0	3	3	6	5	13	6	6	7	50
Stari grad	0	1	4	6	2	7	3	3	9	5	40
Sućuraj	0	0	1	1	0	0	1	1	1	2	7
Šolta	1	2	7	5	4	7	5	6	9	11	57
Vis	0	1	5	7	4	8	13	12	11	15	76
FLAG Škoji	4	4	29	29	29	39	45	43	45	51	318
SDŽ	514	1062	1726	1714	1730	1859	2014	2181	2478	1904	17182

Izvor: HZZ statistika

Trend kretanja godišnjeg prosjeka osiguranika (zaposlenih) na području FLAG-a

Godina	2019	2020	2021	2022
Hvar	2483	1883	2079	2417
Jelsa	1108	967	1061	1144
Komiža	511	455	464	486
Stari Grad	886	825	922	1050
Sućuraj	115	101	103	106
Šolta	415	385	419	442
Vis	740	670	728	778
FLAG Škoji	6258	5286	5776	6423
SDŽ	157576	151511	155844	161691

Izvor: Statističke informacije HZMO

Osnovni demografski pokazatelji područja FLAG-a

Naziv JLS	Natalitet		Mortalitet		Vitalni indeks		Prosječna starost stanovnika
Godina	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.
Komiža	10	6	32	23	31,3	26,1	46
Vis	14	11	34	31	41,2	35,5	46,8
Hvar	40	39	33	52	121,2	75	42
Stari Grad	34	24	37	40	91,9	60	45,5
Šolta	11	14	33	35	33,3	40	52,1
Sućuraj	4	5	9	11	44,4	45,5	53,7
Jelsa	28	26	50	54	56	48,1	45,9
FLAG Škoji	131	125	196	246	64,7	47,2	47,7

Izvor: DZS

Broj udruga na području FLAG-a obzirom na područje djelovanja

Jls	Broj udruga	Kultura i umjetnost	Zaštita prirode i okoliša	Gospodarstvo	Održivi razvoj	Socijalna djelatnost
Grad Hvar	82	24	8	9	6	5
Grad Stari Grad	54	18	6	7	5	6
Grad Vis	46	17	6	9	6	3
Grad Komiža	28	13	12	7	10	1
Općina Jelsa	61	25	13	8	10	5
Općina Sućuraj	7	2	1	3	1	0

Općina Šolta	27	9	7	3	3	3
FLAG Škoji	305	108	53	46	41	35

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske, listopad 2023.

PRILOG 2 – Provedba LRSR FLAG-a Škoji za razdoblje 2014.-2020.

Odlukom Uprave ribarstva od 29. prosinca 2017. godine odobrena je Lokalna razvojna strategija u ribarstvu FLAG-a Škoji u okviru provedbe Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo RH za programsko razdoblje 2014.-2020. godine. Nakon djelomičnog usvajanja prigovora na predmetnu odluku, Odlukom o izmjeni odluke o odobrenju lokalne razvojne strategije u ribarstvu od 12. lipnja 2019. godine ostvareni su uvjeti za početak provedbe LRSR FLAG-a Škoji 2014.-2020. koja je sadržavala 7 prioriternih mjera (6 za krajnje korisnike i 1 vezana za vođenje LRSR, rad i jačanje kapaciteta FLAG-a Škoji) za postizanje 4 definiranih strateških ciljeva.

Tablica 1 Prioritetne mjere i strateški ciljevi LRSR FLAG-a Škoji 2014.-2020. (V5_U2, 2018. godina)

Prioritetne Mjere (grupa aktivnosti) u programskom razdoblju 2014.-2020.	Strateški/specifični razvojni ciljevi FLAG-a Škoji u programskom razdoblju 2014.-2020.
1.1 Dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva i akvakulture	1. Jačanje gospodarskog razvoja obalnog (ribarstvenog) područja FLAG-a
1.2 Promicanje inovacija u ribarstvu/akvakulturi i poticanje diverzifikacije unutar i izvan komercijalnog ribarstva	
1.3 Razvoj morskog (obalnog) turizma i diverzifikacija djelatnosti	
2.1 Promicanje društvene dobrobiti i kulturne baštine u područjima ribarstva i akvakulture	2. Promicanje društvenog blagostanja te očuvanja i održivog korištenja kulturne i prirodne baštine u obalnim (ribarstvenim) područjima
2.2 Promicanje zaštite okoliša i prirodne baštine u području ribarstva/akvakulture i ublažavanje klimatskih promjena	
3.1 Cjeloživotno učenje i privlačenje mladih ljudi u području/djelatnostima ribarstva i akvakulture	3. Upotreba i razvijanje vještina, talenta i tradicijskih znanja lokalnih obalnih zajednica
4.2 Vođenje provedbe LRSR, rad i jačanje kapaciteta FLAG-a	4. Jačanje participativnije uključenosti u lokalni razvoj

Izvor: FLAG Škoji

FLAG-u je za provedbu LRSR dodijeljena javna potpora u ukupnom iznosu 13.584.600,00 kuna, od čega 10.188.450,00 kuna za provedbu operacija u okviru prihvatljivih mjera za krajnje korisnike i 3.396.150,00 kuna za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR.

Tijekom provedbe FLAG je samoinicijativno, a temeljem konzultacijskog procesa s dionicima, iskazanog interesa korisnika i financijske vrijednosti ulaganja unutar strateških ciljeva, izmijenio LRSR još 3 puta pa je ona u konačnici sadržavala 4 prioritetne mjere unutar 3 strateška cilja. Također, konačna verzija LRSR FLAG-a Škoji za razdoblje 2014.-2020. (V8_I4_2023) sadrži i

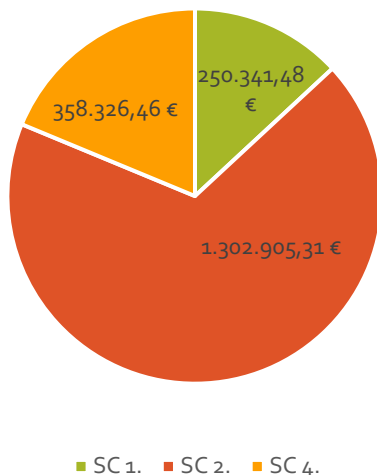
dodatna sredstva proizašla kroz izmjene Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014.-2020. godine koje su obuhvaćale i povećanje alokacije za Prioritet Unije 4. Sukladno izraženim potrebama FLAG-a Škoji koje su dostavljene Upravljačkom tijelu 2022. godine, u LRSR FLAG-a Škoji ugrađeno je dodatnih 111.573,25 EUR. Također, konačnom izmjenom LRSR, dio sredstava rezerviran za tekuće troškove i troškove vođenja LRSR prealociran je u korist mjera krajnjih korisnika kako bi se maksimizirala apsorpcija sredstava. Konačna alokacija tako je iznosila 1.911.573,25 eura, od čega za mjere krajnjih korisnika 1.553.246,79 eura, a za tekuće troškove i troškove provedbe LRSR 358.326,46 eura.

Tablica 2 Prioritetne mjere i strateški ciljevi LRSR FLAG-a Škoji 2014.-2020. s pripadajućim alokacijama (V 8_14_2023)

Prioritetne Mjere u programskom razdoblju 2014.-2020.	Raspoloživa sredstva po prioritetnim mjerama (EUR)	Strateški/specifični razvojni ciljevi FLAG-a Škoji u programskom razdoblju 2014.-2020.	Raspoloživa sredstva po strateškim ciljevima (EUR)
1.1 Poboljšanje kvalitete ulova, dodavanje vrijednosti, prerada i trženje proizvoda ribarstva i akvakulture te poticanje energetske učinkovitosti i ublažavanja klimatskih promjena	250.341,48	1. Održivo i konkurentno ribarstvo	250.341,48
2.1 Promicanje društvene dobrobiti i kulturne baštine u područjima ribarstva i akvakulture	578.026,85	2. Promicanje društvenog blagostanja te očuvanja i održivog korištenja kulturne i prirodne baštine u obalnim (ribarstvenim) područjima	1.302.905,31
2.2 Promicanje zaštite okoliša i prirodne baštine u području ribarstva/akvakulture i ublažavanje klimatskih promjena	724.878,46		
4.2 Vođenje provedbe LRSR, rad i jačanje kapaciteta FLAG-a	358.326,46	4. Jačanje participativnije uključenosti u lokalni razvoj	358.326,46

Izvor: FLAG Škoji

Alokacije prema strateškim ciljevima LRSR FLAG-a Škoji
2014.-2020.

U studenom 2019. godine, po stjecanju uvjeta za početak provedbe LRSR, FLAG Škoji raspisuje svoj prvi natječaj u programskom razdoblju 2014.-2020. za dodjelu potpore projektima u okviru mjere 2.1 „Promicanje društvene dobrobiti i kulturne baštine u područjima ribarstva i akvakulture“. Tijekom programskog razdoblja 2014.-2020. FLAG Škoji raspisat će ukupno 7 natječaja za 3 prioritetne mjere, s posljednjim natječajem raspisanim u ožujku 2023. godine. Slijedeći akcijski plan provedbe, informacije o pripremljenosti projekata i interes za prijave projekata po prioritetnim mjerama, prvotno su raspisane prioritetne mjere 2.1 i 2.2 čiji je fokus na promicanju i zaštiti kulturne i prirodne baštine FLAG-a Škoji. Projekti prijavljeni na natječaje za ove mjere financijski su bili izdašni te je postojao velik interes, kako prijavitelja iz javnog sektora, tako i korisnika iz civilnog sektora za povlačenje sredstava. Budući da je prijavitelje iz gospodarskog sektora ribarstva bilo mnogo zahtjevnije animirati i potaknuti na prijave projekata, natječaji za dodjelu potpore u okviru prioritetne mjere 1.1 raspisivani su u posljednjoj fazi provedbe, čak četiri puta, s ciljem privlačenja što većeg broja korisnika, a s obzirom na spremnost prijavitelja.

Tablica 3 Raspisani natječaji i dodijeljena sredstva provedbom LRSR FLAG-a Škoji 2014.-2020.

Prioritetna mjera	Datum raspisivanja FLAG Natječaja	Odabrani projekti	Iznos odobrene potpore po projektu (EUR)	Ukupan iznos odobrene potpore po prioritetnoj mjeri (EUR)
1.1 Dodavanje vrijednosti proizvodima ribarstva i akvakulture	30.12.2020.	Nositelj projekta: Geopark Viški arhipelag Naziv projekta: GEOfish	38.405,34	38.405,34
1.1 Poboljšanje kvalitete ulova,	10.05.2022.	Nositelj projekta: ŠARAG, obrt za ribolov	15.703,11	175.395,60

dodavanje vrijednosti, prerada i trženje proizvoda ribarstva i akvakulture te poticanje energetske učinkovitosti i ublažavanja klimatskih promjena		Naziv projekta: Modernizacija i povećanje konkurentnosti obrta za ribarstvo Šarag		
	11.10.2022.	Nositelj projekta: Ribarska zadruga Komiža Naziv projekta: Komiška sabljarka	74.197,23	
	04.04.2023.	Nositelj projekta: ŠARAG, obrt za ribolov Naziv projekta: Očuvanje kvalitete ulova i povećanje održivosti obrta za ribolov ŠARAG	24.477,37	
		Nositelj projekta: Conger d.o.o. Naziv projekta: Congerova štorija o ribi	61.017,89	
2.1 Promicanje društvene dobrobiti i kulturne baštine u područjima ribarstva i akvakulture	21.11.2019.	Nositelj projekta: Općina Jelsa; projektni partner: Muzej općine Jelsa Naziv projekta: Izgradnja zgrade muzeja za novi stalni postav ribarske zbirke u Vrboskoj	200.331,81 ⁶ (297.812,84)	578,026,85
		Nositelj projekta: Grad Hvar Naziv projekta: Posjetiteljski centar Rotonda	200.331,81	
	29.12.2021.	Nositelj projekta: Općina Sućuraj Naziv projekta: Interpretacijski centar ribarske baštine Sućuraj	23.233,92	
		Nositelj projekta: Grad Komiža Naziv projekta: Ribarska zbirka Grada Komiže	56.648,28	

⁶ Sukladno Prilogu IV. Pravilnika o uvjetima, kriterijima, načinu odabira, financiranja i provedbe lokalnih razvojnih strategija u ribarstvu (NN 77/2020, 74/2022, 8/2023), a nastavno na dodatna sredstva proizašla kroz izmjene Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014.-2020. godine koje obuhvaćaju i povećanje alokacije za Prioritet Unije 4, Općini Jelsa rezervirano je dodatnih 97.481,03 EUR u odnosu na iznos iz Odluke o dodjeli sredstava. Predmetna sredstva zatražena su zahtjevom za odobrenje promjena te su uključena u izračun u Tablici 3.

2.2 Promicanje zaštite okoliša i prirodne baštine u području ribarstva/akvakulture i ublažavanje klimatskih promjena	06.05.2020.	Nositelj projekta: Plavi svijet Vis Projekttni partner: Geopark Viški arhipelag Naziv projekta: Pogled na more - edukativni punktovi otoka Visa	126.764,12	724.878,45
		Nositelj projekta: Grad Stari Grad Naziv projekta: „Morski prsti otoka Hvara“ – valorizacija prirodne baštine poluotoka Kabel	128.153,81	
		Nositelj projekta: Grad Hvar Naziv projekta: Geostaza – hvarski tsunamit 66	199.814,19	
		Nositelj projekta: Općina Jelsa Naziv projekta: Staza bioraznolikosti Jelsa	90.734,57	
		Nositelj projekta: Općina Šolta Naziv projekta: Eko Šolta – ispod i poviše	136.704,66	
		Nositelj projekta: Grad Vis Projekttni partner: Geopark Viški arhipelag Naziv projekta: Kopnenim putevima do mora	42.707,10	

Izvor: FLAG Škoji

PRILOG 3 – Plan uključivanja dionika u proces izrade, provedbe, praćenja i vrednovanja Lokalne razvojne strategije u ribarstvu FLAG-a Škoji za programsko razdoblje 2021.-2027.

1.UVOD

Lokalna razvojna strategija FLAG-a Škoji za programsko razdoblje 2021.-2027. (skraćeno LRSR FLAG-a Škoji 2021.-2027., u daljnjem tekstu LRSR) predstavlja temeljni strateški i operativni dokument za financiranje projekata na području obuhvata FLAG-a Škoji (otoci Hvar, Vis i Šolta te njihov pripadajući arhipelag) posredstvom LEADER/CLLD mjere u okviru Programa za ribarstvo i akvakulturu Republike Hrvatske 2021-2027. omogućujući razvoj sektora ribarstva te cjelokupnog ribarstvenog područja FLAG-a Škoji.

Cilj izrade LRSR je izrada sveobuhvatne analize područja, njegovih geografskih, gospodarskih, demografskih i socijalnih značajki kako bi se identificirale razvojne potrebe i kreirale mjere koje će omogućiti konkretne intervencije i projektne odgovore na definirane potrebe ribarstvenog područja, vodeći se načelima LEADER/CLLD pristupa, a u čemu posebno mjesto zauzima parcipativno i multisektorsko planiranje i upravljanje lokalnim razvojem i samom LRSR.

Shodno navedenom, neophodno je promišljeno planiranje uključivanja dionika u proces izrade i provedbe LRSR u programskom razdoblju 2021.-2027., uključujući njihovo sudjelovanje u postupku praćenja i vrednovanje provedbe LRSR.

Ovaj Plan uključivanja dionika (eng. Stakeholder Engagement Plan, u daljnjem tekstu SEP) utvrđuje načela uključivanja i alate koji će se primjenjivati tijekom cijelog programskog razdoblja 2021.-2027. SEP pruža uvid u dionike uključene u proces izrade, provedbe, praćenja i vrednovanja LRSR kao i vrijeme, razinu i format/metodu uključivanja i sudjelovanja u svim relevantnim fazama tijekom programskog razdoblja 2021.-2027.

Poseban doprinos plana uključivanja dionika predstavlja razvoj praćenja učinka dodane vrijednosti LEADER-a koja se prati na razini provedbe aktivnosti FLAG-a te provedbe projekata i aktivnosti korisnika mjera FLAG-a.

Uključivanje dionika odgovornost je FLAG-a Škoji, koji je nositelj LRSR, nositelj Plana uključivanja te nositelj odnosa s dionicima.

Slika 1 Grafički vizual područja obuhvata FLAG-a Škoji

2. SVRHA I CILJEVI IZRADE PLANA UKLJUČIVANJA DIONIKA

LEADER/CLLD mjera temelji se na načelima “bottom up” pristupa koji uključuje distribuciju informacija, višesmjernu konzultaciju te participativno planiranje i uključivanje kako bi se kroz postupak izrade i provedbe lokalne razvojne strategije učinkovito identificirale i zadovoljile ključne razvojne potrebe područja obuhvata lokalne akcijske skupine.

Kako bi se osiguralo poštivanje načela “bottom up” pristupa, obveza FLAG-a je osigurati da lokalno partnerstvo čine predstavnici civilnih, javnih i privatnih lokalnih socioekonomskih interesa, pri čemu nijedna skupina zasebno nema kontrolu nad donošenjem odluka te da u izradi LRSR bude uključena lokalna zajednica putem predstavnika različitih interesnih i društvenih skupina.

Tijekom postupka izrade LRSR iznjedrena je razvojna vizija područja FLAG-a Škoji koji vizionarski se identificira kroz izrijek:

„ Mi smo ribarstvena zajednica koja ponosno, odgovorno i održivo baštini prirodne tradicijske i životne vrijednosti kolijevke hrvatskog ribarstva te ih mudro i inkluzivno usmjerava u integriranu gospodarsku, socijalnu i ekološku dobrobit pojedinaca, organizacije i čitave lokalne zajednice”

Plan uključivanja dionika ima relevantnu ulogu u postizanju vizije, a svrha izrade Plana uključivanja dionika je osigurati postojanje legitimne, relevantne, vjerodostojne, valjano implementirane, ažurne i aktualne LRSR koja je usklađena s potrebama zajednice, koja osigurava opstojnost učinka njezine provedbe te kontinuitet progresa organizacije FLAG-a Škoji i implementacije LEADER/CLLD pristupa.

Za postizanje svrhe izrade Plana uključivanja dionika potrebno je uključivanje dionika u različitim fazama upravljanja Lokalnom razvojnom strategijom u ribarstvu obzirom da su neosporne sljedeće tvrdnje:

- ✓ provedba procesa uključivanja dionika osigurava legitimnosti LRSR 2021.-2027.
- ✓ prikupljanje informacija od dionika koji raspolažu bitnim podacima osigurava relevantnost LRSR 2021.-2027.
- ✓ razmatranje perspektive različitih dionika osigurava vjerodostojnost postupka izrade LRSR
- ✓ uključivanje dionika u postupak provedbe LRSR 2021.-2027. osigurava ispunjavanje definiranih potreba i implementaciju planiranih mjera
- ✓ uključivanje dionika u postupak praćenja LRSR 2021.-2027. osigurava ažurnost i aktualnost LRSR 2021.-2027.

- ✓ uključivanje dionika u postupak vrednovanja osigurava opstojnost učinka provedbe LRSR 2021.-2027. te kontinuitet progressa organizacije i implementacije LEADER/CLLD pristupa
- ✓ kontinuirano preispitivanje pristupa i održavanje fleksibilnosti usporedno s odvijanjem procesa planiranja, provedbe, praćenja i vrednovanja LRSR 2021.-2027. osigurava vjerodostojnost i usklađenost s potrebama zajednica tijekom cjelokupnog programskog razdoblja

Ciljevi plana uključivanja dionika su:

1. *Identificiranje relevantnih dionika za različite faze upravljanja LRSR*
2. *Formiranje metodološkog okvira za učinkovito uključivanje dionika u različite faze upravljanja LRSR*
3. *Formiranje metodološkog okvira za praćenje rezultata i pokazatelja uključivanja dionika u različite faze upravljanja LRSR*
4. *Razvoj metodologije za praćenje učinka LEADER/CLLD pristupa*

Kako bi se postigli ciljevi Plana uključivanja dionika potrebno je sljedeće:

- ✓ identificirati skupine dionika uključujući širok spektar javnog, civilnog i gospodarskog sektora koji će biti uključeni u izradu, provedbu i vrednovanje Lokalne razvojne strategije FLAG-a Škoji za programsko razdoblje 2021.-2027.
- ✓ kategorizirati i priorizirati dionike
- ✓ identificirati postojeće i moguće odnose između dionika
- ✓ definirati uloge i odgovornosti dionika tijekom provedbe LRSR
- ✓ opisati metode uključivanja dionika za svaku skupinu dionika po ključnim fazama programskog razdoblja (izrada, provedbe, praćenja i evaluacije LRSR)
- ✓ odrediti metodu bilježenja događaja uključivanja dionika i njihovih rezultata
- ✓ odrediti točke praćenja učinka LEADER/CLLD pristupa

Plan uključivanja sadrži temeljna načela i smjernice koje će se primjenjivati tijekom programskog razdoblja. Za praćenje i evidentiranje primjene i učinaka SEP-a putem baza podataka zadužena je stručna služba FLAG-a Škoji.

3. IDENTIFICIRANJE SKUPINA DIONIKA

Prvi i najvažniji korak u stvaranju smislenog SEP-a je identifikacija širokog raspona relevantnih dionika.

Kao polazište, stručna služba FLAG-a Škoji izradila je popis grupa koje su prethodno bile angažirane u različitim aktivnostima, programima i projektima FLAG-a Škoji ili bili korisnici FLAG mjera te analizirala dionike koji do sada nisu bili uključeni u aktivnosti FLAG-a (temeljem javno dostupnih baza podataka), kako bi se osigurala sveobuhvatna pokrivenost i zastupljenost različitih društvenih i interesnih skupina.

Uvidom u postojeće baze podatka stručne službe FLAG-a Škoji identificirani su sljedeće skupine dionika:

1. *PARTNERSTVO LOKALNE AKCIJSKE SKUPINE U RIBARSTVU ŠKOJI*
2. *STRUČNA SLUŽBA LOKALNE AKCIJSKE SKUPINE U RIBARSTVU ŠKOJI*
3. *VANJSKI STRUČNJACI*
4. *PREDSTAVNICI CIVILNOG SEKTORA KOJI NISU UKLJUČENI U PARTNERSTVO*
5. *PREDSTAVNICI JAVNOG SEKTORA KOJI NISU UKLJUČENI U PARTNERSTVO*
6. *PREDSTAVNICI GOSPODARSKOG SEKTORA RIBARSTVA I POVEZANIH SEKTORA KOJI NISU UKLJUČENI U PARTNERSTVO*
7. *DJECA I MLADI*
8. *MEDIJI*

3.1.OPIS OBILJEŽJA DIONIKA

U ovom poglavlju opisuju se osnovna obilježja dionika i temeljni razlozi njihovog identificiranja kao relevantnih temeljem iskustva u programskom razdoblju 2014.-2020.

3.1.1. PARTNERSTVO FLAG-A ŠKOJI

FLAG ŠKOJI osnovan je kao bottom up inicijativa u čijem su osnivanju sudjelovali predstavnici javnog, civilnog i gospodarskog sektora. Tehničku potporu osnivanju FLAG-a Škoji pružila je stručna služba LAG-a Škoji koja djeluje na istom području obuhvata kao FLAG Škoji. Partnerstvo je kreirano na način da u potpunosti zadovoljava kriterij da niti jedna interesna skupina nema većinu glasova, a da minimalno 40% predstavnika čine predstavnici gospodarskog sektora ribarstva. Članovi u partnerstvu djeluju putem svojih ovlaštenih predstavnika.

Partnerstvo djeluje kroz sljedeća tijela :

- *Skupština*
- *Upravni odbor*
- *Nadzorni odbor*
- *Predsjednik FLAG-a Škoji*
- *Voditelj*

Skupština je najviše tijelo upravljanja, dok je za vođenje LRSR, odnosno postupak odabira projekata zadužen Upravni odbor koji je i tijelo zaduženo za održavanje načela sektorske zastupljenosti obzirom da donosi odluke o prijemu u članstvo i isključivanju iz članstva. Nadzorni

odbor predstavlja tijelo za prigovore na odluke Upravnog odbora, uključujući i odluke vezane uz postupak odabira projekata.

Predsjednik FLAG-a predsjedava Skupštinom dok je voditelj osoba ovlaštena za rad FLAG-a te vodi poslovanje organizacije na operativnoj razini.

3.1.2. STRUČNA SLUŽBA FLAG-a ŠKOJI

FLAG Škoji profesionalno djeluje od 1. siječnja 2017., a u kontinuitetu od 1. siječnja 2019. godine. Specifičnost stručne službe je da djeluje na prometno izuzetno slabo povezanom području te da su joj uredi disperzirani na dva otoka, a međusobna komunikacija odvija se digitalnim medijima komunikacije. Opis zadataka stručne službe FLAG-a reguliran je Pravilnikom u unutrašnjem ustrojstvu i plaćama zaposlenika FLAG-a Škoji, a operativne zadatke dodjeljuje voditeljica FLAG-a sukladno Pravilniku o unutarnjem ustrojstvu i plaćama zaposlenika FLAG-a i internim aktima FLAG-a. Stručna služba predstavlja komunikacijsku osovinu sa širokim krugom dionika tijekom cjelokupnog postupka izrade, provedbe, praćenja i vrednovanja LRSR. Stručna služba zadužena je i za komunikaciju sa svim identificiranim dionicima.

3.1.3. VANJSKI STRUČNJACI

Tijekom ključnih faza u provedbi LRSR u rad FLAG-a uključuju se vanjski stručnjaci koji posjeduju kompetencije relevantne za neku od sljedećih faza; izrada, provedba, praćenje i vrednovanje LRSR, a sve kako bi se osigurala kvaliteta i neovisnost tijekom cijelog procesa izrade i provedbe i vrednovanja LRSR.

Vanjski stručnjaci uključuju se u direktnu komunikaciji s identificiranim dionicima tijekom različitih faza izrade, provedbe, praćenja i vrednovanja LRSR, uključujući pripremu događanja i drugih oblika uključivanja; održavanje događaja, pripremu izvješća i dopisa nakon događaja; pripremu komunikacijskih bilješki pri čemu usko surađuje sa stručnom službom tijekom svake faze uključivanja dionika.

3.1.4. PREDSTAVNICI CIVILNOG SEKTORA KOJI NISU UKLJUČENI U PARTNERSTVO

Područje FLAG-a Škoji karakterizira velik broj organizacija civilnog društva, a posebice udruga, koji su nositelji društvenog i kulturnog života zajednice, a sve značajniji udio imaju u području zaštite okoliša. Na području FLAG-a, sukladno uvidu u Registar udruga Republike Hrvatske trenutno je aktivno 305 udruga.

Broj udruga po JLS i prikaz zastupljenosti udruga u područjima djelovanja relevantnima za FLAG Škoji iskazani u Tablici 1.

JLS	BROJ UDRUGA	KULTURA I UMJETNOST	ZAŠTITA PRIRODE I OKOLIŠA	GOSPODARSTVO	ODRŽIVI RAZVOJ	SOCIJALNA DJELATNOST
GRAD HVAR	82	24	8	9	6	5

GRAD STARI GRAD	54	18	6	7	5	6
GRAD VIS	46	17	6	9	6	3
GRAD KOMIŽA	28	13	12	7	10	1
OPĆINA JELSA	61	25	13	8	10	5
OPĆINA SUĆURAJ	7	2	1	3	1	0
OPĆINA ŠOLTA	27	9	7	3	3	3
UKUPNO	305	108	53	46	41	35

Tablica 1; Broj udruga na području FLAG-a Škoji i prikaz ključnih djelatnosti
Izvor: Registar udruga RH, listopad 2023.

U programskom razdoblju 2014.-2020. predstavnici civilnog sektora pokazali su se kao relevantan dionik u formiranju partnerskih projekata, a poseban interes za uključivanje u aktivnosti FLAG-a pokazale su udruge iz područja zaštite okoliša i prirode te kulturne baštine.

3.1.5. PREDSTAVNICI JAVNOG SEKTORA KOJI NISU UKLJUČENI U PARTNERSTVO

U programskom razdoblju 2014.-2020. uspostavljena je suradnja s odgojno-obrazovnim institucijama i kulturnim ustanovama koje su iskazale interes za korištenjem promotivnih ilustriranih publikacija FLAG-a Škoji: Sušenje ribe, Velika priča male srdele i Ribolovni alati-orte u sklopu provedbe programa u području svog djelovanja.

Kroz projekte financirane od strane FLAG-a u programskom razdoblju 2014.-2020. korisnici i krajnji korisnici javnog sektora koji nisu članovi FLAG-a doprinijeli su provedbi LRSR sudjelovanjem u projektima odobrenima putem mjera FLAG-a. Primjerice, Muzej Općine Jelsa partner je u projektu "Izgradnja zgrade muzeja za stalni postav ribarske zbirke u Vrbovskoj", a u aktivnosti projekta Geofish uključena je Srednja škola A.M. Karamaneo u Visu.

U programskom razdoblju 2014.-2020. nedovoljno je uspostavljena suradnja i komunikacija s pružateljima javnih komunalnih usluga te je potrebno intenzivirati suradnju s javnim ustanovama koje djeluju u području zaštite prirode i okoliša.

3.1.6. PREDSTAVNICI GOSPODARSKOG SEKTORA RIBARSTVA I POVEZANIH DJELATNOSTI KOJI NISU UKLJUČENI U PARTNERSTVO

U programskom razdoblju 2014.-2020. identificirana je nedovoljna uključenost predstavnika gospodarskog sektora u aktivnosti FLAG-a što je konačnici rezultiralo i manjkom interesa za korištenjem mjera FLAG-a. Sukladno podacima, na području FLAG-a postoje 34 ugostiteljska objekta koji su registrirani kao prvokupci, 202 obrta s djelatnošću ribarstva, školjkarstva i uzgoja morskih organizama te 231 povlastica za gospodarski ribolov što čini široku bazu dionika koje je potrebno uključiti u postupak provedbe LRSR. Pored njih kao ključnog dionika potrebno je uključiti predstavnike sektora turizma, te pružatelje usluga i servisa vezanih uz ribarstvo.

3.1.7. DJECA I MLADI

Depopulacija i odseljavanje mladog i obrazovanog stanovništva temeljni su razvojni problemi FLAG-a Škoji.

Djeca i mladi u programskom razdoblju 2014.-2020. bila su krajnji korisnici velikog dijela projekta financiranih putem natječaja FLAG-a Škoji. Djeca i mladi pokazali su veliki interes za korištenjem promotivnih materijala FLAG-a Škoji te su se pokazali kao kvalitetan i senzibilan medij za komuniciranje vrednota FLAG-a Škoji poput zaštite okoliša i prirode, kulturne baštine i zajedništva.

3.1.8. MEDIJI

U programskom razdoblju 2014.-2020. mediji su pokazali interes za radom FLAG-a Škoji, no nedovoljno su korišteni u smislu povećanja vidljivosti rada FLAG-a i rezultata provedbe te informiranja potencijalnih korisnika o mogućnosti korištenja sredstava.

4. OPIS UKLJUČENOSTI DIONIKA

Identificirani dionici imaju specifične uloge u ključnim fazama uključivanja tijekom programskog razdoblja 2021.-2027.

Četiri ključne faze uključivanja dionika su:

1. *Izrada LRSR*
2. *Provedba LRSR*
3. *Praćenje LRSR*
4. *Med term i ex post evaluacija LRSR*

Za svaku pojedinu fazu izrađen je opis uključenosti dionika.

4.1. OPIS UKLJUČENOSTI DIONIKA U FAZI IZRADE LRSR 2021.-2027.

U fazi izrade ključno je analizirati razvojne osobitosti područja FLAG-a Škoji uvažavajući perspektive predstavnika javnog, civilnog i gospodarskog sektora te različitih društvenih skupina.

Višesektorske radionice prilika su za susrete i razmjenu viđenja interesnih skupina koje često nemaju priliku međusobno komunicirati te nisu upoznati s potrebama sektora s kojim nisu u kontaktu kroz vlastito djelovanje.

Tijekom postupka izrade LRSR identificirani dionici će se uključivati s različitim razinama odgovornosti i sudjelovanja, no kontinuirano će se pratiti njihovi međusobni odnosi i povezanost.

U nastavku se donosi opis uključenost identificiranih dionika obzirom na njihovu specifičnost.

4.1.1. PARTNERSTVO FLAG-A ŠKOJI

Najviše tijelo upravljanja FLAG-a je Skupština koja je zadužena za usvajanje godišnjeg Plana rada FLAG-a Škoji i Financijskog plana rada. Sastavni dio plana rada je planiranje postupka izrade, provedbe, praćenja i vrednovanja LRSR koji na operativnoj razini planira dinamiku za svaku pojedinu fazu. Planom rada za 2023. godinu i financijskim planom rada planirana je izrada LRSR i struktura planiranih troškova i izvora financiranja. U partnerstvu s članovima FLAG-a planirano je organiziranje događanja koja će širu javnost obavijestiti o postupku izrade LRSR. Partnerstvo ima važnu ulogu u informiranju šireg kruga identificiranih dionika o postupku izrade LRSR te njihovog uključivanja u aktivnosti izrade LRSR poput radionica, animacijskih događanja i sl.

Tijekom postupka izrade LRSR članovi Skupštine kontinuirano se uključuju u postupak izrade LRSR te su ključni dionici u postupku analize stanja, identificiranju razvojnih potreba, izrade prijedloga mjera i financijskog plana LRSR. Finalni dokument također se usvaja od strane najvišeg tijela upravljanja LRSR, Skupštine FLAG-a Škoji.

4.1.2 STRUČNA SLUŽBA FLAG-A ŠKOJI

Zadaca stručne službe FLAG-a je koordiniranje cjelokupnog postupka izrade LRSR. Obzirom da predstavnici stručne službe komuniciraju sa širokom bazom dionika oni će predložiti listu dionika te biti zaduženi za provedbu Plana uključivanja dionika, Također, oni će sudjelovati na sastancima, radionicama i raspravama tijekom postupka izrade LRSR.

Stručna služba FLAG-a će koristiti svoje postojeće kanale komunikacije i načine uključivanja (npr. službenu web stranicu, facebook i instagram profile) kako bi informirali javnost o koracima u procesu izrade, provedbe, praćenja i izrade LRSR.

Stručna služba zadužena je za tehničku organizaciju radionica s dionicima, postupke nabave promotivnih materijala, nabavu vezanu uz aktivnosti animacije dionika kao i jačanje kapaciteta dionika te učinkovitu provedbu svih aktivnosti vezanih uz postupak izrade LRSR. Stručna služba komunicira sa svim identificiranim dionicima te ih međusobno povezuje, a posebice intenzivnu suradnju ostvaruje s vanjskim stručnjacima i partnerstvom FLAG-a Škoji.

4.1.3 VANJSKI STRUČNJACI

Vanjski stručnjaci angažirani za postupak izrade LRSR i sektorskih analiza potrebnih za izradu LRSR, te su zaduženi su za vođenje konzultacijskog procesa sa svim dionicima uključenima u postupak izrade LRSR kroz sve metode uključivanja dionika definirane kao relevantne, a u čemu usko surađuju sa stručnom službom FLAG-a Škoji.

4.1.4 PREDSTAVNICI CIVILNOG SEKTORA KOJI NISU ČLANOVI PARTNERSTVA

O postupku izrade LRSR dionici civilnog sektora koji nisu članovi partnerstva upoznat će se putem digitalnih platformi komunikacije FLAG-a Škoji, te obavijesnih plakata. Predstavnici civilnog sektora koji su bili korisnici mjera FLAG-a ili sudionici u animacijskim i promotivnim aktivnostima FLAG-a te se nalaze u bazama podataka FLAG-a Škoji, pozivaju se elektroničkom

poštom na aktivno sudjelovanje u postupku izrade LRSR te se uključuju u izradu dokumenta putem radionica, polustrukturiranih intervju a i anketnih upitnika.

4.1.5 PREDSTAVNICI JAVNOG SEKTORA KOJI NISU ČLANOVI PARTNERSTVA

O postupku izrade LRSR dionici javnog sektora koji nisu članovi partnerstva upoznaju se putem digitalnih platformi komunikacije FLAG-a Škoji. Obzirom da je riječ o relevantnim dionicima kontaktirati će se slanjem obavijesti putem elektroničke pošte kojom će im se dostaviti i upit vezan uz područje njihovog djelovanja radi analize stanja. Kao posebno relevantni dionici identificirane su odgojno-obrazovne ustanove, komunalna poduzeća, nautički centri i muzeji. U postupak izrade LRSR uključiti će se i predstavnici javnog sektora na regionalnoj razini, a posebice iz područja zaštite okoliša i prirode (JU More i krš).

4.1.6 PREDSTAVNICI GOSPODARSKOG SEKTORA RIBARSTVA I POVEZANIH SEKTORA KOJI NISU ČLANOVI PARTNERSTVA

U programskom razdoblju 2014.-2020. identificiran je manjak interesa predstavnika gospodarskog sektora za sudjelovanje u aktivnostima FLAG-a i samim korištenjem mjera FLAG-a te je poseban naglasak stavljen na animaciju dionika iz gospodarskog sektora za uključivanje u postupak izrade LRSR. Zadužen za komunikaciju s predstavnicima gospodarskog sektora je vanjski stručnjak koji će ih osobnim kontaktom (licem u lice ili telefonom) obavijestiti o postupku izrade LRSR, a u cilju što kvalitetnije analize, definiranja potreba i mjera koristeći metodu polustrukturiranog intervju a identificirati snage, slabosti, prilike i prijetnje te razvojne potrebe kako bi se izradio set mjera koje će doprinijeti razvoju održivog i konkurentnog gospodarstva FLAG-a Škoji. Kao posebno relevantni prepoznati su dionici predstavnici gospodarskog sektora ribarstva (ribari, otkupljivači, trgovci ribom i ribljim proizvodima te trgovine). Za uključivanje dionika koji nisu članovi koristiti će se javno dostupne baze podataka za kontakte.

4.1.7 DJECA I MLADI

Djeca i mladi uključuju se indirektno i anonimno na način da su tijekom postupka izrade LRSR izrađeni promotivni obavijesni predmeti koji će se distribuirati među djecom osnovnoškolske dobi (prvi razred). Djeca i mladi biti će i korisnici informativnih kampanja koje će FLAG provesti među odgojno-obrazovnim ustanovama na temu gastronomske, kulturne i prirodne baštine FLAG-a Škoji.

4.1.8. MEDIJI

Mediji će biti obavješteni o postupku izrade LRSR rezultatima korištenja Pripremne potpore III.1 i rezultatima postupka akreditacije za programsko razdoblje 2014.-2020. Kao posebno relevantan i dostupan medij identificirani su Nautic radio i Radio Split.

4.2. OPIS UKLJUČENOSTI DIONIKA U PROVEDBU LRSR 2021.-2027.

U fazi provedbe ključno je upoznati što širi krug dionika s raspoloživim mjerama i financijskim alokacijama u okviru LRSR FLAG-a Škoji te samim natječajima za financiranje projekta putem LRSR FLAG-a Škoji. U ovaj fazi ključno je provesti dovoljan broj aktivnosti korištenjem različitih metoda uključivanja dionika (promotivnih aktivnosti, radnih sastanaka, edukativno-informativnih radionica) kako bi se postigli željeni pokazatelji rezultata i pokazatelji ostvarenja ali i pokazatelji vezani uz dodanu vrijednosti LEADER-a/CLLD-a koji su iskazani u Poglavlju 8 SEP-a koji se prate se na razini FLAG-a (aktivnosti FLAG-a) te na razini operacija i aktivnosti korisnika mjera FLAG-a.

U nastavku se donosi opis uključenost i međusobnu povezanost identificiranih dionika obzirom na njihovu specifičnost.

4.2.1. PARTNERSTVO FLAG-A ŠKOJI

Na godišnjoj razini Skupština FLAG-a uključena je u provedbu LRSR, te na razini godine precizira plan raspisivanja natječaja, i po potrebi donosi odluku o izmjeni LRSR. Za postupak odabira i provedbe projekta odgovoran je Upravni odbor koji je u fazi provedbe LRSR najaktivnije tijelo koje sudjeluje u svim fazama odabira projekta. Tijekom provedbe LRSR partnerstvo FLAG-a Škoji osnaživati će se i poticati na aktivno sudjelovanje u provedbi LRSR kroz studijska putovanja i edukativne radionice. Također, članovi partnerstva mogući su korisnici mjera FLAG-a pri čemu se posebna pažnja stavlja na izbjegavanje sukoba interesa.

4.2.2. STRUČNA SLUŽBA FLAG-A ŠKOJI

Zadaca stručne službe FLAG-a je koordiniranje cjelokupnog postupka provedbe LRSR. Služba je zadužena za animacijske aktivnosti vezane uz provedbu LRSR, komunikaciju s dionicima ali i neposredno vođenje cjelokupne provedbe LRSR, uključujući stručnu pripremu natječajne dokumentacije, Analizu I pristiglih prijava te koordiniranje svih postupka odabira s vanjskim stručnjacima i nadležnim tijelima FLAG-a. Stručna služba FLAG-a će koristiti svoje postojeće kanale komunikacije i načine uključivanja dionika (npr. službenu web stranicu FLAG-a, facebook i instagram profile) kako bi se javnost informirala o koracima provedbe, objavi natječaja i rezultatima provedbe LRSR. Stručna služba zadužena je za tehničku organizaciju radionica s dionicima, postupke nabave promotivnih materijala, nabavu vezanu uz aktivnosti animacije dionika kao i jačanje kapaciteta dionika te učinkovitu provedbu svih aktivnosti vezanih uz postupak provedbe LRSR. Kapaciteti stručne službe jačaju se putem sudjelovanja na radionicama u organizaciji drugih pravnih osoba i tijela.

4.2.3. VANJSKI STRUČNJACI

Vanjski stručnjaci angažirani tijekom provedbe LRSR uključuju se u postupku Analize II kako bi se kvalitativno ustvrdila i ocijenila kvaliteta pristiglih zahtjeva za potporu te njihova usklađenost sa ciljevima LRSR i strateškim dokumentima više razine.

4.2.4. PREDSTAVNICI CIVILNOG SEKTORA KOJI NISU ČLANOVI PARTNERSTVA

O postupku provedbe LRSR, a posebice otvorenih natječaja FLAG-a Škoji dionici civilnog sektora koji nisu članovi partnerstva upoznat će se putem digitalnih platformi komunikacije FLAG-a Škoji.

Stručna služba FLAG-a Škoji će temeljem javno dostupnih podataka u Registru udruga Republike Hrvatske identificirati udruge iz područja vezanih uz strateške ciljeve FLAG-a, uvrstiti ih u bazu dionika i koristeći identificirane metode uključivanja potaknuti ih na sudjelovanje u animacijskim i promotivnim aktivnostima FLAG-a radi postizanja identificiranih ciljeva LRSR, pri čemu će se posebna pažnja staviti na jačanje kapaciteta OCD-a za korištenjem mjera FLAG-a bilo u svojstvu nositelja projekta bilo u svojstvu partnera projekta. Predstavnici civilnog sektora koji su sudjelovali u aktivnostima FLAG-a Škoji bilo kao korisnici mjera FLAG-a, bili kao sudionici u animacijskim i promotivnim aktivnostima te se nalaze u bazama podataka FLAG-a Škoji pozivaju se mailom na aktivno sudjelovanje u postupku provedbe LRSR.

4.2.5. PREDSTAVNICI JAVNOG SEKTORA KOJI NISU ČLANOVI PARTNERSTVA

O postupku provedbe LRSR, a posebice otvorenih natječaja FLAG-a Škoji, dionici javnog sektora koji nisu članovi partnerstva upoznat će se putem digitalnih platformi komunikacije FLAG-a Škoji, a o mogućnostima sudjelovanja u animacijskim i promotivnim aktivnostima FLAG-a Škoji dostavom obavijesti na javno dostupne adresa. Stručna služba FLAG-a Škoji će temeljem javno dostupnih podataka identificirati predstavnike javnog sektora iz područja vezanih uz strateške ciljeve FLAG-a, uvrstiti ih u bazu dionika i koristeći identificirane metode uključivanja potaknuti ih na sudjelovanje u aktivnostima FLAG-a te izradu konkretnih operacija za postizanje identificiranih ciljeva.

S obzirom da su u rad ove grupe dionika uključene jedinice lokalne samouprave koje su uglavnom osnivači identificiranih relevantnih predstavnika iz ove grupe, planirano je održavanje radnih sastanaka kako bi se predstavnici sektora upoznali s mogućnostima uključivanja u rad FLAG-a i korištenje mjera FLAG-a.

4.2.6. PREDSTAVNICI GOSPODARSKOG SEKTORA RIBARSTVA I POVEZANIH SEKTORA KOJI NISU ČLANOVI PARTNERSTVA

O postupku provedbe LRSR, a posebice otvorenih natječaja FLAG-a Škoji dionici gospodarskog sektora koji nisu članovi partnerstva upoznat će se putem digitalnih platformi komunikacije FLAG-a Škoji, a o mogućnostima sudjelovanja u animacijskim i promotivnim aktivnostima FLAG-a Škoji dostavom obavijesti na javno dostupne adresa.

4.2.7. DJECA I MLADI

Djeca i mladi uključiti će se putem animacijskih i promotivnih aktivnosti FLAG-a Škoji

4.2.8. MEDIJI

Mediji će kontinuirano biti obavješteni o ključnim točkama vezanima uz postupak izrade LRSR.

4.3. OPIS UKLJUČENOSTI DIONIKA U FAZI PRAĆENJA PROVEDBE LRSR 2021.-2027.

U fazi praćenja provedbe ključnu ulogu imaju dionici koji su usko vezani za provedbu LRSR te zaduženi za uspješnost provedbe LRSR.

4.3.1. PARTNERSTVO FLAG-A ŠKOJI

Skupština FLAG-a prati provedbu LRSR na godišnjoj razini. Godišnje izvješće o radu FLAG-a koje usvaja Skupština, a sadrži podatke relevantne za praćenje provedbe LRSR te se na taj način osigurava uključenost partnerstva u praćenje provedbe LRSR.

4.3.2. STRUČNA SLUŽBA FLAG-A ŠKOJI

Stručna služba FLAG-a izrađuje različite evidencije i baze kojima se prati realizacija akcijskih planova.

Ostali identificirani dionici (osim djece i mladih) u postupak praćenja uključuju se pomoću Priopćenja o stanju provedbe LEADER/CLLD mjere na području obuhvata FLAG-a Škoji.

4.4. OPIS UKLJUČENOSTI DIONIKA U FAZI VREDNOVANJA LRSR 2021.-2027.

Vrednovanje LRSR provodi se na dvije razine. Unutarnje vrednovanje provodi se na godišnjoj razini i sastavni je dio Godišnjeg izvješća o radu za n-1 godinu.

Vanjsko vrednovanje provodi se dva puta; jedno *mid term* vrednovanje predviđeno u 2026. godini te *ex post* vrednovanje u 2029. godini.

U nastavku se donosi opis uključenost identificiranih dionika obzirom na njihovu specifičnost.

4.4.1. PARTNERSTVO FLAG-A ŠKOJI

Na godišnjoj razini Skupština FLAG-a interno vrednuje provedbu LRSR kroz usvajanje godišnjeg izvješća o radu. Vanjsko vrednovanje kao zasebno izvješće vanjskog stručnjaka također usvaja Skupština FLAG-a Škoji. Unutarnje i vanjsko vrednovanje povezani su s postupkom izmjene LRSR obzirom da pored praćenja provedbe predstavlja temelj za eventualne izmjene LRSR. Članovi partnerstva uključit će se i u postupak vrednovanja putem ankete i polustrukturiranog intervjua.

4.4.2. STRUČNA SLUŽBA FLAG-A ŠKOJI

Zadaća stručne službe FLAG-a je koordiniranje postupka vrednovanja LRSR, izrađuje prijedlog unutrašnjeg vrednovanja te koordinira postupak vanjskog vrednovanja LRSR. Za potrebe postupka vrednovanja stručna služba analizira i po potrebi vanjskom stručnjaku dostavlja baze podataka vezane uz postupak provedbe LRSR.

4.4.3. VANJSKI STRUČNJACI

Vanjski stručnjaci angažiraju se za postupke vrednovanja LRSR dva puta tijekom programskog razdoblja (*mid term* i *ex post* evaluacija) kako bi stručno i nepristrano ustvrdili postizanje učinka LRSR pri čemu su zaduženi za komunikaciju sa širokom bazom dionika, a posebice putem ankete i polustrukturiranog intervjua.

4.4.4. PREDSTAVNICI CIVILNOG SEKTORA KOJI NISU ČLANOVI PARTNERSTVA

Predstavnici civilnog sektora koji nisu članovi partnerstva uključuju se u postupak vrednovanja LRSR putem ankete i polustrukturiranog intervjua kako bi se procijenio učinak provedbe iz njihove perspektive djelovanja. S rezultatima vrednovanja upoznaju se putem platformi komunikacije FLAG-a i medijskih objava te priopćenja FLAG-a i tematske radionice.

4.4.5. PREDSTAVNICI JAVNOG SEKTORA KOJI NISU ČLANOVI PARTNERSTVA

Predstavnici javnog sektora koji nisu članovi partnerstva uključuju se u postupak vrednovanja LRSR putem ankete i polustrukturiranog intervjua kako bi se procijenio učinak provedbe iz njihove perspektive djelovanja. S rezultatima vrednovanja upoznaju se putem platformi komunikacije FLAG-a i medijskih objava te priopćenja FLAG-a i tematske radionice.

4.4.6. PREDSTAVNICI GOSPODARSKOG SEKTORA RIBARSTVA I POVEZANIH KOJI NISU ČLANOVI PARTNERSTVA

Predstavnici gospodarskog sektora koji nisu članovi partnerstva uključuju se u postupak vrednovanja LRSR putem ankete i polustrukturiranog intervjua kako bi se procijenio učinak provedbe iz njihove perspektive djelovanja. Zasebno će se pratiti predstavnici koji su se u provedbu uključili kao korisnici mjera i sudionici aktivnosti FLAG-a, a zasebno oni koji nisu. Rezultatima vrednovanja upoznaju se putem platformi komunikacije FLAG-a i medijskih objava te priopćenja FLAG-a i tematske radionice.

4.4.7. DJECA I MLADI

U postupak vrednovanja uključit će se mladi putem anketnih upitnika. S rezultatima provedbe upoznat će se putem uspostavljenih info kutića u odgojno-obrazovnim ustanovama.

4.2.8. MEDIJI

Mediji će kontinuirano biti obavještavani priopćenjima o postupku vrednovanja LRSR.

5. METODE UKLJUČIVANJA DIONIKA

Tijekom cjelokupnog procesa upravljanja LRSR FLAG-a Škoji predviđeno je korištenje različitih metoda angažmana koje ovise o specifičnoj fazi procesa i skupini dionika. Ovisno o odabranoj razini uključenosti, za svaku skupinu dionika primjenjivati će se različite metode uključivanja. Za

svaku metodu uključivanja definiran je voditelj procesa uključivanja. Opis metode, faza uključivanja, dionici i voditelj procesa uključivanja definirani su u Tablici 2

Tablica 2: Prikaz metoda uključivanja dionika

METODA	OPIS METODE	FAZA UKLJUČVANJA	DIONICI	VODITELJ PROCESA UKLJUČIVANJA
ANKETA	Koristi se kao instrument za prikupljanje podataka za potrebe karakterizacije početne situacije te za konzultacije i procjenu učinka u fazi vrednovanja LRSR. Upitnici sadrže unaprijed definirane skupove pitanja, osmišljene za prikupljanje određenih informacija.	Izrada LRSR Vrednovanje LRSR	Predstavnici partnerstva Predstavnici javnog, civilnog i gospodarskog sektora koji nisu uključeni u partnerstvo	Vanjski stručnjak
INTERVJU	Forma istraživanja u obliku interaktivnog razgovora radi prikupljanja podataka. Preporuka je korištenje polustrukturiranog intervjua koji predstavlja dvosmjerni dijalog u kojemu istraživač mora održavati ravnotežu između fleksibilnosti i provedbe predviđenog plana ispitivanja.	Izrada LRSR Vrednovanje LRSR	Predstavnici partnerstva Predstavnici javnog, civilnog i gospodarskog sektora koji nisu uključeni u partnerstvo	Vanjski stručnjak
TEMATSKÉ RADIONICE	Otvorne i istraživačke sjednice koje se koriste za sudjelovanje s različitim skupinama dionika. Ova je metoda osmišljena za dobivanje informacija o preferencijama i mišljenjima te za stvaranje ideja za mjere i projekte u okviru LRSR	Izrada LRSR Provedba LRSR Vrednovanje LRSR	Predstavnici partnerstva Predstavnici javnog, civilnog i gospodarskog sektora koji nisu uključeni u partnerstvo	Stručna služba FLAG-a Vanjski stručnjak
EDUKATIVNO INFORMATIVNE RADIONICE	Forma neformalnog obrazovanja i usavršavanja. Koristi se radi jačanja kapaciteta zajednice za provedbu LRSR stvaranjem kompetentnih korisnika mjera i nositelja projekata.	Provedba LRSR	Predstavnici partnerstva Predstavnici javnog, civilnog i gospodarskog sektora koji nisu uključeni u partnerstvo	Vanjski stručnjak
STUDIJSKA PUTOVANJA	Edukativni izlet s ciljem učenja i unapređenja postojećih znanja i vještina nužnih za uspješnu izradu i vođenje LRSR	Izrada LRSR Provedba LRSR	Partnerstvo FLAG-A Stručna služba FLAG-A -a	Stručna služba FLAG-a
RADNI	Ad hoc sastanci (online ili uživo) između internih dionika i drugih osoba i	Izrada LRSR	Predstavnici partnerstva	

SASTANCI	organizacija povezanih s FLAG-om, organizirani s ciljem rasprave o tekućim stvarima i novonastalim pitanjima, važnim za prikupljanje i upravljanje podacima i pripremu projektnih prijedloga.	Provedba LRSR	Predstavnici javnog, civilnog i gospodarskog sektora koji nisu uključeni u partnerstvo	Stručna služba FLAG-a
SJEDNICE	Sastanak tijela partnerstva radi donošenja odluke relevantne za fazu upravljanja LRSR	Izrada LRSR Provedba LRSR Praćenje LRSR Vrednovanje LRSR	Predstavnici partnerstva	Predstavnici Partnerstva
PROMOTIVNE AKTIVNOSTI I KAMPANJE	Sklop osmišljenih aktivnosti usmjerenih jačanju vidljivosti i prepoznatljivosti postupka vezanih uz izradu i provedbu LRSR korištenjem promotivnih i obavijesnih predmeta i materijala FLAG-a	Izrada LRSR Provedba LRSR	Predstavnici javnog, civilnog i gospodarskog sektora koji nisu uključeni u partnerstvo Djeca i mladi	Stručna služba FLAG-a
ANIMACIJSKE AKTIVNOSTI	Sklop osmišljenih aktivnosti namijenjen direktnom uključivanju dionika u provedbu aktivnosti vezanih uz rad FLAG-a i ciljeve LRSR	Izrada LRSR Provedba LRSR	Mediji Predstavnici partnerstva Predstavnici javnog, civilnog i gospodarskog sektora koji nisu uključeni u partnerstvo Djeca i mladi Mediji	Stručna služba FLAG-a

6. PLAFORME KOMUNIKACIJE FLAG-A S DIONICIMA

1. MREŽNA STRANICA FLAG-A ŠKOJI

Mrežna stranica FLAG-a Škoji www.flag-skoji.hr koristi se za komuniciranje o aktivnostima FLAG-a Škoji, javno predstavljanje dokumenata LRSR, objavu natječaja FLAG-a, informiranje javnosti o rezultatima projekata, priopćenje o stanju provedbe i rezultatima vrednovanja provedbe LRSR.

2. DRUŠTVENE MREŽE

Društvene mreže (instagram i facebook stranica FLAG-a Škoji) koriste se za komunikaciju sa širom bazom dionika kojima se na jednostavan i dopadljiv način predstavlja područje djelovanja FLAG-a Škoji te su upućuju na korištenje mrežne stranice FLAG-a i uključivanje u aktivnosti FLAG-a, uključujući i korištenje mjera FLAG-a.

3. ELEKTRONSKO GLASILO (NEWSLETTER) FLAG-A ŠKOJI

Jednom godišnje dionici se upoznaju s rezultatima provedbe LEADER/CLLD mjere putem elektronskog glasila i javnog priopćenja koje se distribuira putem e-mail adresa koja se nalaze u bazama korisnika i dionika FLAG-a uz poštivanje odredbi zaštite osobnih podataka.

4. INFO KUTAK FLAG-A ŠKOJI

Tijekom programskog razdoblja 2014.-2020. FLAG Škoji započeo je praksu uspostave info kutaka u osnovnim i srednjim školama putem kojih javnost obavještava o svrsi, ciljevima i rezultatima svog rada kao i rezultatima provedenih projekta, a posebnim naglaskom na gastronomiju, prirodnu i kulturnu baštinu ribarstvenog područja.

5. PROMOTIVNI MATERIJALI

Širokom paletom atraktivnih promotivno-obavijesnih predmeta koje distribuira dionicima kao i tiskanim i digitalnim publikacijama vezanima uz područje svog djelovanja, FLAG Škoji na dopadljiv edukativno-informativan način upoznaje dionike s ribarstvenim područjem, svrhom, ciljevima i područjima djelovanja organizacije.

7. INDIKATIVNI AKCIJSKI PLAN UKLJUČIVANJA DIONIKA

Akcijski plan uključivanja dionika na godišnjoj razini iskazuje planiran broj implementacije definiranih metoda uključivanja dionika, odnosno brojčano iskazuje minimalna broj planiranih aktivnosti po grupama namijenjenih uključivanju svih identificiranih dionika.

Tablica 3 : Indikativni akcijski plan uključivanja dionika

AKTIVNOST	BROJ ODRŽANIH AKTIVNOSTI							OPIS AKTIVNOSTI
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
STUDIJSKO PUTOVANJE	1	1	1	1	1	1	1	Namijenjena članovima i predstavnicima stručne službe FLAG-a radi jačanja kapaciteta za upravljanje LRSR u svim fazama provedbe
EDUKATIVNO INFORMATIVNA RADIONICA	1	6	6	6	1	1	0	Radionice su namijenjene jačanju kapaciteta dionika za pripremu i provedbu projekta putem FLAG natječaja
TEMATSKA RADIONICA	3	1	1	3	1	1	3	Namijenjene su dionicima FLAG-a kako bi se utvrdile i po potrebi revidirale razvojne potrebe ribarstvenog područja te mjere i intervencije kojima je moguće odgovoriti na iste.
ANIMACIJSKA AKTIVNOST	1	3	3	3	2	1	1	Animacijske aktivnosti koriste obilježja FLAG-a kako bi se kreirala

								dogadjanja namijenjena širokom krugu dionika kako bi se upoznali s radom FLAG-a te rezultatima prošlih iz aktivnosti projekata
SJEDNICA PARTNERSTVA	2	2	2	2	2	2	2	Donošenja odluka vezanih uz provedbu LRSR temeljeno na višesektorskom dioničkom upravljanju
POSTUPAK ANKETIRANJA DIONIKA	1	0	0	1	0	0	1	Aktivnost se provodi u fazi izrade i vrednovanja LRSR
POSTUPAK INTERVJUIRANJA DIONIKA	1	0	0	1	0	0	1	Aktivnost se provodi u fazi izrade i vrednovanja LRSR
RADNI SASTANAK	7	14	14	14	7	7	7	Iako je riječ o ad hoc sastancima na kojima se rješavaju aktualnosti vezane uz provedbu LRSR dinamiku održavanja moguće je planirati temeljem iskustva u razdoblju 2014.-2020.
PROMOTIVNO-ANIMACIJSKA AKTIVNOST I KAMPANJA	2	2	2	2	2	2	2	Aktivnost se odnosi na distribuciju promotivnih obavijesnih predmeta i/ili provedbu kompleksnijih promotivno-informacijskih kampanja

8. OČEKIVANI POKAZATELJI OSTVARENJA PLANA UKLJUČIVANJA DIONIKA

U ovom poglavlju iskazani su očekivani ključni i mjerljivi pokazatelji ostvarenja SEP-a primjenom različitih metoda uključivanja dionika. Vrijednosti se mjere na godišnjoj razini kako bi se ostvarile očekivane vrijednosti 2029. godine. Praćenje plana ostvarenja ključno je i za upravljanje potencijalnim rizicima. Ukoliko se identificira da dinamika ostvarenja ukazuje da se neće ostvariti potrebno je identificirati pronaći dodatne aktivnosti kojima će se postići pokazatelji ostvarenja. U tablici 4 iskazan je indikativni plan pokazatelja ostvarenja za 2029. godinu.

Tablica 4. Indikativan plan pokazatelja ostvarenja

POKAZATELJ OSTVARENJA	OČEKIVANA OSTVARENA VRIJEDNOST 2029. GODINE	DOKAZ POSTIGNUTIH POKAZATELJA
BROJ SUDIONIKA EDUKATIVNO-INFORMATIVNIH RADIONICA	150	POTPISNA LISTA
BROJ SUDIONIKA TEMATSKIH RADIONICA	100	POTPISNA LISTA
BROJ SUDIONIKA ANIMACIJSKIH AKTIVNOSTI	350	POTPISNA LISTA, FOTOGRAFIJE, IZVJEŠĆA
BROJ SUDIONIKA RADNIH SASTANAKA	35	ZAPISNICI, POTPISNE LISTE

BROJ NOVO FORMIRANIH PARTNERSTVA	2	BROJ IZRAĐENIH PROJEKTNIH PRIJAVA
BROJ MEDIJSKIH OBJAVA	7	MEDIJSKA OBJAVA
BROJ ANEKTIRANIH DIONIKA	150	ISPUNJEE ANKETA, IZVJEŠĆE STRUČNJAKA
BROJ INTERVJUIRANIH OSOBA	100	ZAPISNIK, IZVJEŠĆE STRUČNJAKA
BROJ TISKANIH PUBLIKACIJA	1000	OTPREMNICA
BROJ DISTRIBUIRANIH PROMOTIVNO-OBAVIJESNIH PREDMETA	1500	OTPREMNICA
BROJ PROVEDENIH PROMOTIVNIH KAMPANJA	4	OTPREMNICA, IZVJEŠĆE, MEDIJSKE OBJAVE
BROJ USPOSTAVLJENIH/ UNAPRIJEĐENIH INFO KUTAKA FLAG-A ŠKOJI	7	OTPREMNICA, IZVJEŠĆE, MEDIJSKE OBJAVE

9. POKAZATELJI ZA DODANU VRIJEDNOST LEADER/CLLD PRISTUPA

Inovativni karakter LRSR predstavlja razvoj pokazatelja za LEADER/CLLD. Evidentiranjem i praćenjem pokazatelja za dodanu vrijednost LEADR/CLLD pristupa utvrditi će se sinergijski učinak LRSR koja je rezultat cjelokupne provedbe LRSR, a prvenstveno rezultat sinergije aktivnosti koje provodi FLAG, a na koje se velikim djelom odnosi SEP, te rezultata projekata i aktivnosti korisnika mjera FLAG-a.

Ostvareni rezultati pokazatelja prate se na godišnjoj razini te iskazuju u postupku unutarnjeg i vanjskog vrednovanje LRSR. Važno je napomenuti da su pokazatelji za LEADER/CLLD indikativni te da je jedan od zadataka FLAG-a u ovom programskom razdoblju razviti mjerljive i vjerodostojne pokazatelje kako bi se učvrstila relevantnost LEADER/CLLD pristupa kako na lokalnoj tako i na globalnoj razini.

Pokazatelji za dodanu vrijednost LEADER/CLLD vezani uz rezultate korisnika također su pokazatelj uspješno provedenih aktivnosti i metoda SEP-a, a posebice onih kojima je cilj jačanje kapaciteta dionika za provedbu projekata

U Tablici 5. je naveden indikativni popis pokazatelja za LEADER/CLLD koji se postižu kroz projekte/aktivnosti korisnika mjera FLAG-a, a za koje su zaslužne uspješno provedene aktivnosti plana uključivanja dionika,

INDIKATIVNI POPIS POKAZATELJA ZA LEADER/CLLD KROZ PROJEKTE/AKTIVNOSTI KORISNIKA MJERA FLAG-A	OČEKIVANA VRIJEDNOST 2029. GODINE
Broj operacija (projekata) koje uključuju kombinaciju jačanja znanja i/ili vještina i fizičkih ulaganja	5
Broj operacija (projekata) koji doprinose ukupnoj integraciji zajednice <i>Broj operacija (projekata) od kojih koristi ima cjelokupna zajednica područja FLAG-a a ne samo pojedina lokalna razina (JLS)</i>	2
Broj operacija (projekata) koji se nadovezuju, povezani su te koriste rezultate drugih projekata <i>Broj operacija (projekata) koje su povezane sa drugim projektima koji su provedeni, koriste i nadograđuju njihove rezultate i sl.</i>	2
Broj operacija (projekata) koji proizvode novu vrijednost (proizvode ili usluge) isključivo putem lokalnih resursa	1
Broj operacija koje zajednički provodi nekoliko vrsta promotora (projektnih partnera); <i>Navedite broj partnerskih (zajedničkih) projekata predstavnika različitih interesnih skupina kojima se ostvaruje međusektorska sinergija i time doprinos boljim rezultatima i učincima politike.</i>	6
Broj zajedničkih operacija (projekata) korisnika (promotora) iz gospodarske interesne skupine <i>Npr. Zajednički projekti partnera obrta i poduzeća, zadruge i d.o.o., obrta u ribarstvu, d.o.o.-a ili sl.</i>	0
Broj zajedničkih operacija (projekata) korisnika (promotora) iz javne interesne skupine <i>Npr. Zajednički projekti JLS i komunalnog poduzeća ili više JLS</i>	1
Broj zajedničkih operacija (projekata) korisnika (promotora) iz civilne interesne skupine <i>Npr. Zajednički projekti partnera koji su udruge, zaklade i sl.</i>	1
Broj zajedničkih operacija (projekata) korisnika (promotora) iz javne i civilne interesne skupine <i>Npr. Zajednički projekti partnera: JLS i udruga; udruga i javna ustanova, zaklada i javna ustanova i sl.</i>	1
Broj zajedničkih operacija (projekata) korisnika (promotora) iz javne i gospodarske interesne skupine <i>Npr. Zajednički projekti partnera: JLS i zadruga; Javna ustanova i poduzeće i sl.</i>	1
Broj zajedničkih (operacija) projekata korisnika (promotora) iz civilne i gospodarske interesne skupine	1
Broj zajedničkih operacija (projekata) korisnika (promotora) iz sve tri interesne skupine javne, gospodarske i civilne <i>Npr. Zajednički projekti partnera: JLS i udruga i zadruga i sl.</i>	1
Broj projekata koje ne bi bilo moguće provesti kroz standardne mehanizme isporuke već su provedivi samo putem LEADER/CLLD mjere.	2
Socijalna interakcija stanovnika (zajedničko djelovanje) <i>Navedite broj aktivnosti operacija (projekata) kojima se implementira zajedničko djelovanje stanovnika područja odnosno izravno sudjelovanje + djelovanje stanovnika u aktivnostima (npr.</i>	6

<i>aktivnosti mobilizacije stanovnika u čišćenju okoliša, obnovi tradicijske baštine, pomoć starijim ili invalidnim osobama i sl.).</i>	
Produbljivanje solidarnosti, empatije prema ranjivim skupinama, jačanje kohezije zajednice (inkluzija) <i>Navedite broj aktivnosti operacija (projekata) kojima se izravno implementiraju djelovanja povezana sa uključivanjem i poboljšanjem života, uključivanjem u poslovne ili društvene aktivnosti osoba iz osjetljivih/marginaliziranih skupina društva (npr. žene, mladi, invalidne osobe, manjine, osobe treće životne dobi i sl.)</i>	2
Jačanje društvene inkluzije mladih u ribarstvenim zajednicama <i>Navedite broj aktivnosti operacija (projekata) kojima se izravno implementiraju djelovanja povezana sa uključivanjem i poboljšanjem života, uključivanjem u poslovne ili društvene aktivnosti mladih do 40 godina starosti (s naglaskom na neaktivne, nezaposlene i sl.)</i>	2
Jačanje društvene inkluzije osoba treće životne dobi <i>Navedite broj aktivnosti operacija (projekata) kojima se izravno implementiraju djelovanja povezana sa uključivanjem i poboljšanjem života, uključivanjem u poslovne ili društvene aktivnosti osoba treće životne dobi (kojima se aktiviraju u mirovini ili imaju više od 55 godina)</i>	1
Jačanje društvene inkluzije invalidnih osoba <i>Navedite broj aktivnosti operacija (projekata) kojima se izravno implementiraju djelovanja povezana sa uključivanjem i poboljšanjem života, uključivanjem u poslovne ili društvene aktivnosti osoba s bilo kojim oblikom invalidnosti.</i>	1
Jačanje kapaciteta lokalnih razvojnih dionika (stanovnika) <i>Navedite broj informativno-edukacijskih aktivnosti stjecanja znanja i vještina široke populacije ovisno o njihovoj namjeni odnosno ciljanim skupinama krajnjih korisnika (sudionika) projektnih aktivnosti za čiju dobrobit su se provele</i>	6
Očuvanje kulturnih vrijednosti područja <i>Navedite broj aktivnosti operacija (projekata) kojima se implementiraju aktivnosti očuvanja kulturnih vrijednosti (tradicija, nematerijalna i materijalna baština....) koje unaprijeđuju društveno stanje područja, uključujući ulaganja u revitalizaciju, očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine te isporuke (producirane materijale dostupne javnosti).</i>	3
Uspostava i poboljšanje mehanizama zaštite prirode i okoliša <i>Navedite broj aktivnosti operacija (projekata) kojima je uspostavljen ili poboljšan postojeći sustav zaštite prirode i okoliša na lokalnoj razini</i>	1
Medijske objave korisnika FLAG mjera uz obvezu prikaza vidljivosti FLAG-a <i>Navedite broj i vrstu različitih medijskih članaka/reportaža o operaciji (projektu) koji ujedno promovira i LAG te LRS (svaka medijska objava je različita aktivnost)</i>	10
Navesti ukupan broj aktivnosti projekata kojima je cilj stvaranje formalnih i neformalnih mreža (inicijativa) za razvoj područja LAG-a i jačanje društvene kohezije na svim razinama	2

Tablica 5: Indikativni popis pokazatelja za LEADER/CLLD kroz projekte i aktivnosti projekata korisnika FLAG-a

U tablici 6. iskazani su očekivani pokazatelji za LEADER/CLLD koji su usko vezani uz aktivnosti FLAG-a.

Tablica 6: Indikativni popis pokazatelja za LEADER/CLLD kroz projekte/aktivnosti FLAG-a

INDIKATIVNI POPIS POKAZATELJA ZA LEADER/CLLD KROZ PROJEKTE/AKTIVNOSTI FLAG-A	CILJANA VRIJEDNOST
Umrežavanje FLAG-a (<i>broj partnerstva i asocijacija, formalnih i neformalnih u koje je FLAG uključen</i>)	3
Projekti FLAG-a financirani iz drugih izvora u kojima je FLAG nositelj (<i>svi izvori osim EPFRA</i>)	1
Projekti financirani iz drugih izvora kojima je FLAG partner (<i>svi izvori osim EPFRA</i>)	2
Proizvodi i materijali FLAG-a koji se mogu preuzeti s komunikacijskih platformi FLAG-a	4
Proizvodi i materijali drugih organizacija koji se mogu preuzeti s komunikacijskih platformi FLAG-a	4
Broj volontera	2
Broj aktivnosti FLAG-a kojima se podupire umrežavanje lokalnih razvojnih dionika	3
Broj aktivnosti FLAG-a kojima se podupire umrežavanje članova	3

ZAKLJUČAK

Iskustvo u provedbi LEADER/CLLD mjere u programskom razdoblju 2014.-2020. pokazalo je da je za uspješan postupak provedbe LRSR i postizanje očekivanih pokazatelja nužna kontinuirana komunikacija s dionicima kao i jačanje njihovih kapaciteta za provedbu LRSR. Kako bi se u programskom razdoblju 2021.-2027. postigli očekivani pokazatelji ostvarenja i pokazatelji rezultata izrađen je Plan uključivanja dionika kojim se sustavno planira uključivanje široke baze dionika u svim fazama vođenja LRSR. Dodanu vrijednost Plana uključivanja predstavlja praćenje pokazatelja za LEADER/CLLD kojim se prate doprinos implementaciji LEADER/CLLD pristupa.